

Kárpátaljai Hírmondó

VIII. évfolyam 3. szám, 2012. szeptember

Cseke Gábor

Templom a dombon

épültem legmagasabb pontra
a falu fölötti dombra
hogy a tenger ima a tornyon át
megtalálja az Istent magát

kőből lettem hogy kitartsak
tövemben lengedező vadzab
szemérmes kökény s árvalányhaj
elárvulok minden halállal

úgy küldöm harangom szavát
a völgy fölött a ködön át
mintha az élet lennék a mentsvár
pedig süllyedek hangom elszáll

ki fölkeres borzong énbennem
állok egy csöndes cinteremben
s míg áhítom az egek kékjét
kínálok holmi dermedt békét

mit érsz vele mondd mire juthatsz
magad elől csak hozzám futhatsz
lépj belém lépj hát befogadlak
magadnak végre visszaadlak

A mezőkaszonyi református templom

A Tisza, "ott, ahol a kis Túr siet beléje"...

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

VIII. évfolyam, 3. szám
2012. szeptember

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 06-1-267-0198
E-mail: karpataljaiszovetseg@t-online.hu

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna,
Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
dr. Damjanovich Imre

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Simmelweis u. 1–3.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését
a Kárpátaljai Szövetség elnöksége
és tagsága támogatja.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezethez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról

<i>Vers mindenkinek.</i> Váci Mihály: Paraszt-legenda	3
<i>Szervezeti élet.</i> A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján	4
<i>Hitélet.</i> "Az Úrnak van szüksége rájuk". Géczy Tihamér prédikációja	10
<i>Határok nélkül.</i> Verke-parti öregdiákok találkozója. Léleképítő kirándulások Kárpátalja gyönyörű tájain. Méltatták a Borzsa-völgyi Kisvasút napját. Kárpátaljai gyerekek zánkai táborozása	12
<i>Közös dolgaink.</i> A globalizáció boszorkánykonyhájában. Brüsszeli úti jegyzet. Tehetséggyondozó tábor Budapesten	14
<i>Memento.</i> Időutazás az Urálba	16
<i>Hírek, események.</i> Tokaji Író tábor. II. Magyar Világtalálkozó	17
<i>Híres szülötteink.</i> Báthy Anna operaénekesnő	18
<i>Ez történt.</i> A nyelvtörvényről tanácskoztak Beregszászban	19
<i>Fiatalokról fiataloknak.</i> Menni vagy maradni?	20
<i>Hegyen-völgyön.</i> Cserkészek a Fehér-Tisza forrásánál	21
<i>Népszerű tudomány.</i> A tatárjárás mondái. Técső a Felső-Tisza-vidék "csángóinak" fővárosa	22
<i>Emlékezzünk régierekről.</i> 70 évvel ezelőtt hunyt el Mórincz Zsigmond	24
<i>Olvasmány.</i> Kovács Vilmos: Kék madár	25
<i>Hagyományörzés.</i> Régi konyhák ízei	26
<i>Múltbanéző.</i> Boldogtalan békeidők. Pro Patria et Libertate	28
<i>Irodalom.</i> "Madárdal... hallom..." (Egy anya emlékére)	30
<i>Anno.</i> Demokrácia alulnézetből	33
<i>Emlékezet.</i> Egy zászló története	34
<i>Korkép.</i> Az amorális toalett. Amiről nincs statisztika	35
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	36
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	38
<i>Képzőművészet.</i> Magyaros színvilág Kárpátalján. Elismerés a kárpátaljai képzőművészeknek	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> A Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület	40

Címlapfotók: Szemere Judit

Lapzártá után érkezett

Regionális nyelv lett a magyar Beregszászon

Hivatalosan is használható regionális nyelv lett a magyar Beregszászon, miután a városi tanács (közgyűlés) képviselőinek többsége szeptember 7-én megszavazta a nemrég elfogadott kisebbségbarát ukrán nyelvtörvény helyi szintű alkalmazására vonatkozó határozatot.

A nyelvtörvényben biztosított nyelvhasználati jogok megvalósítására vonatkozó indítványt Gajdos István, Beregszász polgármestere, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) elnöke terjesztette a tanács elé. Az ülésen megjelent 34 képviselő közül 19 szavazta meg a magyar regionális nyelvként történő helyi alkalmazását – adta hírül a zakarpattia.net.ua kárpátaljai hírportál.

A tanácsulást követően Gajdos István a sajtónak nyilatkozva elmondta: Beregszászon a nyelvtörvény rendelkezéseit fokozatosan vezetik be, a jogszabály teljes körű alkalmazása másfél-két év múlva lesz lehetséges, mivel több mint harminc törvényt és jogszabályt kell módosítani annak érdekében, hogy a kisebbségek akadálytalanul élhessenek vele.

Hozzátette: a városban első lépésként a hivatalos nyomtatványokat, űrlapokat, pecsétet, feliratokat készítenek két nyelven, vagyis az ukrán mellett magyarul is. Két nyelven készülnek a jövőben az utcai jelzőtáblák, feliratok, sőt a reklámok is. A beregszászi állami és helyi önkormányzati hivatalokban a megüresedő álláshelyekre igyekeznek olyan tisztviselőket felvenni, akik magyarul is beszélnek.

Gajdos István közölte: a városi tanács nyelvtörvénnyel kapcsolatos döntése kötelező érvényű valamennyi beregszászi intézményre és vállalatra.

Forrás: MTI

Sorozatos sérelmek érik a kárpátaljai magyarságot

Egy hónapon belül már másodszor gyalázták meg a Vereckei-hágón lévő honfoglalási emlékművet. Augusztus elején „Ez itt Ukrajna!”, „Halál a magyarokra!” feliratokat mázoltak az emlékműre, a napokban pedig újra megromgálták, leverték a magánterületre figyelmeztető, oszlopokon elhelyezett két-négy méter magas táblák egyikét (hivatalosan az emlékmű területe a KMKSZ tulajdonát képezi), a többi három táblán pedig olvashatatlanná tették a rajtuk lévő feliratot.

Ma már talán senki nem tudná megmondani, hányszor vált a Vereckei-hágón álló honfoglalási emlékmű vandál ukrán nacionalisták áldozatává. Hol kék és sárga festékkel mázolták be az emlékművet, hol szigonyt tűztek a tetejére, az év elején pedig használt gumiabroncsokat raktak mellé és megpróbálták felgújtani. A tettesek, a Szvoboda nacionalista szervezet két vezetője, még csak egy ejnye-bejnyét sem kaptak galád tettükért. Mint ahogy soha nem derült ki az sem, kik öntötték le régebben Ungváron fehér festékkel Petőfi Sándor szobrát, kik lopták el a kardját, kik mázolták be Beregszászban fáradt olajjal emléktábláinkat. A büntetlenség pedig bátorítón hat azokra, akik megpróbálják egymásra uszítani meggyénkben a különböző nemzetiségű embereket.

Matl Péter, a Vereckei-hágón álló honfoglalási emlékmű alkotója maximálisan figyelembe vette a Kárpátalján élő nem magyar nemzetiségű emberek érzékenységét, az emlékművön nincsenek magyar szimbólumok (címer, feliratok), oltárkövén is csak egy kereszt látható. Az emlékmű azt a helyet jelöli meg, ahol honfoglaló őseink Árpád vezérletével átlépték a Kárpátok hegygerincét.

Sajnos, nem csak a Verecke-hágói emlékmű vált az ukrán nacionalisták célpontjává.

Szétszabdalták az egykori egyetlen magyar többségű beregszászi választókerületet, szétszórták a szomszédos nagyszőlősi, munkácsi, ungvári választókerületek között, mégpedig úgy, hogy a magyarok részaránya egyikben se érje el a 33 százalékot. És ezzel gyakorlatilag lehetetlenné tették, hogy egyéni választókerületből magyar képviselőjelöltet juttassunk a parlamentbe.

Amikor Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadta, Viktor Janukovics elnök pedig aláírta a nyelvtörvényt, sokan azt hitték, hogy végre hivatalosan is regionális nyelvvé válik Kárpátalján a magyar nyelv. A nagy lelkesedés azonban hamarosan alábbhagyott. Kiderült ugyanis, hogy az ukrán mellett csak az orosz nyelv válhat regionális nyelvvé, mint ahogy ez már több keleti és déli megyében megtörtént. Mihajlo Csecsetov, a kormányzó Regionális Párt parlamenti frakciójának helyettes vezetője ugyanis kijelentette, hogy nem látja szükségesnek a regionális nyelvi státusz megadását az oroszok kívül egyetlen nemzetiségi kisebbségi nyelvnek sem — többek között a magyaroknak, románoknak, bolgárnak, krími tatárnak —, mivel azokat szerinte „csak egy maroknyi ember beszéli”.

Volodimir Zakurenij, a Régiók Pártja megyei kampányfőnöke Hennagyij Moszkal parlamenti képviselőnek arra a levelére válaszolva, amelyben kérte, hogy a megyei tanács tűzze napirendjére a magyar nyelv regionális státusa megadásának kérdését Kárpátalján, azt állította, a megyei tanácsnak nincs joga foglalkozni ezzel a kérdéssel.

A nyelvtörvény körül dúló vitának tehát sajnos egyre több a kisebbségek számára kedvezőtlen, hátrányos hozadéka. A Szvoboda beregszászi városi-járási szervezete, például, az interneten felháborodásának adott hangot azzal kapcsolatban, hogy augusztus 30-án a pedagógusok tanév előtti konferenciáján egyes felszólalók „idegen”, értsd, magyar nyelven szólaltak fel...

Egyébként Viktor Janukovics államfő utasítására már hozzáláttak a nyelvtörvény utólagos „tökéletesítéséhez”, vagyis gyakorlatilag teljes átírásához. Kilátásba helyezték, hogy regionális státust csak olyan nyelv kaphasson, amelyet az adott területen a lakosságnak legalább 30 százaléka beszél. (A jelenlegi törvény szerint regionális nyelvi státust az a nyelv kaphat, amelyet a lakosság 10 százaléka beszél). Ez pedig azt jelentené, hogy Kárpátalján, ahol a lakosság 12 százaléka vallja magyarnak magát, szóba sem kerülhetne ez a kérdés. Maradna tehát minden úgy, ahogy van!

Egyre valószínűbbé válik, hogy a nyelvtörvény nem egyéb, mint az orosz kisebbség számára kitalált választási kampányfogás, amellyel a kormánypárt és szövetségesei megpróbálják félrevezetni a nemzeti kisebbségeket, köztük minket, kárpátaljai magyarokat is.

CSANÁDI GYÖRGY

Vers mindenkinek

Váci Mihály

Paraszt-legenda

*Zajác Mihály urasági cselédnek,
nagybátyámnak, emlékmű helyett*

Élt itt e földön – azaz helyesen: –
szeretett volna élni, – bizonyos
Zajác Mihály és glóriája most
ragyog a fényes szerszámnyeleken,
bizonyosságul, hogy bognár, kerékgyártó,
asztalos, ács, kommenciós cseléd,
béres volt és mindettől a megváltó
tűdóbaj ifjan megmenté szegényt.

A földdel vívó gyalog-rokonok
sok szelíd fegyverének – a kaszának,
sarlónak, – mint szuronyos puskának –
jó fogású tusát ő faragott.

Kapanyelet idomított tenyeréhez:
ne égessen, ha csókolja a kéz,
a villanyél ne törjön, ha a béres
a szénarendet forgatja a réten,
vagy ha a trágyát teregeti szét.

Jármot csinált igásbarom nyakára,
mesébe ballagdáló szekerek
alá csillagot vető kereket,
hegyes fogat a csorba boronába,
hogy fésülje a szőke földeket;
még szenteket is úti keresztfára,
– s fejfát azoknak, kiket szeretett!

Faragott a leroskadt nénikéknek
a Nap elé guggolni kicsi széket,
szerelmeseknek kispadot,
bölcsőt rokon s idegen unokáknak,
ládát a bevonuló katonáknak,
bánathoz asztalt, szenvedéshez ágyat,
s a halottaknak koporsót szabott.

A köhögés szomorú ütemére
vésett, gyalult, kopácsolt, kalapált,
a nyírfaoszlopok hűvöse érte
– hányszor! – lehulló forró homlokát,
ha lehajolt, hogy kifújja magát;
s ha szájára szorított tenyerére
nézett – látta: mályvaszínű a vére.

Aztán egy égből sírdogáló őszön,
– babrálgatott egy könnyű szárnyú bölcsön –,
véres habbal a száján, lerogyott.
– Orvost! Kocsit! – ríttak az asszonyok.
„Fát visznek épp az ökrösszekerek
a városba – egyiken elmehet,”
– üzent a báró. – „Lovat nem adok!”

Úgy halt meg az akácoszlopokon.
Az egyikre ráfagyott a keze.
Azért szorította olyan nagyon:
– abból lett volna jó balta-nyele!
Görcsösen átmarkolta azt a fát,
míg dőcögött a négyökrös szekér
a mennyország felé a ködön át.
– Megérdemli, ha egyszer odaér.

„Ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza...”

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján

Áprilisban a Magyarok Házának Széchenyi termében megtartott rendes évi közgyűlésen Dr. Báthory Katalin, a Kárpátaljai Szövetség egykori főtitkára arra intette a tagtársakat, hogy kárpátaljai szívvel szóljunk haza az otthon maradtakhoz. Bizonyára fontos volt az üzenet, ha a szervezők ezt a felhívást választották a szeptember 7–9-én a Riviéra szállóban rendezett hagyományos őszi balatonföldvári találkozót mottójául. Alább a háromnapos együttlét eseményeiről számolunk be olvasóinknak.

A pénteken délután kezdődött rendezvénysorozat Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke nyitotta meg. Szólt a kárpátaljai magyarság identitása megőrzésének fontosságáról, a szülőföldön kialakult politikai helyzetéről, különös tekintettel a közelgő parlamenti választásokra, illetve a nyelvtörvénnyel kapcsolatos ellentmondásokra. E kérdésekről többször is szó esett a találkozó különböző rendezvényein.

Sütő Jánostól, Boksaj Józseftől, Soltész Zoltántól, Manajlo Andrástól, Puskás Lászlótól, Kron Zsuzsától, Kuzma Borisztól, de örömmel fedeztük fel a tárlaton Kutlán Andrásnak, és a rendezvényen személyesen is jelen lévő Újfalu Istvánnak több alkotását. Megtutuk, hogy a nyáron Benza Györgynek, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjának köszönhetően 22 tehetséges kárpátaljai ruszin fiatal részvételével alkotótábor szervezték a Riviéra szállóban. Munkáikat mi is megtekinthettük a szálloda előcsarnokában.

Bethlen Gábor Magyar Gimnázium végzőseinek sikereiről, arról, hogy miért fontos az anyanyelven történő ismeretszerzés, hogyan kellene oktatni az ukrán nyelvet a magyar tantervű iskolákban. Beszéltek a jelenlévők arról is, milyen téves információk keltek szárnyra az anyaországi médiában az ukrainai független teszvizsgáról. Tájékoztató hangzott el arról, hogy a Kárpátaljai Szövetség közreműködésével jutnak célba a bécsi Szent István Egyetem adományai, amelyeket a bécsi magyarok a kárpátaljai magyar iskolák 57 jól tanuló középiskolás diákjának ajánlottak fel, ezzel is támogatva szövetségünknek azt a tevékenységét, hogy szülőföldünk magyar fiataljai megőrizhessék identitásukat.

Szíves és színes fogadtatás

Már hagyomány, hogy a Riviéra szállóban a műértő közönség képzőművészeti kiállításban gyönyörködhet. Így volt ez ebben az esztendőben is. Sajnálattal hallottuk a hírt, hogy Kutlán András festőművész, a Kárpátaljai Szövetség alkotóközösségének társelnöke, a kiállítás szervezője súlyosan megbetegedett. Ennek ellenére a kiállításra kiválasztott alkotásokat kalandos úton, de idejében eljuttatta a helyszínre. Másnap, szombaton délután, ha sápadtan is, de mégiscsak eljött közénk, mint ahogy orvosa mondta „a saját felelősségére”, de hát a kárpátaljai gyökerek „mindenesek” már csak ilyenek.... Katona Tamás megnyitó beszédében az említett kiállítást is az egybegyűlteknél figyelmébe ajánlotta (a képen).

A kiállítóterem falain 36 alkotás vonzotta a tekinteteket: láttunk képeket többek között Manajlo Ivantól, Garanyi Józseftől,

lével alkotótábor szervezték a Riviéra szállóban. Munkáikat mi is megtekinthettük a szálloda előcsarnokában.

Az egybegyűlteknél között voltak gyakorló pedagógusok, politikusok, újságírók, diákok és szülők, de megszólalt egy tanácskört is. Nagyon tanulságos volt, hogy a balatonföldvári találkozóra a határon innenről és túlról érkezett személyek közül mindenkinek volt mondanivalója. Az egybegyűlteknél nem is sejtették, hogy jelen volt a tanácskozáson a Magyar Hírlap két munkatársa is, akik számára ugyancsak meglepő lehetett, mennyire hűsbavágó kérdést boncolgatnak már az első napon az egy baráti találkozóra összesereglett kárpátaljaiak (a cikket szó szerint publikáljuk).

Vacsora után a Varga–Dobos duó régi slágerek felelevenítésével örvendeztette meg a közönséget.

Közös dolgaink

A Kárpátaljai Szövetség szombat délután tartotta központi rendezvényét. Katona Tamás elnök beszámolt az utóbbi egy esztendő alatt elvégzett munkáról. Vázolta a feladatokat is. Szólt arról, hogy a jelenlegi magyar kormány odafigyel a határon túli magyarok problémáira. Felhívta a figyelmet arra, hogy ha tovább akarjuk vinni a stafétát, a szövetség tevékenységébe be kell vonni a fiatalabb nemzedéket. A szervezők éppen ezért tartották fontosnak, hogy felvegyék a kapcsolatot a Beregszászi 4. Sz. Bendász István Cserkészcsapattal, amely a rendezvénysorozaton hét taggal képviseltette magát.

Katona Tamás elmondta: a szövetség minden kárpátaljai magyar szervezet-

Kiüresített nyelvtörvény?

A rendezvénysorozat első fórumán, a kerekasztal-beszélgetésen szó volt Kárpátalja oktatási, szociális, kulturális, gazdasági helyzetéről, illetve a tennivalókról. Katona Tamás elnök és Dr. Damjanovich Imre társelnök vitaindítója után a tanácskozás résztvevői valóban komoly érveket és ellenérveket sorakoztattak fel az Ukránában most kiforróban lévő nyelvtörvénnyel kapcsolatban.

Szó volt az immár két évtizede működő Beregszászi

„Ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza...”

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján

tel jó kapcsolatokra törekszik, szeretné, ha nem egymás ellen, hanem a kárpátaljai magyarok közös érdekeiért politizálnának. Hangsúlyozta: nem baj, ha a vélemények különböznek, a lényeg az, hogy ne söpörjük a szőnyeg alá a problémákat, ne beszéljünk el egymás mellett, ne azt keressük, ami elválaszt, hanem azt, ami összeköt.

Déer Miklós, a Manfred Wörner Alapítvány programigazgatója „Ukrainna útja Európába” című előadásában a gazdasági, kulturális, tudományos együttműködés lehetőségeiről, a szomszédságpolitika keleti dimenziójának erősítéséről osztotta meg gondolatait az egybegyűltekkal. A teremben tapintható volt a feszültség, hiszen ismét szóba került az ominózus nyelvtörvény, amelyet a regionális nyelvek használatának terén elfogadtak ugyan az ukrán parlamentben, ezzel együtt viszont azonnal megkezdték a törvény kiüresítését, mégpedig az orosz nyelv előnyére, egyes régiókban akár az ukrán nyelv háttérbe szorításának árán is. Az egybegyűlteket között több olyan személy is volt, aki hosszú ideig élt Ukrajna fővárosában, ők a saját bőrükön tapasztaltakról számoltak be. Volt, aki felvetette: mi lesz, ha a 27 megyéből álló Ukrajna (13 orosz, 14 pedig ukrán többségű) egyszer csak felbomlik? Ez persze költői kérdés, de jó volt hallani, tagtársaink milyen tájékozottak a politikai helyzet útvesztőiben. Az előadáshoz hozzászólók elsősorban abból a szempontból vizsgálták a témát, hogy a politikai, illetve gazdasági helyzet változásai mennyire érintenék a szülőföldön maradt nemzettársak sorsának alakulását. A vitában elhangzottakat Katona Tamás elnök úr összegezte.

A délelőtti folyamán a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősege nyílt napot tartott.

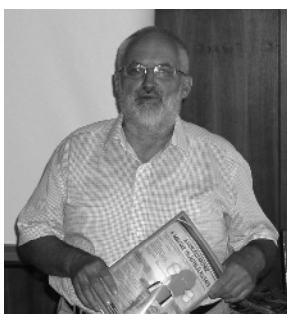

Együttműködési fórum

„Kisebbségi életünkben nem lehet fanyar kis körülmények miatt letört, örökösén sértődött önértéssel vagy önérténelküliséggel járni. Nincs egyéni tragédia és egyéni kereszt, nincs végzet és kiábrándulás, az élet keresés, keresése annak a helynek, ahol egyéni erőimmel szolgálnom kell azt a népet, amelyikből magam is sarjadtam.” László Dezső erdélyi református lelkész 1932-ben vetette papírra a fenti idézetet „A kisebbségi lét ajándékai” című tanulmányában. Nem véletlenül választottuk továbbgondolkodásra, amikor felvetődött, hogy meg kellene rendezni a Kárpát-medencei Lapok I. Együttműködési Fórumát. Az elnökség a szövetség folyóiratának, a Kárpátaljai Hírmondónak a szerkesztőbizottságát kérte fel, hogy legyen az összejövétel gazdája. A fórum lehetőséget kínált arra, hogy a Magyarország határain túl megjelenő magyar nyelvű, hagyományörző médiák szerkesztőseinek képviselői kicseréljék gondolataikat, megosszák tapasztalataikat. A szervezők arra buzdították a fórum résztvevőit, hogy dolgozzanak ki közös tervet a kisebbségre szakadt nemzettársak elfogulatlan, tényfeltáró módon történő tájékoztatása, az anyanyelv megőrzése érdekében.

Füzesi Magda, a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztője köszöntötte az egybegyűlteket, majd átadta a szót Dr. Koncz Gábor egyetemi magántanárnak, kultúrakutatónak. Vendégünk az egykori Magyar Kultú-

ra Alapítvány elnökéként majdnem húsz esztendővel ezelőtt rendezte meg először Budapesten az alapítvány székházában az „Írott szó a megmaradásért” című tanácskozást. Az előadó összefoglalójában

vázolta a feladatokat, a jelenlevők figyelmébe ajánlotta azokat a folyóiratokat, amelyek – a Kárpátaljai Hírmondóhoz hasonlóan – magyarságtudatot erősítő missziót vállalnak. Együttlátadta a stafétát is: arra biztatta a Kárpátaljai Szövetséget, hogy minden esztendőben rendezzenek hasonló tanácskozást, hiszen az írott szónak napjainkban, a globalizáció térhódításának idején a magyarság megmaradásért vívott harcban egyre nagyobb lesz a szerepe.

Jelen volt a fórumon Szabó Zsolt, a Kolozsváron megjelenő Művelődési című közművelődési lap főszerkesztője is. Szólt arról, hogy milyen fontos a Magyarország határain kívül rekedt magyar olvasók számára egy olyan folyóirat, amelynek hasábjain néprajzi, hagyományörző, művelődéstörténeti publikációk látnak napvilágot. Tájékoztatta az egybegyűlteket az Erdélyben élő nemzettársaink helyzetéről. Hangsúlyozta: mindent meg kell próbálni a törvényi keretek feszegetése érdekében. Néhány évvel ezelőtt Kolozsváron, Erdély fővárosában még a szemeteskukákra is felfestették a román nemzeti színeket, mivel a városnak egy elvakult nacionalista polgármestere volt. A magyar közösségnek volt bátorsága, hogy kezdeményezze a Kolozsvári Magyar Napok megtartását. A rendezvényorsorozat több ezres tömegeket vonz, dicsőséget szerezve a magyar kultúrának.

Orémus Kálmán, a Kárpátaljai Hírmondó állandó szerzője az internetes újságírásról, illetve az internetről, mint hírforrásról tájékoztott.

„Ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza...”

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján

Még mindig újságírás...

A délutáni órákban filmvetítést terveztek a találkozó szervezői. Am menet közben változott a műsor. Megérkezett körünkbe Hodossy Gyula, a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának elnöke, a Dunaszerdahelyen megjelenő Opus című folyóirat, az írók lapjának felelős kiadója, a Katedra, a szlovákiai magyar pedagógusok és szülők lapjának főszerkesztője, a Lilium Aurum Könyvkiadó igazgatója. Vendégünk ismertette a szlovákiai lapkiadás helyzetét. Az általa szerkesztett Katedra című folyóirat immár két évtizede szolgálja a szlovákiai magyarságot. A lap fontos szerepet tölt be, hiszen a Felvidéken több mint hatezer magyar pedagógus tevékenykedik. A szlovákiai magyar erős, meg tudja védeni a környezetét – hangsúlyozta. Különösen, ha segít neki ebben a magyarul publikáló kisebbségi újságíró, akinek az a feladata,

Ezután hazai vizekre eveztünk. Örömmel láttuk, hogy a Kárpátaljai Hírmondó sok szerzője vett részt a fórumon. Köszöntöttük Istvánffi Erzsébetet, azon Bilák Elizkét, Weinrauch Katalint, Schober Ottót, Harsághy-Káposzta M. Katalint, Csanádi Györgyöt, Kovács Sándor szakíró, Molnár Bertalant, lapunk kiváló fotósát. Örülünk, hogy eljött közénk Kovácsné Fedák Katalin Budapestről, aki legutóbbi lapszámunkban édesapjáról, Fedák László neves sporttörténészről szóló írásával örvendeztette meg az olvasókat. Arra biztattuk az egybegyűlteket, hogy a továbbiakban is adjanak hírt érdekes földijeinkről, a szűkebb környezetükben történetekről. Füzesi Magda minden jelenlevőnek megköszönte az anyagi és erkölcsi támogatást.

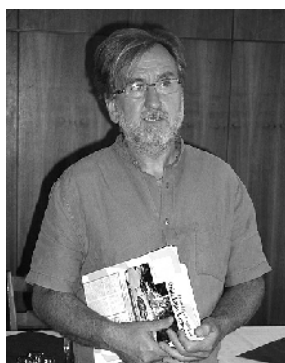
A tanácskozáson szó volt a pályázati támogatások megszerzésének nehézségei miatt adódó lapkiadási gondokról. Javaslat hangzott el, hogy emeljük az előfizetési díjat. Tekintettel a megrendelők többségének pénzügyi helyzetére, egyelőre nem szándékozunk meglépni ezt a drasztikus lépést, de hangsúlyozzuk, hogy felülfizetéseket célirányos támogatásként köszönettel és hálával elfogadjunk.

Katona Tamás, a Kárpátaljai Hírmondó felelős kiadója megköszönte a résztvevők hasznos tanácsait, és biztosította az egybegyűlteket, hogy a továbbiakban is a jobbitó szándék vezérli a lap szerkesztőit és szerzőit.

A délelőtti program zárásaként Dr. Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke tartott tájékoztatót az új civil törvényekkel kapcsolatos feladatokról. Megtudtuk, hogy a törvény egyik sarkalatos pontja a Civil tv. 32. § (1), amely kimondja: *Közhasznú szervezetté minősíthető a Magyarországon nyilvántartásba vett – létesítő okiratában megjelölt közfeladat teljesítésére irányuló – közhasznú tevékenységet végző szervezet, amely*

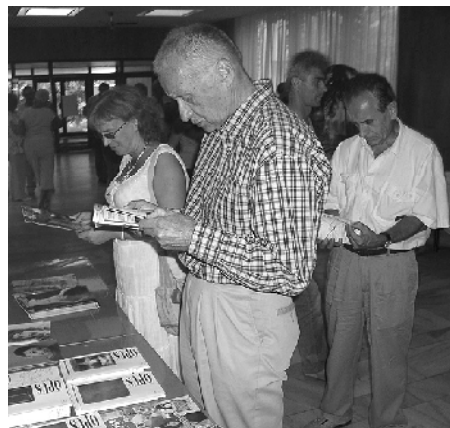
** a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez megfelelő erőforrásokkal rendelkezik,*

** továbbá amelynek megfelelő társadalmi támogatottsága kimutatható.*

hogy hírt adjon mindenről, ami a szülőföldön, a magyar településeken történik. Tudatosítani kell, hogy nekünk ott van az otthonunk, ahol születünk: magyar tájon, amelyet Dunaszerdahelynek, Kassának vagy éppen Eperjesnek, Pozsonynak nevezünk. Merthogy a hivatalos szlovák sajtóban e településneveket ilyen formában soha nem írják le, mintha nem is léteznének. Elmondta: az Opus című folyóiratot az író társaság minden tagja megkapja ingyen. Büszkéik rá, hogy a felvidéki magyar irodalom sok jó alkotással van jelen az egyetemes magyar irodalomban. Szólt arról is, hogy véleménye szerint létre kellene hozni egy érdekvédelmi fórumot, olyan életképes elképzeléseket kellene megfogalmazni, amelyek véghezviteléhez a magyar kormány illetékesei is partnerek lennének. Úgy vélte, elsősorban a határon túli magyar könyvkiadás rendbetételén kellene munkálkodni, hiszen a világháló előretörése miatt így is egyre kevesebb kiadvány talál olvasóra.

A találkozón jelen lévő főszerkesztők megállapodtak abban, hogy a kolozsvári Művelődés, a dunaszerdahelyi Katedra, illetve a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége alkalmanként átveszi a testvér lapokban megjelent, a saját olvasótábor érdeklődésére számot tartó publikációkat.

Dr. Fodor István a felvidéki folyóiratokkal ismerkedik

Kövér Katalin elnökségi tag Lengyel János íróval beszélget

Barátok, ha találkoznak: László József, Szepesi Antal és Kutlán András

Ismert neve a Kárpátaljai Hírmondóból: Szemere Judit, Orémus Kálmán és Weinrauch Katalin

„Ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza...”

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján

„Által mennékén a Tiszán...”

Nagyon várták az egybe-
gyűlték Kovács
Sándor szakíró
Tisza című új
filmjének bemu-
tatóját. A pro-
gram a reméltnél
is érdekesebb
volt, ugyanis az
előadó arról be-
szélt, hogyan
készül egy természetfilm. Kovács Sándor
elmondta: minden eddigi filmje valamilyen
„kiváltó ok” miatt született. Ezúttal az volt a
„kovász”, hogy a Tisza felső szakaszával
kevesen foglalkoztak. Márpedig a mi fo-
lyónk hajdan a legmagyarabb folyó volt:

magyar földön eredt, és magyar földön
ömlött a Dunába. S hogy a mi időnkben ez
már nem így van, annak Trianon az oka,
amely elszakított egymástól családokat, or-
szágrészeket, amelynek következtében
„Magyarország az egyetlen ország, amely
önmagával határos”. A szakíró összeszá-
molta, hogy Kárpátalján 18 államalakulat
keserítette meg az őslakosok életét, de a
Tiszát is. Szó volt az előadásban a Fekete-
Tisza, a Fehér-Tisza, majd a „szőke” Tisza
eredetéről, tájékoztatást, gyakorlati útmu-
tatást kaptunk, hogyan juthatunk el a for-
rásokhoz. Megtudtuk, hogy Körösmezőn
Bíró Andrást, Rahón Popovics Pétert ke-
reshetjük meg: idegenvezető nélkül a ne-
héz terepen nem ajánlatos elindulni. Hal-
lottunk mondákat a Tisza-források létrejöt-
téről, végezetül népdalokat is énekeltünk a

Tiszáról. Az egybe-
gyűlték egyhangúlag
elfogadták Dr. Bátho-
ry Katalinnak, a Kár-
pátaljai Szövetség
egykori főtitkárának
a tavaszi közgyűlé-
sen tett azon indítvá-
nyát, hogy Kovács
Sándort terjesszék fel
a Magyar Örökség-
díjra, együtt meg-
bízták az elnökség je-
len lévő tagjait, hogy
a felterjesztést dol-
gozzák ki és juttassák
el az illetékesekhez.

„Felfelé törekedj!”

Látványnak is szép volt, amikor a Be-
regszázi 4. Sz. Bendász István Cserkész-
csapat hét képviselője – Bárdos István,
Bárdos Nóra, Bárdos Orsolya, Tanczár Ger-
gely, Olasz Gábor, Baráté Ágnes, Bárdos
Dávid – egyenruhába öltözve bevonult a
terembe. Bárdos István cserkészparancs-
nok ismertette a cserkészcsapat megalaku-
lásának történetét. Kiderült, hogy több mint
két évtizeddel ezelőtt, 1991-ben Gödöllőn
cserkész kiképzőtábor szerveztek, amelyen
Bárdos István is
részt vett, hiszen
1990-ben a munkácsi
római katolikus egy-
házközség égisze
alatt már megalakult a
Kárpátaljai Magyar
Cserkészszövetség.
(Itt jegyezzük meg: a
cserkészek számára is
nagy találkozó volt a
balatonföldvári, hi-
szen felvidéki író ven-
dégünk, Hodossy
Gyula annak idején
részt vett a munkácsi

alakuló ülésen, mint a Szlovákiai Magyar
Cserkészszövetség akkori elnöke!). Bárdos
István nagyon sok érdekes dolgot mondott
a cserkészélet szépségeiről. Abban a sze-
rencsés helyzetben vagyunk, hogy a Kár-
pátaljai Hírmondó előző számában a 19. ol-
dalon „Isten, haza, embertárs...” címmel már
beszámoltunk tevékenységükről, és jelen
lapszámunkban is közreadjuk a csapat nyári
élményeit. Jó volt személyesen is találko-
zni a büszke tartású, tiszta tekintetű fiata-
lokkal, akik azt vallják: „Felfelé törekedj!”

Vacsora után

tombolahúzás tette izgalmasabbá a szóra-
kozást (a képen), majd vidám zene töltötte
be az épületet. Aki akart, kedvére táncolha-
tott, de a szálló helyet adott a kiscsoportos
beszélgetéseknek is. Voltak olyan tagtársai-
nk, akik hosszú idő után a balatonföldvári
találkozón látták viszont egymást. A szer-
vezőknek – a Kárpátaljai Szövetség elnök-
ségi tagjainak – a szemekben bujkáló mo-
soly, a meleg baráti kézfogás volt a legszebb
ajándék, amellyel megköszönhetjük a talál-
kozót előkészítő kitartó munkájukat.

A rendezvényre (a szövetség jóvoltá-
ból) egy autóbusznyi kárpátaljai vendég is
érkezett. Köztük voltak a Kárpátaljai Szö-
vetség együttműködő partnereinek, a
Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor
Egyesületének képviselői is. Köszönet érte,
hogy az együttgondolkodás örömeért vál-
lalták a több órás utazást.

Fakultatív programként a kárpátaljai
vendégek, a cserkészek és a nyugdíjasklub
tagjai, ellátogattak Tihanyba. A kirándulók
megtekintették a település nevezetessége-
it, megcsodálták az I. András király által ala-
pított bencés apátság templomát, sétáltak
a zegzugas utcákon a szalmatetős házak
között, elvegyültek a bazár forgatagában.
Különös élmény volt az utazás a „kisvona-
ton”, amely fekete füstöt fújva lódult neki a
domboldalnak. Keresték a visszhangot is,
de nem találták...

„Ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza...”

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján

■ Vasárnap délelőtt Dávid Árpád mezőegrecsei református lelkész ökumenikus istentiszteletet tartott. A szertartás végén az egybegyűlték elénekelték nemzeti imádságunkat. Szövetségünk nevében Schober Ottó elnökségi tag köszöntö meg a lelképásztor szolgálatát (a képen).

Mint minden esztendőben, Balatonföldvára érkezésünk után az idén is első dolgunk volt, hogy leszaladjunk a magyar tengerhez. Bizony, szomorú látvány fogadott bennünket: a parttól hosszan lehetett begyalogolni a Balaton „bőre alá”, hiszen a hónapok óta tartó szárazság szép ismerősünket sem kímélte. Azért voltak páran, akik csak azért is megfürödtek, ha már több száz kilométer távolságról magukkal hozták a bikinit, de tulajdonképpen a hagyományos őszi találkozót nem ezért szeretjük. Hogy miért? Kedves olvasóink, nézzék meg a fotókat! A számos fényképfelvétel is bizonyítja, hogy tartalmas programok résztvevői voltunk.

**FÜZESI MAGDA, SZEMERE JUDIT,
MOLNÁR BERTALÁN**

A Balaton partján, hajóra várva

Szövetségek kézfogása...

Eredményes találkozó

Határok nélkül. A Kárpátaljai Szövetség a lehetőségekről tanácskozott

„Elsősorban tapasztalatot cserélünk: megvitatjuk, hogyan élnek az áttelepültek, és hogy az otthon maradottak élnek-e még. A kárpátaljai magyarság a legkisebb és legszegényebb magyar kisebbség, ezért minden támogatásnak jelentősége van” – mondta lapunknak Katona Tamás történész, a Kárpátaljai Szövetség elnöke a szövetségnek a hét végén, Balatonföldváron a kárpátaljaiak és a Magyarországra áttele-

pültek részvételével megrendezett találkozóján, amely évek óta eredményesen szolgálja az áttelepült és az otthon maradó magyarság nemzettudatának erősítésére irányuló törekvéseket.

A Kárpátaljai Szövetség együttműködő partnereivel – Beregvídedi Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesülete, Cserkészliliom a Keresztény Ifjúságért Jótékony-sági Alapítvány, Magyar Értelmiségiek

Kárpátaljai Közössége, Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet – Hagyományos Találkozót és Együttműködési Fórumot szervezett Balatonföldváron a kárpátaljaiak és a Magyarországra áttelepült tanulók, dolgozók részvételével. Az eseményen megjelent szakemberek és érdeklődők számba vették az euroatlanti integrációval kapcsolatos lehetőségeket, bemutatták a jelentős értékeket felmutató kárpátaljai kulturális élet érdemes szereplőit, és megvizsgálták a kárpátaljai magyar oktatás támogatásával kapcsolatos sajátos lehetőségeket. ■

Eredményes találkozó

Határok nélkül. A Kárpátaljai Szövetség a lehetőségekről tanácskozott

Politikai megosztottság

Katona Tamás történész, a Kárpátaljai Szövetség elnöke lapunknak elmondta: bár az idén kevesebben jöttek el az eseményre, még mindig jelentős összetartó erőt képviselnek. „Elsősorban tapasztalatot cserélünk: megvitátjuk, hogyan élnek az áttelepültek, és hogy az otthon maradtak élnek-e még. A kárpátaljai magyarság a legkisebb és legszegényebb magyar kisebbség, ezért minden támogatásnak jelentősége van. A többi utódállam mind tagja az Európai Uniónak, vagy úton van felé. Ukrajna ehhez képest csupán elnöki nyilatkozatok szintjén nyilvánítja ki, hogy Európa része lenne” – fejtette ki az elnök, kiemelve: jelentős elismerésnek tartja, hogy a Kárpátaljai Szövetség elődjének, a Kárpátaljai Kömek az alapítója, anyólcavanót éves Lator László az idén megkapta a Magyar Érdemrend Középkeresztjét.

„Az egymást váltó kormányok exportálták a megosztottságot a határon túlra. Nem tilthatjuk meg a konkurens magyar pártok működését, de a határon túli területeken ez egyszerűen butaság. Azzal, hogy ma már minden utódállamban indítanak ellenérdeklő magyar jelölteket, elvesztettük erős pozícióinkat. Aromániai helyzetből ugyanakkor biztatást meríthetünk: az RMDSZ-t senki nem támogatta, a megszerezhető szavazatoknak mégis 80 százalékát kapta. Be kell látnunk, hogy a határon túl élő magyarság esetében választáskor nem szimpátiatüntetésről van szó, nem zászlóshajókat kell kiküldeni. Azt kell nézni, hogy a mozgósítható szavazatokkal miként juthatunk a leg többre” – véli Katona Tamás.

Hasonló véleményen van Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke is. „Az ellentéteket nagyobbbrészt mesterségesen keltik a szervezeteken belül, ezeket el kell felejteni, és össze kell fogni. Civilszervezeteink és egyéb fórumainkon keresztül tudatosítani kell mindenkit a feladatait” – fogalmazott.

A hallgatóság egy tagja súlyos problémaként említette, hogy bár törvény védi, csak a múlt hónapban legalább kétszer gyalázták meg a Vereckei-hágón álló honfoglalási emlékművet. „A magyar kormány a számonkérés helyett hallgat, az elkövetők pedig legfeljebb egy kis ejnye-bejnyével megússzák tettüket” – mondta.

Katona Tamás reagálásában felhívta a figyelmet arra, hogy történelmi tapasztalataink alapján ugyan a sérelmi politika nem vezet sehová, de nem szabad átesnünk a ló másik oldalára sem. „Feltehetően csak a választások után láthatók majd tisztán a folyamatok. Ukrajna türelmetlen másokkal és önzéletes magával szemben. Ha a nacionalista törekvések győznek, semmiben sem reménykedhetünk” – mondta. „A fiatal országokban, mint amilyen Ukrajna, a nacionalizmus átmenetileg mindig erősödik. Tájékozódunk kell, és elébe mennünk a várható lépéseknek. Mindig lehet valamit csi-

nálni, a bekerítésből pedig ki kell törni” – tette hozzá Damjanovich.

A kultúra védelmében

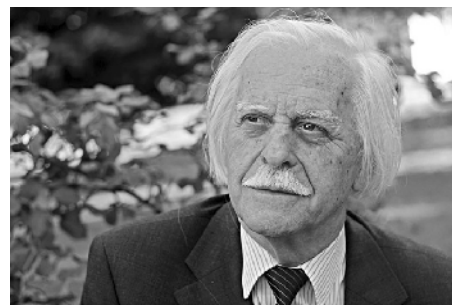
A kárpátaljai irodalom helyzetével kapcsolatban Katona Tamás kérdésünkre úgy fogalmazott: „Kárpátalja elmaradt terület, ott még olvasnak az emberek.” Mint mondta, a fővárosi Petőfi Irodalmi Múzeumban szeptember 4-én bemutatott Együtt című folyóirat oldalain és a Dupka György ungvári író, költő által szerkesztett Kárpátaljai Magyar Könyvek című sorozatban a kárpátaljai írók megjelenése biztosítva van.

Az elnök beszámolt továbbá arról is, hogy a kárpátaljai magyarság számára az egyik legjelentősebb folyóirat a Kárpátaljai Hírmondó, amelyben számos novellán, versen túl beszámolókat és egy külön, rövid hírosszefoglalókat tartalmazó rovatot is olvashatnak a közösségüket érintő eseményekről. „A szegénységben élő kárpátaljai, akinek a határ átlépéséhez útlevele van szüksége, csak innen értesül a történésekről. Odafigyelünk, hogy megjelenésről megjelenésre egyre több hír juthasson el a közösségbe” – mondta Füzesi Magda főszerkesztő. Katona mindehhez hozzáfűzte: fontos, hogy az otthon maradtakat érdekelje, hogyan élnek és mivel foglalkoznak a Magyarországra átvándoroltak. Utóbbiak pedig nem felejtethet el, honnan érkeztek ide, és mit hagytak maguk mögött.

Az idei találkozó kárpátaljai festőművészek kiállításának megnyitójával vette kezdetét, s ezúttal Kutlán András festőművész, a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének társelnöke helyett Katona tartott megnyitó beszédet. „Büszkék vagyunk a kárpátaljai magyar kultúrára, az irodalomra, a képzőművészetre. Ez az, ami a más államok fenntartása alá került magyarságot életben tartja. Az ott élő maroknyi közösség el van, és el is lesz zárva a világtól. Az Európai Unió imádja Ukrajnát, és Magyarország is így tesz, hiszen őszeiket minket Oroszországgal” – mutatott rá a szövetség elnöke, aki szerint meg kell tartani az összetartó erőt. „A határok elválaszthatnak, de a szívünk egy” – zárta gondolatait.

Sorskérdés a magyar oktatás

Idén februárban az ukrán Legfelsőbb Tanács bejegyezte az új nyelvtörvény-tervezetet, amely államnyelvként az ukránt ismeri el, de szavatolja a regionális nyelvek – az orosz, a bolgár és a magyar – szabad használatát, fejlesztését és védelmét. A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozójának első napján kerekasztal-beszélgetésen elemezte Katona Tamás és Damjanovich Imre a törvényben rejlő lehetőségeket. Előbbi úgy látta, a nyelvtörvény valóban előremutató kezdeményezésnek tűnik, azonban minden valószínűség szerint végül kizárólag az orosz nyelvnek fog kedvezni. A hallgatóság egy tagja elmondta:

„Nagy örömmel fogadtuk a parlament döntését: végre regionális nyelvvé válhatunk – gondoltuk. Még meg sem száradt azonban a papíron a tinta, a törvényhez számtalan olyan módosítást fűztek, ami semmissé tette a benne foglalt rendelkezéseket, és egyértelműen az orosz nyelvnek kedveznek. Úgy vélem, mindez csupán az októberi választásra szóló kampányfogás, hiszen Ukrajna lakosságának túlnyomó többsége oroszul beszél, a saját nyelvét sem ismeri.”

Reménnyel töltheti el ugyanakkor a kárpátaljai magyarságot egy pénteki fejlemény: a beregszászi városi tanács képviselőinek többsége megszavazta a nemrég elfogadott, összességében kisebbségbaráttnak tekinthető ukrán nyelvtörvény helyi szintű alkalmazására vonatkozó határozatot, amely értelmében a magyar nyelv hivatalosan is használható a településen. A nyelvtörvényben biztosított nyelvhasználati jogok megvalósítására vonatkozó indítványt Gajdos István, Beregszász polgármestere, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség elnöke terjesztette a tanács elé.

„Veszélyes tendencia terjed a határon túli magyarság körében: a családok a gyerekek érdekeire hivatkozva egyre nagyobb számban olvadnak be az ukrán közösségekbe – ezt a folyamatot a többségi ország adminisztratív eszközökkel is segíti. A magyar nyelvű oktatásra gyakran csak tehetetlenként tekintenek, hiszen a diákok nem tudnak megfelelni az érettségi vizsgán. Pedig ragaszkodnunk kell a minél kevesebb idegen szóhoz, mert jelen esetben sorskérdés a magyar nyelv megőrzése” – emelte ki a Kárpátaljai Szövetség oktatási kerekasztal-beszélgetésén Katona Tamás, aki szerint nagyon nagy szükség van a magyar óvodákra, hiszen az, aki ukrán óvodában kezd, nem a magyar iskolát választja majd.

„A magyarok nem tudnak ukrán nyelvű osztályokban tanulni, mert nem ismerik a nyelvet. Egy magyar tanítási nyelvű iskola tanulója ugyanakkor itt is, ott is hátrányban van: nincs tankönyv, a tanterv alapján pedig nem lehet ukránul tanulni, mert az kizárólag anyanyelvi szintű nyelvtant tartalmaz” – panaszkodta az egyik helyi iskola oktatója.

Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke a témával kapcsolatban bejelentette: a hazai civil törvény előírásai értelmében a szervezet módosítja az alapszabályát, amelybe ezúttal bekerül a kárpátaljai magyar oktatás segítése is.

HRECSKA RENÁTA

Fotó: KÖVESDI ANDREA

(Magyar Hírlap, 2012. szeptember 10.)

„Az Úrnak van szüksége rájuk!”

/Olvasandó: Máté 21,1–10. és Márk 11,2–4./

A Jézus jeruzsálemi bevonulása mind a négy evangéliumban meg van írva. Lényegében mindegyikben hasonló módon olvasható az esemény! Egy nagyon párányi különbség van csupán köztük: Máté evangéliumában úgy van leírva, hogy az Úrnak van szüksége „rájuk”. Márk evangéliuma és Lukács evangéliuma így mondja: „reá”! És ez nem különbség; hanem arról van szó, hogy a kettő együtt adja az Ige igazi megértését!

Jézusnak ezt az útját az egyházi nyelvhasználatban virágvasárnapnak mondják. Ennek az útnak a lényege ott kezdődik, amikor Jézus a tizenkét tanítványnak ezt mondja: „Imé, felmegyünk Jeruzsálembe, és az embernek Fia átadatik a főpapoknak és írástudóknak; és halálra kárhoztatják őt. És a pogányok kezébe adják őt, hogy megcsúfolják és megostorozzák és keresztre feszítsék; de harmadnapon föl-támad.” (Máté 20,18–19.). És Jézusnak ezt a kijelentését még a tanítványi szív sem tudja felfogni és megérteni! Ezért van a másik evangéliumban megírva: Péter apostol, aki ennek előtte Jézusnak arra a kérdésére: „Ti pedig kinek mondotok engem?” – azt mondta neki: Te vagy a Krisztus.” (Márk 8,29.). Majd: És Péter előfogván őt, kezdé feddeni; mondván: Ment-sen Isten, Uram! Nem eshetik ez meg te véled. Ő pedig megfordulván, mondta Péternek: Távozz tőlem Sátán; bántásom-ra vagynékem, mert nem gondolsz az Isten dolgaira, hanem az emberi dolgokra. (Máté 16,22–23.).

Miről van itt szó? Miért nevezi Jézus Pétert – a tanítványt – Sátánnak? Azért, mert Péter e kijelentésekkel lényegében az élő Isten kijelentéseivel szemben ugyanazt mondja, amit a kísértő, a Sátán mondott a paradicsomkertben Évának: „Bizony nem haltok meg! Hanem tudja az Isten, hogy amely napon esztek abból – (ti. a tiltott gyümölcsből) – megnyilatkoznak a ti szemeitek, és olyanok lesztek, mint az Isten!” (I Mózes 3,4–5.). Vagyis ne az Isten parancsára hallgassatok, hanem a magatok emberi vágyaira – amire én tanítalak meg titeket! És mi lett ennek a tanításnak a vége? Nem lett olyan az ember, mint az Isten, hanem elveszítette a terem-tő Istentől kapott halhatatlanságot!

Itt pedig, amikor Jézus kijelenti az élő Isten győzelmes tervének egy nagyon döntő részét – azt, hogy miért megy ő Jeruzsálembe és mit fog ott elvégezni – a Péter szájából olyan szövegnek tetsző szavakat szólaltat meg a Sátán; ami emberileg úgy hangzik, mintha ő Jézust szeretné megóvni a kereszthalál gyalázatától! És ha ez így történne, akkor a Sátán elérné azt a célját, amit a paradicsomkertben

nem tudott valóra váltani: a szent Isten parancsa ellen vétkező ember örökre elveszne a maga bűnében, mert akkor nem lenne leróva halálos bűnének a váltságdíja! Mert Jézus nemcsak azért vonult be Jeruzsálembe, hogy eljusson a gyalázat és kárhozat helyére, a golgotai keresztre, hanem azért, ahogy befejeződik az Ő kijelentése: „de harmadnapon feltámad”. Így írta ezt le Pál apostol: „ha pedig Krisztus fel nem támadott, akkor hiábavaló a mi prédikálásunk, de hiábavaló a ti hitetek is”. (I. Korinthus 15,14.). Ezt nem értette Péter, és ezt kell megérteni minden tanítványnak, aki szeretne megszabadulni a „bűn zsoldjától”, a haláltól!

Ezért indult el Jézus a tanítványokkal az olajfák hegyétől Jeruzsálem felé, ezért küldött el határozott parancsal két tanítványt: „menjetek ebbe a faluba, amely előttetek van.” Nincs megírva név szerint, ki a kettő, de a parancsot mindegyik hallja, és azt is, hogy milyennek rendeli el ezt a bevonulást! Mert először is azt kell tudomásul venni, hogy az Úr az, aki itt a maga meggyalázásáról, haláláról szól, de a feltámadásról is beszél!

Ez az Úr mondja most a két tanítványnak: „találtok egy megkötött szamarat és vele együtt az ő vemhét (csikóját); oldjátok el és hozzátok ide nekem. És ha valaki valamit szól néktek; mondjátok, hogy az Úrnak van szüksége rájuk; és legott el fogja bocsátani őket. (Máté 21,2–3.). Nem azt mondja, hogy kerítsetek egy alkalmas eszközt; amivel én bevonulok Jeruzsálembe. Így mondja: ott találtok, ahol én kiválasztottam! És ha valaki ez ellen a parancs ellen szól, nektek el kell hinni, hogyha az én kijelentésemet kételkedés nélkül elmondjátok – az Úrnak van szüksége rájuk – akkor a ti szavatok győzelmes szó lesz. Nem fognak bennetek kételkedni – és nem fognak az én akaratom ellen engedetlenkedni – „el fogják bocsátani őket”.

Először azoknak a tanítványoknak kell a „napi parancsot” engedelmes szívvel elfogadni, akik már eddig is nem csak tanulták az Úr kegyelmének és hatalmának az igazságát, hanem bizonyosságát adták annak, hogy értik ezt, és vallják is! Úgy, ahogy János evangéliumában leírta a Szentlélek: „Örök életnek beszéde van te nálad. És mi elhittük és megismertük, hogy te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia.” (János 6,68–69.).

Ennek az Igei résznek az üzenetében sok fontos és lényeges kijelentés hangzik el a Jézus szájából! De az Igével élő, az Úr szolgálatában álló tegnapi – mai és holnapi – tanítvány számára különösen hangsúlyos ez a néhány szó: „az Úrnak van rá szüksége.” Miért mondja ezt Jé-

zus? Hát nem igaz, hogy neki adatott minden hatalom mennyen és földön? Természetesen igaz! A kijelentés a kegyelemre szorult ember számára világos tanítást és biztos reménységet ad! Amikor Jézus a megváltás munkáját végzi – amikor halálával és feltámadásával a bűn, a halál fedelmének fejére tapos –, nem az érte kardot rántó és emberi életeket kioltó „hős tanítványokra” van szüksége, hanem engedelmes tanítványi szívekre, nem győzelmes, csodálatos paripákra, hanem egy számárcsikóra, az ő anyjával együtt! Nem könnyű ezt megérteni és elfogadni. Péter sem értette ezt, amikor a Jézus elfogatásakor a kertben kirántotta a szablyáját, és az ő Ura „védelmében” levágta a főpap szolgájának a fülét. „Jézus azért azt mondta Péternek: Tedd hüvelyébe a te szablyádat; avagy nem kell-e kiinnom a pohárt, amelyet az Atya adott nekem?” (János 18,11.).

Máté evangéliumában azt olvassuk, hogy a tanítványok a megkötött szamarat és az ő vemhét (csikóját) együtt hozták el Jézushoz. Az Úr ezt azzal is megerősítette, hogy azt mondta a tanítványoknak, hogy az esetleges kérdezőknek azt válaszolják: „az Úrnak van szüksége rájuk.” Mind a kettőre! A teherhordó szamar a jelenlétével adja a segítséget a maga erejéből bizonytalan – önálló életre még nem alkalmas – „vemhének”, hogy biztos lépésekkel elinduljon Jézus felé. Ez az ő rendeltetése itt! Őrá ennyi tartozik – de ez szükséges!

Egy öszövétségi példával világosítja meg a Szentlélek ezt az igazságot: Amikor a gyermek Sámuel – aki Izráel utolsó bírása volt – ott él a Silói templomban, Isten rajta keresztül üzeni meg a maga döntését, amelyben megítéli a tisztátalan szívű és engedetlen népet. De ez a gyermek nem tudja, mit kell válaszolni az Úr megszólítására – csak amikor az öreg főpap, Éli rádöbben arra, hogy ő helyette most ezt a gyermeket szólítja az Úr – akkor megtanítja őt arra, hogy mit válaszoljon: „Akkor eljött az Úr, oda állott és szólította, mint annak előtte: Sámuel, Sámuel! És Sámuel azt mondta: Szólj uram, mert hallja a te szolgád!” És amikor az Úr elmondta neki az Élinek szánt üzenetet: „Megmondott azért Sámuel neki mindent, és semmit sem hallgatott el előtte. Ő pedig ezt mondta: Ő az Úr, cselekedjek úgy, amint neki jónak tetszik.” (I Sámuel 3,1–21.). Mind a két személyre szükség volt, hogy az élő Isten üzenete eljusson a bűnös nép szívéhez, hogy az majd a megítéltetés után el tudjon indulni a bűnbánat útján – a bűnbocsánat felé!

„Az Úrnak van szüksége rájuk!”

/Olvasandó: Máté 21,1–10. és Márk 11,2–4./

■ Az életemnek talán a legnagyobb megpróbáltatásakor adta ide nekem az Úr ezt az Igét! Harmadszor kerültem be az I. Belgyógyászati Klinika Intenzív Osztályára. A három közül ez volt a legnehezebb és legbizonytalanabb helyzet. Úgy vitt el a rohammentő – a teljes lefulladás állapotában –, hogy azóta sem emlékszem arra, hogyan vittek el a lakásból, hogyan érkeztem oda, és milyen újraillesztési munka árán jutottam el odáig, hogy megismerjem az ágyam mellett állók között a feleségemet és az orvos fiamat. Tetszett az Úrnak, hogy ezt az ajándékát is megadta! Nem kellett sokáig ott maradnom; az Úr megerősített és hazavezérelt az otthonomba, szerettem közé!

A mai bibliaolvasásomban szólított meg az Úr ezzel az Igével. Amikor elolvastam a Márk és a Máté evangéliumából ezt a részt – ott az erőtlenségemben – ez a mondatrész ragadta meg a lelkemet: „Az Úrnak van szüksége „rájuk” vagy „rá”. És akkor azt kérdeztem az én Uramtól: mit jelent ez most az én életemben? Énrám is szüksége van az Úrnak? Mire használható még az én életem? És akkor lélekben végigvezetett az Úr azon az immár kilencedik évtizede tartó úton, amelyken elindított, és türelmes szeretetével hordozott! Amelyiken felkészített arra a szolgálatra, amelyik után még gyermekkoromban beoltotta a vágyakozást a szívembe! Emlékeztetett mindarra a szolgálatra, ami az Ő Lelkének az erejével elvégeztetett velem! De emlékeztetett azokra is, amelyek erőtlenség, vagy engedetlenségek miatt elvégeztelenek maradtak, és amelyeket immár nem pótolhatok! És akkor ráébresztett arra, hogy ezek után is – mostani tehetetlenségem ellenére is – nekem is szól az Ige: „Az Úrnak szüksége van rád!”

És megnyugtató az Úr: ebben az állapotban is érvényes az Ige; mert Ő nem hagy szolgálat nélkül! Azokban a szolgálatokban, amikor szószékről gyülekezetekben hirdetem az Igét, és imádkoztam az igehallgatók életéért, hogy a Szentlélek nyissa meg a szívüket és értelmüket, hogy az Igének ne csak hallgatói, hanem befogadói és megtartói legyenek, már nem tudok ott lenni. Én már nem tudok felmenni a szószékre, de az Úr állít oda Sámueleket, azokban a szolgálatokban ott tudok lenni, mert itthon, a feleségemmel való közös imádságban el tudjuk kérni a Szentlélek erejét és áldását azokra a szolgálatokra! És biztosak vagyunk abban, amit Jézus ígért a tanítványoknak, hogy: „amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevében, megadja néktek” (János 16,23.). Ez Ígéret a mi számunkra – és ma is érvényes! Így ma is benne vagyok, benne vagyunk az igehirdetés szolgálatában! És azokban a szolgálatokban is, amelyeket az ébredés munkájában ránk bízott az Úr – így tudunk ma is benne lenni:

naponként kérjük „az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába! (Máté 9,38.).

Aztán ott van egy másik szolgálati lehetőség: amit Pál apostol úgy végzett el, hogy amikor testileg nem tudott jelen lenni egy-egy gyülekezetben, leírta a maga biznyságtételeit a Bibliában megtalálható leveleiben! A Rómabeliekhez írott levelétől kezdődően nemcsak gyülekezetekhez írta a lelki szolgálatait, hanem személyekhez is: Timótheushoz, Titushoz, Filemonhoz. Ehhez képest mérhetetlenül kisebb mértékben, de ilyen szolgálatra is méltat az Úr. Ebbe a szolgálati körbe tartozik az is, amit a Kárpátaljai Hírmondó lapjain olvasható biznyságtételeim megírásával rám bízott – és még most is rám bíz a kegyelmes Úr. És e szolgálatokért hálát adok, és kérem, hogy tegye áldássá azokat, és áldja meg azok olvasóit.

És annak biznyságaként, hogy az élet Ura még szolgálatra is fel tudja használni az erőtelen, és már teljesen alkalmatlannak látszó életeteket, teljesen erőtlennek látszó helyzetekben oda állított egy régi jó barátom ravatala mellé és rám bízta a Krisztus halálának és feltámadásának a győzelméről szóló üzenetét.

És befejezésül, kedves Testvérem, aki olvasod ezt a levelet: nem azért írtam le velem a mi Urunk, mert a Kárpátaljai Hírmondó immár VIII. évfolyamának a 3. számában is meg kell jelenni a Hitélet rovatban egy ilyen üzenetnek! Azért íródott, hogy Isten megértse veled a személyes üzenetét. „Az Úrnak szüksége van rád”, mert használni akarja, és tudja a te életedet is: családod, szűkebb közösséged és népünk életének a megáldásában! Neked – velem együtt – csak annyit kell tenned, amit egy 1653-ban írt drága énekünk szavaival akar neked megmutatni az Úr:

„Bátorságban légyetek:
Jézus hordoz, mint övét,
Hát ne keseregjétek:
Krisztus újonnan megépít.
Angyalának szavára
felkeltek nemsokára.

Emeld fel hát lelkedet,
hagyj el minden földi vágyat;
Bízd rá arra szívedet,
Kiből üdvösséged árad.
Jézusnál tartsd kincsedet,
Legyen Jézusé szíved.”

(357. ének 6–7. vers.)

GÉCZY TIHAMÉR
református lelkipásztor
Debrecen

„Kezdetben teremté Isten az eget és a földet.”

/I. Mózes 1:1/

Newton és a teremtés

Az emberiség egyik legnagyobb zsenije, Newton, nagyon sokat vitatkozott tudós barátaival a világegyetem és a naprendszer eredetéről, keletkezéséről.

Vitáik szinte vég nélküliek voltak, mert Newton kitarított elmélete mellett: a világ létrejötte nem lehet a véletlen műve, az életben tapasztalt csodás elrendeződés azt feltételezi, van valami értelem e mögött. Persze tudós barátai, akik a véletlen, és a „nagy robbanás” elméletét vallották magukénak, szintén erősen érveltek álláspontjaikkal mellett.

Newtonnak elege lett ebből és egy olyan tetterre szánta el magát, amely azóta is híres.

Készített egy mozgatható modellt a Naprendszeréről, olyat, amit egy kar segítségével lehetett forgatni. Középen a Nap, s körülötte a bolygók, melyek a forgatás következtében szépen forogtak a Nap körül. Amikor eljött az idő, amikor tudós barátaival találkozni szokott, kitétte a makettet az előszobába és átment egy másik helyiségbe.

A többiek megérkeztek, mind nagyon elcsodálóztak a látottakon, s nem győzték dicsérni az alkotást. Amikor Newton belépett, rögtön nekiestek és faggatták:

– Ki csinálta ezt?

– Honnan van, hiszen ez fantasztikusan jó modell! – ujjongtak.

Newton így válaszolt:

– Fogalmam sincs! El sem tudom képzelni, hiszen, amikor az előbb ebben a szobában voltam, még nem volt itt. De egy érdekes esetre figyeltem, míg a másik szobában voltam! Hallottam, hogy innen nagy durranások és zajok hallatszanak, mintha valami nagyrobbanás történt volna. Idejöttem és akkor vettem észre én is ezt az alkotást. Nem tudtam másra gondolni, hogy véletlenül keletkezhetett, valami ismeretlen ok következtében.

– Na, ne nézz minket ilyen ostobának! – fakadtak ki a tudósok.

– Csak nem képezel, hogy elhisszük ezt a képtelenséget! Ez nem keletkezhetett magától, ezt valaki készítette. Te voltál?

Newton elmosolyodott és így válaszolt:

– Milyen ostobák vagytok! Kétkelkedtek abban, hogy ez a modell nem jöhetett így létre, azt állítjátok, valaki készítette. Pedig ez nem más, mint annak a tökéletlen mása, aminek a keletkezését illetően nem fogadjátok el az értelem jelenlétét. Ha e modell elkészítéséhez értelem és intelligencia szükséges, akkor miért gondoltjátok, hogy az eredetihez, a Naprendszerhez nem szükségeltetett?

Közreadta:

OROSZ KÁROLY
Vecsés

A Vérke-parti öregdiákok találkozója Beregszászban

Június 21-én a több évtizedes hagyományhoz híven ismét találkoztak a Vérke-parti öregdiákok. Mint ismeretes, minden év júniusában a Beregszászi Ukrán Gimnáziumnak otthont adó egykori Beregszászi Magyar Királyi Állami Főgimnázium előtti platánsor árnyékában gyűlnek össze az egykori magyar diákok. Az egykori oktatási intézmény a 19. század végén (1895-ben) a polgári értékek megteremtésének hajnalán kezdte meg működését, majd 1944-ben megszűnt.

Sajnos, az évek múlásával egyre kevesebben jelennek meg a találkozón. Míg az 1980-as évek végén 400-an is összegyűltek, ez alkalommal csak 15 fő emlékezett a történelmi időkre. Az összefüggésben az öregdiákok mellett jelen volt Dalmay Árpád, a Beregszászi Alapítvány kuratóriumának elnöke is.

Az épület előtti platánfáknál Csanádi György, a Beregi Hírlap nyugalmazott főszerkesztője és Lovay Attila, a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola egykori történelemtanára emlékeztek tanáraikra, iskolás éveikre és azokra az osztálytermekre, ahol a magyar gimnázium utolsó évfolyamain tanultak. Örömeiket fejezték ki, hogy a hajdani iskolatársak ennyi időn keresztül fent tudják tartani egymással a kapcsolatot.

A rövid megemlékezés után a résztvevők felkeresték a jelenlegi magyar gimnáziumot, amelynek falán megkoszorúzták Kerényi Gyula, Pro Urbe-díjas építész, a Vérke-parti öregdiákok találkozója szervezőjének emléktábláját.

Az öregdiákokat Szajkó Tibor, a Beregszászi Magyar Gimnázium igazgatóhelyettese köszöntötte. A találkozó résztvevőinek tiszteletére az ifjú gimnazisták Vass Zsuzsanna tanárnő vezetésével egy kisebb műsort adtak. Ez a zenés-verses összeállítás először a Gyöngyösön megtartott Trianon-emléknapon hangzott el. Az összeállításban a hazafias dalok mellett elhangzott többek között Horváth Sándor Mert a haza nem eladó című versének megzenésített változata is.

Ezt követően a jelenlévők felidéztek diákori élményeiket.

MOLNÁR BERTALAN

LÉLEKÉPÍTŐ KIRÁNDULÁSOK KÁRPÁTALJA GYÖNYÖRŰ TÁJAIN

A Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesülete jó kapcsolatokat ápol a hazai és a magyarországi nyugdíjasok egyesületeivel. Ennek az évek során kialakult gyümölcsöző együttműködésnek az eredményeképpen a közel-múltban újabb feledhetetlen napokat tölthettek együtt az idős emberek.

Cséti Imre, a Nyugdíjasok Országos Képviselőte (NyOK) alelnökének, illetve az Észak-alföldi Regionális Munkaügyi Központ nyugdíjas klubja elnökének szervezésében debreceni nyugdíjasok egy 22 fős csoportja látogatott el vidékünkre. Érkezésük napján útközben Beregszász felé Ungvár és Munkács nevezetességeit tekintették meg. Másnap csatlakoztak hozzájuk a beregszászi, jánosi és kigyósi nyugdíjasklubok tagjai, hogy léleképítő kirándulásokon vehessenek részt Kárpátalja gyönyörű tájain.

A csoport az első napon Beregszász – Kigyós – Nagyberég – Remete – Dolha – Iza – Huszt – Nagyszőlős – Újlak – Beregszász útvonalon haladva ismerkedett a helyi történelmi, építészeti és kulturális nevezetességekkel.

Másnap kísérőként magam is részt vettem a kiránduláson. Kőrösmező, illetve a Tatár-hágó volt az úticél. Többször is megálltunk, hogy megcsodálhassuk a bennünket körülvevő táj szépségét: a szőke Tiszát és a rajta átívelő keskeny „asszonyváltó” hidakat, Kárpátalja legmagasabb vízesését, a Trufanec-vízesést, a Terebesfejrátok közelében lévő, Európa földrajzi közepét jelző obeliszket, a haragoszöld fenyvesekkel borított hegyoldalakat, a völgyekben csörgedező patakot.

Hosszabban elidőztünk Técsőn, a máramarosi öt koronaváros egyikében, ahol megtekintettük a város szépen felújított központi részét és az ott található nevezetes épületeket, emlékműveket. László Károly református lelkész segítségével

betekintést nyerhettünk a helyi magyar közösség és a református gyülekezet életébe is.

A délutáni órákban érkezünk meg a Tatár-hágóra, ami tulajdonképpen már Kárpátalja közigazgatási határain túl található. Az oda érkező turistákat hangulatos fogadók, vendéglők várják, ahol megköszönhetjük a kárpátaljai konyha jellegzetes ételeit. A gazdag népművészeti vásárral ki-kí választhat magának emléktárgyat, amiről talán majd otthon is eszébe jutnak a vidékünkön eltöltött szép napok. A hágóról csodálatos látvány tárul a nézelődő szeme elé, a háttérben Kárpátalja és egyben Ukrajna legmagasabb csúcsával, a Hoverlával...

A harmadik napon a vendégek a helyi nyugdíjasokkal a Sipot-vízeséshez látogattak el, utba ejtve Volócot és Ökörmezőt.

A résztvevőknek mindhárom kiránduláson szakszerű idegenvezetésben volt részük Nedbál Klára, a Beregszászi Magyar Gimnázium tanárnőjének jóvoltából, aki az út során részletesen ismertette a látni- és tudnivalókat. Az érdeklődők betekintést nyerhettek a magyar történelem vidékünkhez kapcsolódó eseményeibe, izelítőt kaphattak a helyi mondákból. Köszönet érte!

A beregvidéki nyugdíjasok feledhetetlen napokat töltöttek el magyarországi testvéreikkel. Reméljük, vendégeink is jól érezték magukat nálunk, és újabb élményekkel gazdagodva tértek haza.

SZEMERE JUDIT

Méltatták a Borzsa-völgyi Kisvasút napját

Augusztus első vasárnapján, a közel 20 éves hagyománynak megfelelően, megtartották a Borzsa-völgyi Kisvasút napját. A keskeny nyomtávú vasúton normál üzemben csak Ilosva – Komlós – Nagyszőlős között járnak menetrend szerint vonatok, ám ez alkalommal a csak ipari célból használt Beregszász – Komlós szakaszon is közlekedett személyvonat.

A kisvasút beregszászi állomásáról induló TU2 034-es mozdony vontatta személy-, teher- és pórekocsikra számos hazai és külföldi turista szállt fel.

Sokan és sokféle módon fáradoznak azon, hogy megmentsék az ipartörténeti létesítményt. A közelmúltban a kisvasút vonalát érintő három járás vezetősége megegyezett abban: az Ukrajnai Miniszteri Kabinet jóváhagyását kéri, hogy az objektum helyi törvénykezés alá kerüljön.

A nagy múlttal rendelkező kisvasút megmentésének egyetlen módja a turisztikai célból való hasznosítás a vállalkozók és az önkormányzatok összefogása, valamint egy komoly beruházó révén.

A mintegy 90 utas többsége magyarországi volt, de érkeztek turisták Lengyelországból, Csehországból és Ausztriából is. Albert Mátyás gépészmérnök Bécsből érkezett Kárpátaljára. A kisvasútbarát immár ötödik alkalommal vett részt a programban. Elmondta, hogy eddig 350 európai kisvasutat látogatott meg. Azt tervezi, hogy könyvet ír az élményeiről.

A járatot Bacsinszky Tibor, a Magyar Vasútmodellezők Egyesületének tagja támogatta, aki csapatával együtt immár 12. alkalommal vett részt a rendezvényen.

A vonat indulása előtt Galajda József, a "Beregszász 900 éves" Városvédő, -szépitő és Művelődési Alapítvány elnöke tartott eligazítást az utasok számára, majd kezdetét vette az egész napos program, amelynek keretében az utasok végigvonzottak a Borzsa völgyén Beregszásztól Komlósig. Aróvidebb megállókon számos fénykép készült. A Borzsa és az Ilosva folyók összefolyásánál található híd mellett az utazók bográcsozhattak és fürödhettek is.

Tudósítónk

Kárpátaljai gyermekek zánkai táboroztatása

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) szervezésében három turnusban 159 kárpátaljai diák üdülhetett idén nyáron a Balaton partján, Zánkán.

A táborozás lehetőségét azok a gyerekek vehették igénybe, akik az év során rendezett tantárgyi vetélkedőn, a Gordiusz és a Zrínyi Ilona nemzetközi matematikaversenyen, a Terebesi Viktor és a Szedlák Ferenc matematikai emléktárgyakon, a Kazinczy szépkiejtési versenyen, a Karádi helyesírási versenyen, az Édes anyanyelvünk nyelvhasználati versenyen, a költészet-napi, valamint a szórványban élő magyar gyerekek szavalóversenyén az első 10 helyezett között voltak, illetve az év folyamán tehetségükkel, teljesítményükkel kiérdemelték az üdülést. A Talentum utalványt, amely feljogosította őket arra, hogy részt vegyenek az anyaországi táborokban, a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány és a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség által életre hívott Kárpátaljai Tehetségsegítő Tanács adta át az arra érdemeseknek.

Az első turnusban, július 1-jétől 40 tanuló tölthetett el egy hetet Zánkán a Közigazgatási Minisztérium jóvoltából. Ez az üdülés az egykori Velencei-tavi tábor utódjaként valósult meg. A második alkalommal, július 23–30. között 18 középiskolás diák vendégeskedett Magyarországon az Emberi Erőforrás Minisztériuma jóvoltából. A harmadik turnus augusztus 5-én indult Zánkára. A 91 fős gyermekcsapat egy hétig élvezhette az üdülőtábor nyújtotta élményeket. A 8–14 éves diákok a Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány Erzsébet programja keretében utazhattak Magyarországra.

A Kárpátalja.ma nyomán

Ukrán együttműködés a hátrányos helyzetűek megsegítésére

A közelmúltban a Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat és a magyarországi Tanítási Alapítvány közös projektet valósított meg *Határon átnyúló magyar-ukrán együttműködés hátrányos helyzetűek munkaerőpiaci kulcspotenciáinak fejlesztésére* címmel. A program keretében április közepétől június közepéig 90 órás angol nyelvi képzést, valamint 100 órás informatikai képzést tartottak a hátrányos helyzetűek számára.

Augusztus 17-én, a projektet záró konferencián Makuk János, a Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat elnöke köszöntötte az egybegyűlteket, majd a projekt megvalósításában résztvevő szervezetek képviselői rövid bemutatkozás keretében ismertették tevékenységüket.

Makuk János elmondta, hogy a Beregszászi Járási Máltai Szeretetszolgálat 1995. február 10-én alakult meg. A szervezet alapvető célja a hit védelme és az elesettek megsegítése. Három fő irányvonala van: a szociális segélyezés, az ifjúsági és közösségi munka, illetve az oktatás és képzés.

Munkájuk során részt vettek például a kárpátaljai árvízi katasztrófák következményeinek felszámolásában. Az újjáépítést követően két tucat lakóházat hoztak rendbe. Olyan programokat indítottak el, amelyek sok embernek segítettek, többek között a gyógykezelésben, illetve az életminőség javításában.

Maleczki Péter, a RutinSoft számítástechnikai Kft. által létrehozott Tanítási Alapítványról szólt. Céljuk, hogy a különleges tanulást igénylő személyek is hozzáférhessenek a nyitott és távoktatási tanulási lehetőségekhez, illetve, hogy módjuk nyíljon az új információs és kommunikációs technológiák használatára. Az alapítvány önkéntes munkára épül és évek óta pályázati programokat hajt végre.

Nagy Zoltán, a RutinSoft számítástechnikai Kft. működéséről tájékoztatót. A cég 1989-ben jött létre. A tevékenységi kör a megalakuláskor a szoftverfejlesztés és a szoftverek forgalmazása volt. A későbbiekben ez kiegészült számítástechnikai eszközök kereskedelmével és szervizelésével, majd informatikai képzések szervezésével.

Kiss Tibor, a Nyíregyházi ILS Nyelviskola működéséről tartott ismertetőt. A nyelviskola biztosította a projekt keretében megtartott angol oktatás szakmai hátterét. Az intézmény 1990-ben alakult. Három fő tevékenysége van: a nyelvtanítás, a nyelvvizsgáztatás – itt megjegyzendő, hogy az iskola 6 típusú akkreditált nyelvvizsgában érdekelt! –, valamint tevékenységi köréhez tartozik az idegen nyelvű könyvek forgalmazása.

A részletes ismertetőt követően a tanfolyamok 50 végzős hallgatója átvehette a képzések elvégzését igazoló tanúsítványt.

Makuk János elmondta, hogy a határon átnyúló program keretében a magyarországi partnerek szakmai segítségével a máltai szeretetszolgálat pedagógusai oktatták az érdeklődőket. A projektben résztvevő tanárokat Magyarországon készítették fel. A projekt végrehajtásának előkészítése majdnem egy évig tartott.

BERNÁR

A globalizáció boszorkánykonyhájában

A közelmúltban kárpátaljaiak egy 21 fős csoportja Kovács Béla EP-képviselő meghívásának eleget téve egy háromnapos brüsszeli kiránduláson vett részt. Jőmagam is tagja voltam ennek a társaságnak, amely azért látogatott el az Európai Unió egyik székhelyére, hogy ott bepillantást nyerjen az Európai Parlament munkájába.

Atlépve az ukrán-magyar határt, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye különböző településeinek további útítársak csatlakoztak hozzánk. Az utazók között sok volt az ismerős, akikkel korábban a képviselő úr beregszászi fogadóirodájának különböző rendezvényein találkoztam. Am a többiek sem sokkal maradtak idegenek. A hosszú út és a beiktatott pihenők jó alkalmat biztosítottak a beszélgetésre, ismerkedésre. Velünk tartott a Credo versenklő együttes, valamint Radvánszky Ferenc református lelkész, aki induláskor és a visszaút előtt is Isten áldását kérte a kirándulásra és a csoport tagjaira.

Utunk öt országon keresztül vezetett Belgium fővárosáig. Már útközben sok újdonsággal szembesülhetett a magamfajta kárpátaljai, aki még soha nem járt Nyugat-Európában. Igaz, általában autópályán haladtunk, ami elkerüli a településeket, így a városokból, falvakból nem sokat láttunk. Az viszont meglepő volt számomra, hogy sehol nincsenek parlagon hagyott földek, az utak mentén nem burjánzik a gaz, mindenütt rend és tisztaság uralkodik. A mezőgazdasági területekre aszfaltzott út vezet. Látszik, hogy minden talpalatnyi területet hasznosítanak. Ami még feltűnő volt: az ottaniak nagy hangsúlyt helyeznek az alternatív energiaforrások kiaknázására. Útközben rengeteg szélérőművet, napkollektort láttunk.

24 órás utazás után, este érkezünk meg Brüsszelbe. Mindenki fáradt volt ugyan a kimerítő, egész napos utazás, a buszban alvás miatt, mégse maradt a szobájában senki. Elindultunk, hogy felfedezzük a környéket. Igaz, néhány utcáson után egyesek lelkesedése alábbhagyott, és inkább a messze földön híres belga söröket kóstolták meg. A kitaróbbak megismerkedtek a város szálláshelyünkhöz közelebb eső részével.

Brüsszel különleges város. Magával ragadó az építészete, a keskeny, magas, sokszínű, sokszor totemyos, meseházikó-szerű lakóépületek. Am ami rögtön feltűnt, az egyfajta kettősség: a hagyományos keveredik az újjal. Sok a régi szép patinás épület, palota, templom, és valahogy nem illenek közéjük a csillogó-villogó szupermodern, csupa üveg szállodák és irodaépületek. Legalábbis számomra ez furcsa volt.

A tulajdonképpeni programunk, amiben sok minden szerepelt, vasárnap kezdődött. Délelőtt református istentiszteleten vettünk részt a brüsszeli Magyar Kultúra Házában. Az ígét az akkor éppen ott szolgálatot teljesítő Taracközi Ferenc tiszteletes hirdette. Néhány dal erejéig a brüsszeli magyarok is ízelítőt kaphattak a Credo versenklő együttes műsorából. Mi pedig megismerkedhettünk az intézmény munkájával. A legna-

Az Európai Parlament egyik épülete

gyobb megdöbbenésünkre a helyiségben egyetlen magyar jelképet sem találtunk...

Ezután városnézés következett volna, de mivel szakadt az eső, ezt másnapra halasztottuk, és közös megegyezéssel inkább Oostende felé vettük az irányt, az Északi-tenger partjára. A borús ég, hideg levegő és metsző szél sem vette kedvét azoknak, akik meg szerettek volna mártózni a vízben. En is közéjük tartoztam. Az anorákban a parton sétálgatók biztos örülteknek néztek bennünk...

A tengerparti séta után talán még jobban esett az a bőséges, izletes vacsora, amelyet Kovács Béla képviselő úr vendégeiként az egyik étteremben elfogyaszthattunk. A hagyományos ételek mellett a helyi konyha ízeivel is megismerkedhettünk, és sokféle tengeri herkentyű is szerepelt az étlapon. Ez utóbbiak nem nyerték el a tetszésemet...

Hétfőn délelőtt végre ellátogattunk az Európai Parlamentbe, hiszen ez volt az utazásunk elsődleges célja. Ott először egy kivetítéssel szemléltetett előadást hallgattunk meg az Európai Unióról, az EP működéséről, majd Kovács Béla képviselő úr ismertette röviden a független képviselői csoportban végzett munkáját. Ezután idegenvezető kíséretében végigsétáltunk az épület egy részén, megtekintettük a nagy tárgyalótermet, ahol havonta egyszer a ple-

náris üléseket tartják. Az előtérben elhelyezett zászlóknál közös fotót készítettünk. Felemelő érzés volt, amikor hazánktól oly távol együtt énekeltük el nemzeti imádságunkat és a Székely himnuszt.

A parlamenti látogatás után került sor az elhalasztott városnézésre, amely során megismerkedtünk Brüsszel nevezetességeivel. Láttuk a Királyi Palotát és a vele szemben lévő csodálatos parkot, a belga parlament épületét, a város jelképévé vált bronzszobrocskát, a Manneken Pis-t (pisilő kisfiú), az Igazságügyi Palotát, amely Európa legnagyobb épületeinek egyike, a középkori városfal maradványait. A város főtere, a Grand Place a XV–XVII. században épült városházával az UNESCO világörökség része. Jártunk a Szent Mihály- és Szent Gudula-székesegyházban, megcsodáltuk hatalmas, 64 méter magas tornyait, impozáns belső berendezését, gazdagon díszített festett üvegablakait.

Séta közben figyeltem az embereket is, akik nagyon sokfélék, nem csak a ruházatuk színes, és különböző nyelveken beszélnek. Olyan érzésem támadt, mintha a bibliai Babelbe csöppentem volna... Persze, rengeteg a turista is. Érdekes, hogy járókelők nem idegeskednek, nem rohannak. Inkább mosolyognak. Nem tudom, lehet, hogy ennek a hatására, az is lehet, hogy más miatt, de azóta azt veszem észre magamon, hogy én is többet mosolygok...

Egy másik érdekesség. A globalizáció központjának számító másfélmillió városban nincsenek multinacionális cégek. Ellenben tele van kiskereskedésekkel, iparosokkal (rengeteg szabót, péket, cipészt, kalapost lehetett látni) és kifőzdékkel. Meg kell azonban állapítani, hogy ezeket általában nem az őslakosok vezetik, hanem a bevándorlók. A Belgiumot népszerűsítő emléktárgyakat például kínai árusoktól lehetett megvásárolni, olcsón enni pedig a török étkezdében...

A visszaúton egy kis kitérőt tettünk Kölnbe, hogy megcsodálhassuk a kulturális világörökség részét képező Szent Péter- és Mária-dómot, amely a maga 157 méteres magasságával Németország második, a világ harmadik legmagasabb temploma.

Összességében véve igen érdekes, emlékezetes kiránduláson vehettünk részt, amely során nemcsak az Európai Parlament munkájába tekinthettünk be, hanem ízelítőt kaphattunk egy másféle kultúrából is.

A kirándulás során csapatunk összekovácsolódott, új barátságok szövődtek. Megtapasztalhattuk, hogy a sok évtizedes mesterséges elszigetelés, a szétszakított-ságban eltelt évek nem sodortak el bennünket egymástól, anyaországi testvéreinktől. Az utazás végén egyre inkább éreztük, hogy „mi egy vérből valók vagyunk”.

Azt hiszem, még sokkal fogjuk mesélni élményeinket ismerőseinknek, hiszen sok újat, érdekeset láthattunk Brüsszelben, Belgiumban. Egyre azonban rá kellett jönnöm az út során: szülőföldünknel, a Kárpát-hazánál nincs szebb a világ! En itt vagyok itthon...

SZEMÉRE JUDIT

A városháza

DOCENDO DISCIMUS

A fenti cím egy latin mondás, ami azt jelenti, hogy tanítva tanulunk. A tanulás, a tudás megszerzése napjainkban létsszükséglet. Aki lemarad, elbukik. Ma a sikeres gazdálkodáshoz komoly gazdasági és mezőgazdasági ismeretekre van szükség. Aki nem ismeri a pénz természetét, a világgazdaságban, világpolitikában zajló folyamatokat, az belemegy kétes ügyletekbe és veszít. Példa erre a svájci frankban felvett banki kölcsönök ügye.

Hogy elkerüljük a buktatókat, a veszteségeket, újabb és újabb ismeretek elsajátítására van szükség. Ehhez viszont újra és újra tanulnunk kell.

Ez volt az egyik mondanivalója a Budapesten idén nyáron megrendezett immár XI. Nemzetközi Ifjúsági Vezetőképző Tábornak is. A tábort a Magyar Csodaszarvas Egyesület és a Bercsényi Miklós Alapítvány közösen szervezte. Lapunkban már többször beszámoltunk arról, hogy a Bercsényi Miklós Alapítvány Kárpátján tehetséggondozó programot működtet és ennek keretében minden nyáron tehetséggondozó tábort szervez. Mi idén nyáron immár kilencedik alkalommal jöttünk össze, ezúttal Budapesten.

A tehetséggondozás tanítást és tanulást is jelent, ezért nagyobb részt ez szerepelt a tábor programjában. Előadások hangzottak el, gyakorlati foglalkozásokat tartottunk egy-egy kérdéskör megvitatására. Témáink között főleg nemzetpolitikával, hazafisággal, oktatással, közösségszervezéssel és gazdasággal kapcsolatos kérdések szerepeltek. De megvittunk erkölccsel, hittel, hagyományainkkal, hibáinkkal kapcsolatos kérdéseket is. Számunkra, magyarok számára a rendszerváltozás óta eltelt huszonnégy év nem sok sikert hozott. Az indulásnál az elsők

között voltunk a közép-európai országok rangsorában, ma viszont a sor végén vagyunk. Az okokat kutatva történelmi hibáinkra kellett rámutatnunk. Asztékhúzás, a belső ellentétek régóta kísértének. Ezekről csak szellemi és erkölcsi megújulással lehet megszabadulni, aminek jelei még nem láthatók. A feladat a mai fiatal nemzedékre vár. Ebben mindenki egyetértett.

A táborok szervezésében és lebonyolításában szerzett eddigi tapasztalataink arra ösztönöznek, hogy próbáljunk újítani, hatékonyabbá, eredményesebbé tenni munkánkat. Eddig az volt a gyakorlat, hogy ismert személyeket, tanárokat, politikusokat, művészeket hívtunk előadónak. Most viszont fiatalokat, egyetemistákat kértünk meg, hogy tartanának velük egykorúaknak néhány előadást. Egy ifjúsági szervezettel, a mindössze négy éve alakult Váralja Szövetséggel jó kapcsolatban vagyunk, így tagjai szívesen vállalták, hogy eljönnek a táborba. Meglepettünk, hogy akik előadásra vállalkoztak, milyen alapos tudással rendelkeznek az általuk választott témában. Egy másodéves joghallgató kiváló előadást tartott a határon inneni és túli magyarság demográfiai helyzetéről, számokkal, hivatalos statisztikai adatokkal támasztva alá mondanóját. Egy másik egyetemista, aki mellel szociológiát tanul, a globalizáció számunkra káros hatásait elemezte, rávilágítva a nemzetközi pénz hatalom szerepére a mostani pénzügyi-gazdasági válságban.

A fiatalok, készülve az előadásokra, szakfolyóiratok cikkeit tanulmányozták át, könyveket olvastak el, a világhálóról adatokat, híreket vettek át, begyakorolták mondanivalójukat, így maguk is sokat tanultak. Igazolták azt a megállapítást, hogy

maga is tanul, aki másokat tanít. Sőt, tegyük hozzá, akkor tanul a legtöbbet.

A beszélgetések során szóba kerültek a magyar sportolók sikerei a londoni olimpiai játékokon. A határon túli fiatalok is a magyar sportolónak szurkolnak és örültek nyolc aranyérmüknek. A több mint kétszáz nemzet rangsorában a kilencediknek lenni nem kis eredmény. Bár ilyen sikereink lennének az élet más területein is.

Előadónk között volt egy régebbi olimpián, Makray Katalin tornász, aki a tokiói olimpián ezüstérmes lett. Felelevenítve sportolói pályafutását, arra biztatta a fiatalokat, hogy legyen napi szükségletük a mozgás, sportoljanak, edzék a testüket, mert azzal akarataikat is edzik. Asportolás ugyan időigényes tevékenység, de rá szoktat arra is, hogy a rendelkezésünkre álló időt hatékonyan használjuk ki.

A tábor programjában szerepelt egy kirándulás is. Arésztevők Píliszántó községbe látogattak, amely az ott található egykori Pálos-rendi kolostor feltárt romjairól ismert. Ennek történetét és a község múltját a polgármester ismertette. A Pálos az egyetlen magyar alapítású rend, szerzetesek alapították a 13. században. Központja ma Lengyelországban van, itthoni képviselete pedig Pécsen működik.

Egyhetes táborunkat úgy szerveztük, hogy augusztus 20-át is együtt ünnepelhessük. A számos rendezvény közül néhányon mi is részt vettünk. A máriaremetei Bazilika mellett, amelynek közelében a mi száláshelyünk is volt, van egy évről évre magasodó kis halom, a Szent Korona Domb. Ez úgy jött létre, hogy az oda zárándokoló belföldi és külföldi magyarok visznek magukkal egy marék földet és elszórják. Szent István napján itt ünnepséget tartanak a templomból kijövő emberek.

Ezen mi is részt vettünk és mi is vittünk magunkkal otthonról hozott földet. A Domb körül az ünnepre mindig megrajzolja Magyarországot Trianon előtti határait és nemzetiszínű szalaggal övezik azt. Beszédet hangzanak el, köszöntik a határon túlról érkezett vendégeket, így minket is köszöntöttek. Mikor a földet kiszórtuk, megmondtuk, homán, milyen helységről származik. Később ezt az emlékkönyvbe is beírtuk. Az ünnep alatt felkerestük Budapest néhány nevezetességét, többek között a Margit-szigetet. Nagy élmény volt az esti tűzijáték is. A tábor résztvevőire nagy hatással volt, hogy ellátogathattak az Országházba. Tisztelegtünk a Szent Korona előtt, megnéztük a gazdagon díszített belső tereket, tágas folyosókat és Dr. Gaudi-Nagy Tamás országgyűlési képviselő, a Magyar Csodaszarvas Egyesület tiszteletbeli elnöke jóvoltából mintegy negyedórát tölthettünk a Parlament üléstermében, ahol rövid tájékoztatót hallhattunk az Országgyűlés működéséről. Be lehetett ülni a miniszterelnöki székbe, fel lehetett menni az elnöki pulpitusra, lehetett fényképezni. Éltünk is a lehetőséggel. A látogatás végén az Országgyűlés büféjébe invitáltak bennünket, ahol ki-kí azt választotta magának, amit akart. Távozás előtt mindenki kapott egy névre szóló emléklapot.

Táboraink megrendezése havatovább főleg anyagi kérdés lesz. Ezúton szeretnénk megköszönni barátainknak, adományozóinknak, hogy tőlük telhető mértékben hozzájárultak a tábor költségeinek fedezéséhez.

Ugyancsak szeretnénk köszönetet mondani Ferencz Éva és Csobolya József ének művészeknek, hogy fellépésükkel emelték táborunk színvonalát.

GORTVAY GÁBOR,
a Bercsényi Miklós
Alapítvány titkára

Időutazás az Urálba

A második világháborút követően – az eddig publikált magyar nyelvű szakirodalom szerint – mintegy 600–700 ezer magyar hadifogoly és civil járta meg a szovjetunióbeli kényszermunkatáborokat (egyes adatok szerint a katonák száma megközelítette a háromszázezret, az internált civileké pedig meghaladta a kétszázzezret). Közülük sok ezren sohasem tértek haza.

A második világháború után létesült Hadifogoly és Internált Igazgatóság (UPVI) tábor-rendszeréhez tartozó különböző számú lágerrészekben a rabok fakitermelésen, fűrésztelepeken, különböző építkezéseken (lakóházak, vasút, út, földgáz- és kőolajvezeték, vízerőmű, hőerőmű), vasércbányákban, kohóüzemekben, vasöntödékben, gépgyárakban, tőzegkitermelésen dolgoztak. Akimerítő munka, a rossz ellátás, a különböző betegségek, a fagyhalál, a honvágy és a kétségbeesés következtében sokan elpusztultak.

Az oroszországi Vojennije Memoriali Társaság 66 ezer hadifogoly és internált feldolgozott adataival rendelkezik, ezeket átadták a velük együttműködő Honvédelmi Minisztérium Hadisírgondozó Irodának is. Oroszország 46 régiójában 370 emlékjelet emeltek a magyar hadifoglyoknak, 28 300 hadifogoly és internált földi maradványait exhumáltak és temették újra.

A Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre először 2009 nyarán szervezett zarándokutat a Donyeck-medencébe. Nemrég pedig ugyanők egy húszfős csoporttal az Európát Ázsiáig elválasztó Ural-hegységben jártak a „malenykij robot”-ra elhurcoltak nyomában.

Alapos szakmai előkészület után (a magyarországiak repülőgéppel: Budapest–Moszkva–Perm–Ufa–Budapest, a kárpátaljaiak vonattal: Ungvár–Moszkva–Perm–Ufa–Moszkva–Ungvár) a csoport június 29-én 10 napos kutatóútra indulhatott az Urál környékére. Akutatóút öt fő állomása Perm, Nyizsnij Tagil, Jekatyerinburg (Szverdlovszk), Cseljabinszk és Ufa volt.

Az első napon a kegyeleti és kutatóúton résztvevő csoportunk a nyugat-uráli Perm város környékén kezdte meg a munkát. A városkörnyéki lágerekről Leonyid Obuhov, a permi egyetem történésze tájékoztatót. Ezután a Káma folyó mentén 80

km-es hosszirányban elterülő város déli temetőjét és a gajvai hadifogoly-emlékművet, továbbá a Kungurban (itt erdélyi, kárpátaljai, magyarországi internáltak tábora volt) lévő civil lágertemetőjét kerestük fel Vlagyimir Motrevics történész, régész, a jekatyerinburgi egyetem professzorának segítségével.

A második napon a Perm 36-os Gulag-tábor, illetve Oroszország egyetlen központi Gulag-múzeumát tekintettük meg Kucsino faluban. Itteni kalauzunk Jekatyerina Abzalova és Szergej Szpogyn tárlatvezető volt. A sors fintora – Szergej maga is Ukrajnából kitelepített kulákcsaládból származik. Megdöbbentő látványban volt részünk, a tárlat hiteles anyagai alapján végigkövethető volt a sztálini megtorló-gépezet emberpusztító tevékenysége. A rendszer a tisztogatások, politikai koncepciók perек révén több mint 10 millió szovjet állampolgárt juttatott rácsmögé, végeztettek velük kemény rabszolgamunkát. Csak Jekatyerinburg határában több mint 20 ezer embert (köztük magyarokat is) végeztek ki 1937–1941 között, ezeket az emléktemetőket is meglátogattuk. Ezek nyugszanak a névtelen tömegsírokban, köztük politikai megtorlásban részesült magyarok is.

A továbbiakban az Európa és Ázsia határát jelképező emlékoszlopnál átkeltünk az Ural keleti oldalán, s a Jekatyerinburgot övező iparvidék fogolytemetőit látogattuk végig. Az itt található Verhneturje, Nyizsnaja Tura és Verhnyaja Tura hadifogoly-temetőjének emlékkeresztjénél fejet hajtottunk és elhelyeztük a kegyelet virágait. Itt számos kárpátaljai magyar (visskiei, técsőiek, aknaszlatinaiak, illetve ugocsiak, és beregvidékiek) végső nyughelye található.

A harmadik napon utunk Nyizsnij Tagilban folytatódott. Megjegyzendő, hogy az emléküton az Ural-környéki lágerekben elhunytak és a rabságból hazatért túlélők hozzátartozói is részt vettek. Örökre emlékezetes marad június 3-a Jurkovic Jánosnak, a köztelevízió szegedi stúdiója vezetőjének, aki a kutatócsoportunk segítségével egy nyugatszibériai iparvárosban, Nyizsnij Tagilban megtalálta az 1945-ben hadifogolyként elhunyt nagyapja sírhelyét.

Csoportunk a szverdlovi, illetve a cseljabinszki területen számos rabtemetőt keresett fel: Uralvagonzavod, Rudnyik, San Donato, Cseremsanka, Lyovihá, Kirovgrad, Nyevjanszk, Sirokorecsenszk (Jekatyerinburg), Talica, Revda, Nyizsnyeiszencsk, Bolsoj Isztok, Aramil, Verhnyij Ufalej, Kistim, Miassz, Szatka, Asa. Az itteni emlékjeleket megkoszorúztuk, gyertyát gyújtottunk és imádkoztunk az elhunytak lelki üdvéért.

A térség eddig felsorolt települései közül Krasznokamszk, Verhnyaja Tura, Nyevjanszk, Krasznouralszk, Kirovgrad, Nyizsnij Tagil, Jekatyerinburg városokat emel-nénk ki, ahol a tömegsírokban magyarországiak, erdélyiek, kárpátaljaiak (Ungvár, Beregszász, Nagyberég, Nevetlenfalú, Feketeardó, Visk, Técső, Aknaszlatina, Rahó, Körösmező) ezrei nyugszanak idegen földben. Ezeknek a rabtemetőknek egy részét megsemmisítették.

Jekatyerinburgban dr. Bajtai Csaba, Magyarország Főkonzulátusának főkonzulja és munkatársai fogadták a kutatócsoportunkat. A főkonzul Baskíriában helyi segítőit is talált Farit Szamigullin mémők, sportmenedzser személyében, aki ujai egyetemistáidegenvezetőket is biztosított számunkra.

Kutatócsoportunk a mintegy kéthetes kegyeleti útját a baskíriai Ufa, továbbá Isimbaj és Oktyabrszkij városokban fejezte be. Oktyabrszkijban a csoportunk találkozott az 1941-ben ide deportált volgai németek képviselőjével (Greb Voldomár, a helyi német kör elnöke), valamint egy magyar hadifogoly (Arnold János) és egy Észtországból internált német asszony Baskíriában született fiával, Jurij Lapsinnal. A nyugdíjas mémők verseket ír, rajzol és fest, könyvet ad ki, kiállításokon vesz részt, kiemelten pedig az egykor a VII–IX. század között a Magna Hungáriában (Baskírföldön) élt ősmagyarok múltjával foglalkozik. Akutató beszámolt arról, hogy a Káma, az Ik, a Dema, a Belaja, az Ufa, az Aj és az Ural folyók közti területeken a baskír régészek eddig 3 temetőt, 15 kurgánt, 5 várost és 4 kistelepülést tártak fel, ahol az ősmagyarok nyomára bukkantak. A helyi régészek az ősmagyarokat nem sorolják a finnugor népek családjába, az itt maradt ősmagyar néptörödéket a baskír nép részének tekintik.

Lapsin úr azt is közölte, hogy az Ik folyó melletti Csekan település környékén baskír nyelven beszélő ősmagyarok leszármazottai élnek, akik ma már muszlimok.

Jurij Lapsinnak, Arnold János egykori hadifogoly fiának köszönhetően Oktyabrszkijban sikerült megtalálni az 1852. sz. lágert egykori helyét (a ma is működő fűrésztelepet), ahol Matkovits-Kretz Eleonóra édesanya, keresztanyja és Wáterné Müller Judit nagymamája együtt raboskodott és dolgozott Jurij Lapsin édesanyjával.

Vlagyimir Motrevics történész professzor irányításával eddig 95 hadifogoly-temetőt tártak fel, ahol a magyarországi, illet-

Időutazás az Urálba

ve erdélyi, délvidéki, felvidéki és kárpát-aljai hadifoglyok és internáltak ezrei nyugszanak.

1998–1999 között a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériumának Hadisírgondozó Irodája a Vojennije Memoriali Társasággal együttműködve helyreállították a magyar hadifoglyokat. Valamennyi temetőben kettős keresztet és emlékjeleket állítottak, amelyekre egységes feliratokat véstek magyar és orosz nyelven. Egyik változat: „Itt magyar hadifoglyok nyugszanak, a II. világháború áldozatai”. Másik változat: „Itt magyar hadifoglyok és internáltak nyugszanak, a II. világháború áldozatai”. A magyarok mellett más nemzetiségű, így német, olasz, japán hadifoglyok temetője is megtalálható itt. A Vlagyimir Motrevis által felügyelt megyékben a sírokat gondozzák, Baskíriában viszont számos igen elhanyagolt temető fedeztek fel. Egyes helyeken hullarablók, sírrongálók nyomaira bukkantak. Ahelyi lakosok idősebb képviselői közül még jó néhányan emlékeztek a munkatáborokra, a magyar hadifoglyokra és a civil internáltakra. Többségük a Szovjetunió nyugati térségéből ide telepített kulákok, politikai száműzöttek, kitelepített németek (kárpátaljai németek is), tatárok, ukránok leszármazottai. A helyi lakosság élete akkoriban szintén nyomorúságos volt, az éhínség, a nehéz fizikai munka őket is megtizedelte.

A kutatóút eredményeit összegezve elmondhatjuk, hogy csoportunk tagjai lakhelyüktől számítva, oda-vissza mintegy 10 ezer kilométert utaztak (repülőgéppel, vonaton, bérelt autóbusszal), majdnem két hétig tevékenykedtek az Urál-hegység térségében, Perm, Szverdlovsk és Cseljabinszk megyében, valamint a Baskír Autonóm Köztársaságban, 35 második világháborús hadifogly-temetőt és egykori kényszermunkatábor helyszínét azonosították és dokumentálták.

Az oroszországi Urál vidékéről hazaérkezett csoport tagjai voltak a Magyar Televízió stábjába (dr. Havasi János, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) főmunkatársa, egyben a Háborús Kereső Szolgálat vezetője, Jurkovich János, Szabó Alla), Máthé Aron, a budapesti Terror Háza főmunkatársa, Singer Zsuzsa Gulag-kutató, Walterné Müller Judit a pécsi múzeum igazgatóhelyettese, Csehi József, a pécsi ruszin önkormányzat jeles képviselője. A legnépesebb delegációt a pécsi Német Kör alkotta Matkovits-Kretz Eleonóra elnök vezetésével: Schmidt Antal (alelnök), Bán Ilona, Hack Ferenc Mihályné, Márkus Beáta, Schmidt Ákos, Stumpf Bálint, Stumpf Bálintné, Szendéné Arnold Katalin. A kutatócsoport tagjai között kárpátaljaiak is voltak: Dupka György Gulag-kutató, a Szolyvai Emlékparkbizottság felelős titkára, Fuchs Andrea, az ungvári sváb-németek baráti körének képviselője, Alekszej Korszun ezredes, hadtörténész, a Rehabilitált Történelem Kárpátaljai Emlékkönyv szerkesztőbizottsága kiadói csoportjának vezetője.

DUPKA GYÖRGY, FUCHS ANDREA

Kárpátaljai túra két keréken

A nagybégányi görög katolikus parókia immár negyedik alkalommal szervezett biciklitúrát kárpátaljai fiatalok számára. Idén a nagybégányiakon kívül dédai, kisbégányi, beregardai, balazséri, gecsei, borzsovai, tiszaujlaki és jánosi résztvevői is voltak a programnak, amelyet 14 évesnél idősebbek (8. osztályos) számára hirdettek meg. A mintegy 250 kilométeres útnak összesen 35-en vágtak neki.

Az évente megrendezett program során a résztvevők különböző kárpátaljai helyszínekre látogatnak el. Idén az első éjszakát Nevickén töltötték, amásodik napi szakasz az Uzsoki-hágóig tartott. A következő úticél Vezérszállás (Pidpolozja) volt, ahonnan a negyedik napon ellátogattak a Vereckei-hágóra, majd az ötödik napon Szolyvát keresték fel. A túra alatt a fiatalok iskolákban és parókiákban szálltak meg.

Az idei túrát a Kárpátaljai Református Egyházkerület diakóniai osztálya, valamint a Görög Katolikus Ifjúsági Szervezet is támogatja.

M. B.

40. Tokaji Írótábor

Augusztus 15–17-e között a Tokaji Ferenc Gimnáziumban „Eltiltva és elfelejtve — A hallgatás és elhallgatás éve a magyar irodalomban” témakörben rendezték meg a 40. Tokaji Írótábort. A tanácskozás résztvevői elsősorban azokkal az írókkal foglalkoztak, akiket – mint fogalmaznak a szervezők – a hatalom kihagyott a magyar irodalom történetéből.

Az Írótábor idei, máris élénk vitát kiváltó vezető témája — Domokos Mátyás szavait idézve — az „eltemetett irodalom”, azaz a hallgatás és az elhallgatás éveinek vizsgálata volt. A tanácskozás plenáris ülésén Acs Margit és Szentmártoni János elnökölt, előadást tartott Czákó Gábor, Láncki András, Lezsák Sándor, Medvigy Endre, Sipos Anna Magdolna, Tökécszi László.

A munkacsoportok ülései hozzájárulhatnak az 1945–1965 közötti korszak irodalomtörténeti feldolgozásához.

A magyar szellemi élet nagy kihívásaira válaszoló írói tanácskozáson Kárpátaljáról Csordás László és Marcsák Gergely volt jelen. Dupka György „1956: ‘elhajló’ magyar írók a KGB látókörében” címmel tartott előadást.

Kurultaj a bugaci pusztán

Augusztus 12-én mintegy százezer érdeklődő részvételével zajlottak a magyar, hun és türk tudatú népek törzsi gyűlésének rendezvényei a bugaci pusztán. A hagyományokhoz híven az eseménynek ismét Bíró András Zsolt volt a házigazdája, a Magyar-Turán Alapítvány pedig a főszervezője. A Kárpát-medence magyar hagyományörzői, a kazakisztáni madjar törzs és a rokon népek küldöttségei 22 népet képviseltek, együtt ünnepeltek és méltósággal emlékeztek őseikre.

Az idei Kurultaj-programok egyik újdonsága, hogy az érdeklődők tudományos-ismeretterjesztő előadásokon ismerkedhettek a magyar őstörténettel. Érdekes volt Erdélyi István régészprofesszor előadása a Kárpát-medencén kívüli ősmagyarokhoz köthető leletekről. Az előadáson jelen volt Dupka György is, aki megosztotta a professzorral baskírföldi utazásának tapasztalatait, szót váltott vele a baskíriai kutatókról, az ott lévő ősmagyar kurgánokról. A feltárt temetők még a Magna Hungáriában, a VII–VIII. században keletkeztek. A rendezvénykurultaj-törzsi gyűléssel zárult. Atábortűz mellett az ősmagyar szertartás keretében az együvé tartozás érzésével fogtuk meg egymás kezét és vettünk egymástól búcsút, hogy két év múlva újra találkozhatunk.

II. Magyar Világtalálkozó

Június 30-án kezdődött meg és egy teljes hétig tartott a II. Magyar Világtalálkozó. A nyitórendezvény helyszíne Balatonlelle volt, a tavalyi találkozó emlékére felállított Megmaradásunkért jelképműnél. A rendezvény a Magyarsághíd közéleti konferenciával folytatódott a budapesti Uránia Filmszínházban. A tanácskozáson Kárpátalja magyarsága és az anyaország kapcsolatrendszerének alakulásáról Zubánics László történész, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke tartott előadást.

Ötvennégy országból mintegy huszonegyen vettek részt a rendezvénysorozaton. Balatonlelle és Budapest mellett öt másik településen — Szegeden, Fonyódon, Nyírbátorban, Máriaapocson és Örkényben — uralkodott a „határtalan összefogás” szelleme.

A Panoráma Világklub szervezte program a kapcsolatteremtés és együttműkö-

dés lehetőségét kínálta a civil szerveződések számára. Emellett Magyarország népszerűsítését és kapcsolatainak építését is szorgalmazta szerte a nagyvilágban, zömmel a magyar–magyar kapcsolatok révén. A találkozóon kárpátaljaiak is részt vettek, mégpedig a Panoráma Világklub beregszászi, técsői és nagyszőlősi társklubjainak képviselői.

A kárpátaljaiak standján turisztikai látványosságokról szóló anyagokat, valamint a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet jóvoltából irodalmi kiadványokat állítottak ki.

A Magyarok a nagyvilágban nevet viselő előadóteremben és a nagyszínpadon sorra követték egymást a színvonalas előadások és a művészeti bemutatkozások. Többek között a beregszászi születésű Serbán Attila színész, musicalénekes is fellépett.

EMLEKTÁBLÁT AVATTAK BÁTHY ANNA TISZTELETÉRE

A Beregszásziért Alapítvány kuratóriuma és a Beregszászi Művészeti Iskola igazgatósága szeptember 1-jén emléktáblát avatott a Beregszászban született Báthy Anna Kossuth-díjas operaénekesnő, a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze, a Magyar Operaház örökös tagja halálának ötvenedikévfürdölője tiszteletére.

Báthy Anna, eredeti nevén Stampf Anette 1901. június 13-án született Beregszászban. Több mint harminc évig volt a Magyar Operaház legrangosabb énekesnője, 1955-ben a társulat örökös tagjává választották.

A Beregszászi Művészeti Iskola falán elhelyezett emléktábla ünnepélyes avatóján a himnuszok elhangzása után Bobály István igazgató köszöntötte az egybegyűlteket. Elmondta: az intézmény vezetőjeként kötelességének tartja nemzeti kulturális örökségünk ápolását. Az emléktáblával városunk szülöttjének, a Magyar Állami Operaház örökös tagjának állítunk emléket, és az ő pályafutása előtt tisztelgünk. Ezt követően Szabó Éva, a Rákóczi Szövetség városi szervezetének elnöke üdvözölte a vendégeket.

Kerekes Henrietta, a Beregszászi Magyar Konzulátus konzulja Báthy Anna pályafutását méltatta. Mint mondta, az a tehetség, amit a művésznő Kárpátaljáról vitt magával, legyőzte az országhatárokat. Élete során a világ számos országába vitte el azt a harmóniát, szépséget, amit művészetével a színpadra varázsolt. A konzul asszony hangsúlyozta: Kárpátalján számos tehetséges, kiemelkedő tudással bíró ember élt, akiknek emlékét a mostanihoz hasonló tiszteletadással kell megőriznünk.

Szepesi Attila József Attila-díjas költő, Báthy Anna keresztfia levélben köszöntötte az emlékezőket, és részletesen ismertette az operaénekes életének főbb állomásait. Üzenetét Pirigyi Gergely olvasta fel.

A Beregszászból elszármazott ifj. Csobolya József operaénekes Ókovács

Szilveszternek, a Magyar Állami Operaház kormánybiztosának üzenetét tolmácsolta: az operaház büszke arra, hogy a Beregszász kisváros nemzetközileg elismert énekesnőt adott a világnak. A művésznő magyar érzelműségét bizonyítja, hogy az eredetileg Stampf Anette Katalin néven született énekesnő az erősödő német expanzió idején határozta el, hogy felveszi anyja családnevét, így lett Báthy Anna.

Imre József, a városi művelődési főosztály vezetője elmondta: öröme szolgálni, hogy Báthy Anna emléktáblája a Beregszászi Művészeti Iskola falán kapott helyet, majd köszönetet mondott a Beregszásziért Alapítványnak az emléktábla-állítás kezdeményezéséért. Együttal felhívta a jelenlévők figyelmét arra, hogy Ukrajna Kulturális és Művelődésügyi Minisztériumának új rendelete alapján számba veszik és rendszerezik a történelmi emlékhelyeket és emlékjeleket, lehetőséget teremtve arra, hogy ezentúl a törvény védje azokat.

Az emléktáblát a család képviselőjében Benda László és Csanádi György leplezték le. A Balogh Géza nyíregyházi szobrász által alkotott dombormű Báthy Annát Gluck Iphigénia Aulisban című operájának címszerepében ábrázolja. Az emlékjelet a Beregszásziért Alapítvány kuratóriumának nevében Dalmay Árpád elnök adta át Bobály István igazgatónak megőrzésre. Dalmay Árpád elmondta, hogy Báthy Anna emléktáblájával tovább bővült azoknak az emlékjeleknek a száma, amelyek a városunkhoz kötődő kiemelkedő személyiségeknek állítanak emléket. Hangsúlyozta: az emléktáblák lelki erőt adnak az itt élő magyaroknak, és egyúttal bizonyítják azt is, hogy Beregszász gazdag történelmi és kulturális örökséggel rendelkezik.

Michels Antal római katolikus plébános Szent Máté evangéliumából olvasott fel, áldást kérve az emléktáblára. Maksai Attila református lelkész Pál Apostol szavait idézte, majd hangsúlyozta, milyen fontos az elődeinkről való méltóságteljes megemlékezés.

Ezt követően a társadalmi szervezetek képviselői elhelyezték koszorúikat az emléktáblánál. A rendezvény a Szózat elénekelésével zárult.

* * *

Az avató ünnepség után ifj. Csobolya József műsorát hallgathatták meg az érdeklődők a Beregszászi Művészeti Iskola előadótértermében. A bevezetőben Benda László emlékezett nagynénjére, Báthy Annára. Elmondta, hogy családjuk számos olyan tehetséggel büszkélkedhet, akik sokat tettek városunkért. Ezt követően Csanádi György, a Beregi Hírlap nyugalmazott főszerkesztője méltatta Báthy Anna életét, hangsúlyozva, hogy jómagam azon kevesek közé tarto-

zik, akik még élőben hallhatták a művésznő drámai szopránját. Köszönetet mondott az emléktábla megálmodóinak és kivitelezőinek.

Ifj. Csobolya József Pércsi Kóta Viktória koncertmester zongorakiséréttel ismert operaáriákat adott elő. A fellépések szünetében Cséke Katalin műsorvezető érdekes adalékokkal szolgált a felcsendülő művekről. A jelenlévők részleteket hallhattak Mozart Così fan tutti (avagy A szerelmesek iskolája), Gaetano Donizetti Szerelmi bájital, Giuseppe Verdi Rigoletto, Erkel Ferenc Bánk bán című operájából.

MOLNÁR BERTALAN

A képeken: Dalmay Árpád, a Beregszásziért Alapítvány elnöke és Bobály István, a Beregszászi Művészeti Iskola igazgatója; Benda László és Csanádi György leplezik az emléktáblát; ifj. Csobolya József, a Magyar Állami Operaház művésze énekel.

A szerző felvételei

Báthy Anna emlékére

Báthy Annáról aránylag keveset tudnak Beregszászban, jóval kevesebbet, mint például az ugyancsak a Vérke-parti városban született Fedák Sáriról, a magyar operett csillagáról. Ez talán azzal magyarázható, hogy nagy elfoglaltsága miatt ritkán jutott ideje arra, hogy ellátogasson szülővárosába, pályájának legtermékenyebb időszaka pedig egybeesett a második világháborúval, majd a Rákosi-korszakkal, amikor Magyarországról Kárpátaljára látogatni nem lehetett.

Báthy Anna, eredeti nevén Stampf Anette, 1901. június 13-án született Beregszászban. Tehetségét egy városunkban élő cseh tanár felesége fedezte fel, aki korábban a bécsi operaház tagja volt. Apja sokáig ellenezte, hogy legkisebbik leánya Budapestre színésznőnek menjen tanulni, de végül is beadta a derekát. A Zeneművészeti Főiskolán Maleczky Bianka tanítványa volt. Az évváró növendék-előadáson Verdi Aida című operájából a címszereplő Nilus-parti jelenetének áriáját énekelte, óriási sikerrel.

1927-től a budapesti Városi Színházban szerepelt, majd 1929-ben az Operaház szerződtette. Verdi Álarcosbáljának Amélia szerepében debütált és hódította meg rögtön a közönséget. A korabeli sajtó elragadtatással írt róla.

Ezek után több mint harminc (!) éven át volt a Magyar Állami Operaház tagja, szinte nem volt az operairodalomnak olyan nőszerepe, amelyet ne formált volna meg. 1955-ben az Operaház örökös tagjává választották.

Gyakran szerepelt külföldön: Bécsben, Barcelonában, Hamburgban, Salzburgban, Párizsban, Brüsszelben, Münchenben, Firenzében, Bayreuthban. Operaszerepein kívül különösen Bartók- és Kodály-művek előadásával ért el nagy sikereket, de előadott Bach-, Beethoven-, Mozart-, Borogyin-, Gluck, Puccini-, Verdi-, Wagner-, Gounod-műveket is. Gyönyörű drámai szoprán hangjával elbűvölte a közönséget. Nádasdy Kálmán, az Operaház igazgatója írta róla:

„Aki Báthy Anna énekét hallgatta, nem volt árva, mert ez a dalolás megvigasztalta. Aki az ő énekét hallhatta, nem volt elgyötört, boldogtalan és reménytelen, mert Báthy Anna dalolása csodálatos palotákat varázsolt a hallgatója elé, egy boldog birodalmat, ahol a reménység, megnyugvás és a szépség harmóniája várt a zenére szomjazó vándorokra.”

Mindig szeretettel gondolt a Vérke-parti városra, tősgyökeres beregszászinak tartotta magát, támogatta az ötvenes évek elején Budapestre átköltözött rokonait, különösen a Benda családot, elvállalta Szepesi Attila későbbi József Attila-díjas költő keresztanyaságát, aki 2002-ben a Tündérek és katonák című kötetében így emlékezett meg róla:

„Keresztanyám, a beregszászi születésű Báthy Anna operaénekes volt, drámai szoprán, aki főleg Wagner- és Mozart-alkításairól volt ismert... De oratóriuméne-

kesként is számon tartották. Fogalom volt régen a Basildes-Báthy-Rösler-Székel négyes. Fontos szerepe volt ugyanakkor Bartók és Kodály dalainak népszerűsítésében is. Kodály neki ajánlotta egyik népdalfeldolgozását. Egy csoportképen együtt láthatók: a Székelyfőnő bemutatója után, melynek szoprán szerepét keresztanyám énekelte.

Valamikor az ötvenes évek elején keresztanyám megkapta a Kiváló Művész cím mellé a Kossuth-díjat is, bár erre nem volt túlságosan büszke, mert a díjátadó ceremónián kezét kellett fognia Rákosi Mátyással, akit családi körben csak Első Magyar Fáraóként emlegettek. Keresztanyám, akinek eredeti neve Stampf Anette, a Báthy nevet, mely édesanyja családnéve volt, akkor vette fel, amikor a harmincas évek elején a német expanzió a magyar kultúrát is megcélózta. Előfordult, hogy vendégül hívták Salzburgba, Grazba, Bécsbe, ahol Toscanini, Furtwängler, Bruno Walter és mások dirigálásával lépett fel, s a helyi újságok konzekvensen német énekesnőként ünnepelték. Ezt megelőzve lett Stampf Anettből Báthy Anna...

Báthy Anna (még Stampf Anettként) Beregszászon serdült fel és semmi jele nem volt, hogy operaénekes lesz belőle... A Stampf-lányok vígan éltek a Vérke-parti városban. Csónakáztak a Vérke nádasában. És – zongorázni-énekelgetni tanultak. Nem túl magas fokon persze, csak ahogy az a kisvárosi középosztálybeli lányokhoz dukált. Ilyen-olyan kuplékat, meg divatos operett-szlágereket, de Schubert, Brahms és Hugó Wolf egy-egy dalát is...

Lakott Beregszászon egy cseh férfit, bizonyos Max Bacsinszky tanár. A gimnáziumot igazgatta, de zongoraművészként is ismerték, felesége pedig – akinek a nevét nem tudom – hajdan a Bécsi Staatsoper művésze volt. Ő fedezte fel Báthy Anna énekesi tehetségét. Az utcáról hallotta meg egy alkalommal, hogy keresztanyám Schubertet énekel. Dedapámat azonban hosszasan kellett gyözködni ahhoz, hogy legifjabb lányát elengedje a Pesti Zenedébe, ahol végül Maleczky Bianka növendékeként diplomázott...

...1941-ben, szüleim esküvőjén járt utoljára szülővárosában, soha többé nem tért oda vissza. Még keresztelőmre sem tudott eljönni 1942 tavaszán a háborús események miatt, így más tartott helyette a keresztvíz alá.” (Szepesi Attila: Tündérek és katonák. Szeged, 2002. Tiszatáj Kiadó. 89-100. oldal).

1962. május 14-én, ötven évvel ezelőtt hunyt el. Hamvait a budapesti Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra.

CSANÁDI GYÖRGY

A nyelvtörvényről tanácskoztak Beregszászban

A kisebbségbarát új ukrán nyelvtörvény rendelkezéseinek végrehajtására szólította fel a kérdésben illetékes kárpátaljai megyei önkormányzatokat a Kárpátaljai Határ Menti Önkormányzatok Társulásának (KHÖT) augusztus 28-án összehívott tanácskozása.

A kárpátaljai magyar települések önkormányzatait tömörítő KHÖT huszadszor megtartott fóruma üdvözölte a nyelvtörvény elfogadását, és köszönetét fejezte ki Viktor Janukovics ukrán elnöknek és a kormányzó Régiók Pártjának (PR) a jogszabály kidolgozása és parlamenti elfogadása során kifejtett munkáért.

A nyelvtörvény elfogadásával Ukrajna ismét lépett egyet az európai integráció útján, teljesítve azokat a vállalásokat, amelyeket a regionális és kisebbségi nyelvek európai chartájának ratifikálásával tett – hangzott el a tanácskozáson. A fórumon elmondott beszédében Gajdos István, az Ukránai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) és a KHÖT elnöke, Beregszász polgármestere emlékeztetett rá, hogy a nyelvtörvény hatályba lépésével Kárpátalján megyei szinten és a régió számos közigazgatási egységében, valamint településén regionális nyelv lett a magyar. Szavai szerint ez az ukránai kisebbségek irányába tett, eddig példát nélkül álló gesztus. Fontosnak nevezte, hogy a kárpátaljai magyarság éljen a törvény által számára biztosított lehetőségekkel.

A KHÖT fórumának résztvevői nyilatkozatot fogadtak el, amelyben felszólítják a nyelvtörvény kérdésében illetékes Kárpátaljai Megyei Tanácsot (közgyűlést), a Beregszászi, a Nagyszőlősi, a Munkácsi és az Ungvári járás tanácsait, Beregszász és Csap megyei jogú város képviselő-testületeit, hogy saját hatáskörükben intézkedjenek a jogszabály végrehajtása ügyében.

Az önkormányzati fórum Gajdos István elnökletével tanácsadói testületet hoz létre a nyelvtörvény végrehajtásának elősegítése céljából, és felkéri Csemicszkó István nyelvész, főiskolai tanárt, valamint Tóth Mihály és Jaroszlav Lazur jogászt, hogy vegyenek részt a bizottság munkájában. A fórum megkereséssel fordul a Bethlen Gábor Alaphoz, nyújtson támogatást a tanácsadói testületnek, hogy magyarországi szakértőket is bevonhasson a munkájába.

Forrás: MTI

Menni vagy maradni?

Megdöbbenve olvassuk-halljuk a hírt, hogy az anyaországi friss diplomások jelentős része a „hosszú pénzek” reményében nyugati országokban képzelel el az önmegvalósítást. Nem titok, hogy szűkebb pátriánkban is számos fiatal keresi külföldön az egyéni boldogulás útját. Elsősorban Magyarországot választják célszágnak, még akkor is, ha netalán idehaza ukrán tannyelvű iskolában koptatták a padot. Van, aki a szülőföldtől távol is jól érzi magát a bőrében, még akkor is, ha reményei nem váltak valóra, de olyan fiatalokkal is találkoztunk, akik a nehézségek ellenére sem hagynák el az édes otthont. Baráti társaságban a vélemények ütköztetésére is volt példa. Ez adta az ötletet, hogy „Menni vagy maradni?” címmel új rovatot indítsunk a Kárpátaljai Hírmondóban. Bízunk benne, hogy olvasóink nem maradnak közömbösek a publikációk iránt. Örömmel adunk helyt a pro és kontra véleményeknek. Várjuk hozzászólásaikat!

„Otthon már bizonyítottam...”

Árvay Viktória a Beregszászi 5. Sz. (ukrán tannyelvű) Középiskolában érettségizett, majd a Nyíregyházi Főiskola Gazdaság és Társadalomtudományi Karának Beregszászra kihelyezett tagozatán szerzett közgazdász diplomát. Később tolmácsként dolgozott, majd konzuli adminisztrátor volt Magyarország Beregszászi Konzulátusán. A lányát egyedül nevelő bloggerrel a Városligetben beszélgettem

– *A konzulátusi munkád biztos megélhetést jelentett számodra, öt és fél év után mégis felmondtál. Mi ennek az oka?*

– A konzulátusi állás valóban egzisztenciát biztosított a számunkra. Viszont úgy éreztem, Beregszászon ez volt a karrierem csúcspontja. Egy idő után kiégtem. Változtatnom kellett. Ki kellett próbálnom magamat valami másban is, meg az is motivált, hogy az álomnak, az írásnak élhessek.

– *Nem csupán a konzuli hivatalt hagytad magad mögött, hanem Beregszászt is. Úgy érzed, Budapest az a színtér, ahol meg tudod valósítani önmagadat?*

– Hogy miért éppen Budapest? Úgy tizenegy éves lehettem, amikor először jártam a magyar fővárosban, éppen augusztus 20-a volt. A rokonaim erkélyéről néztük a tűzijátékot a nagyapámmal. Kis túlzással beláthattam az egész várost, nagyon tetszett. Úgy éreztem, hogy tudnék itt élni. Ma már nem ezt gondolom, a nyomorúság eléggé megdöbbsent, mégis úgy gondoltam, eljött az ideje, hogy kipróbáljam. A lányomnak is sokkal több lehetősége van itt, mint Beregszászon. Egy nagyváros mindig nagyobb szabadságot ad, mint egy kisváros.

– *Nem lesz nehéz a kislányod beilleszkedése, hiszen odahaza ukrán tannyelvű iskolában tanult? Úgy tudom, te is a közelmúltban kezdted el újabb tanulmányaidat.*

– A kislányomat egy jobb gimnáziumba fogom beíratni, éppen most jöttünk az angol szintfelmérőről. Barátságos volt mindenki. Különböző az ez év sok diáknak az iskolaváltást jelenti Magyarországon is. Úgy vélem, a lányom beilleszkedésével sem lesz gond. Igaz, hogy hozzám hasonlóan ukrán iskolába járt, de mindig fontosnak tar-

tottam, hogy megtanuljon helyesen magyarul beszélni és írni. Majd sokat segíték neki, hogy minél előbb felzárkózhasson bizonyos tantárgyakban. Különböző ez egy matek-informatika szakos iskola. Ezen a vonalon Kárpátalján nem tudna továbblépni. Igen, nemrég kezdtem a Szent Korona Országáért Alapítvány szabadegyetemének nemzeti média szakán. A tanulmányi idő másfél év. Számomra ingyenes, mert több mint háromszáz kilométerről jövök.

– *Említetted az írást. Úgy tudom, saját blogot vezetsz, ahol olvashatók a műveid. Milyen műfajokban alkotsz? Kik azok a szerzők, akik közel állnak hozzád?*

– Tulajdonképpen a memóriám nagyon szelektív, inkább a történetekre figyelek és nem az írókra. A jó történet marad meg bennem, ez az, ami inspirál. Egy biztos, felkapott „besztzellereket” nem olvasok. Bár meglehet, hogy a műveimre hatással van Coelho munkássága. Ami nem is baj, hiszen egy írónál fontos, hogy korszerű legyen és meg tudja szólni a kortársait. Egyik kedvencem Tamási Áron Abel-trilógiája. Varga B. Tamás írásai is nagyon tetszenek, de ő is inkább rétegrő. Rejtőt akkor olvasok, ha könnyed szórakozásra vágyok. Én kizár-

rólag prózát írok, ezek a klasszikus értelem-ben nem tartoznak egyik irodalmi műfajhoz sem, amolyan lélekszilánkok.

– *Kapcsolatba kerültél Dupka Györggyel és Nagy Zoltán Mihállyal. Mi volt a véleményük az írásaidról?*

– Örültem, amikor Dupka György pozitívan nyilatkozott a műveimről. Apolgatta a lelkemet. Később viszont úgy éreztem, hogy be akarják skatulyázni az írói stílusomat, bele akartak szólni abba, hogyan írok. Én nagyon lázadó vagyok. Szeretek a saját fejem után menni, még akkor is, ha hibázok.

– *Tehát akkor nem csatlakoztál az Együtt folyóirat közösségéhez? Jelentke meg írásaid a blogodon kívül?*

– Végül nem. Néhány írásomat magyarországi női internetes portálok hozták le. Jelenleg pedig rendszeresen publikálok az egyetem újságjában. Folytatásos történeteket írok.

– *Mi a benyomásod a magyar társadalomról, hogy tudsz beilleszkedni?*

– Budapesten teljesen mások az emberek, mint Beregszászon. Senki sem foglalkozik a másikkal, aminek, ugye, van negatív és pozitív hozama is. Azért, ha nem is ismerem a szomszédjaimat, mindenki köszön a másoknak. Nincs szoros kapcsolat az egymás mellett élő emberek között. Otthon ez teljesen más. Budapesten sok rokonom és barátom van. Én már egy kiépített közösségbe érkeztem. Olyan emberekkel vettem körül magam, akikkel hasonlóak az értékeink, így könnyebb.

– *Mi volt a döntő érv a kivándorlásra? Nincs honvágyad? Nem fogod-e később megbánni a döntésedet?*

– Otthon már bizonyítottam, nem tudnék semmi újat mutatni. Úgy érzem, itt is meg tudom állni a helyemet. Honvágyam nincs, mert sokat járok haza. A két legjobb barátnőm otthon maradt. Beregszász különben nincs olyan messze. Nem hiszem, hogy meg fogom bánni ezt a döntést. Nem sajnálhatunk elmúlt dolgokat, mindig előre kell nézni! Viszont sosem fogom elfelejteni, hogy honnét jöttem, én Budapesten is beregszászi lány maradok.

– *Köszönöm a beszélgetést! Sok sikert a terveid megvalósításához!*

LENGYEL JÁNOS

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapján tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolóink korábbi rendezvényeinkről. Szeretnénk kikérni azzal kapcsolatos véleményüket, mit látnának még szívesen a www.ksz.egalnet.hu című honlapunkon.

Kedves Fiatalok!

A KÁRISZ honlapján olvashattok az aktuális tervekről, programokról, beszámolóink eredményeinkről. Írjátok meg, hogy a www.karisz.egalnet.hu című honlapunkon mit olvasnátok szívesen!

CSERKÉSZEK A FEHÉR-TISZA FORRÁSÁNÁL

A Beregszászi 4. Sz. Bendász István Cserkészcsapat idén a csornohorai Pop Ivan és a Fehér-Tisza forrásának közelében, a Rahói járásban tartotta nyári táborát. A helyszín 200 km-re otthonunktól, a luhi (láposmezei) erdészet területén található, 840 m-rel a tengerszint fölött, a Vereckei-hágóval egy magasságban. A program fővédnöke Darabán János rahói festőművész volt, aki szülővárosának diszpolgára, Ukrajna sívalogatottjának egykori edzője, a Kárpátok Medvéje cím birtokosa, a Magyar Kultúra Lovagja. Az ő és Vaszil Osztas főerdész tekintélye volt a biztosíték arra, hogy az ideai tábor alkalmas helyszínen és jó feltételek között kezdhetjük.

A tábor helyszíne a határzónában van, így a szervezés az engedélyek megszerzésével kezdődött. A hivatalnokok számára meglepő volt, hogy valaki bele mer vágni egy 8 napos, közel 100 fős gyerektábor szervezésébe nomád körülmények között, hiszen ez igen nagy felelősséggel jár.

A Beregszászi 4. Sz. Bendász István Cserkészcsapat 1992-től 20 év táborozási gyakorlatát tudja maga mögött, emellett a cserkészek fegyelmessége, tudása, természethez való viszonyulása az alapfeltétele annak, hogy egy tábor jól sikerüljön, és elkerüljük a baleseteket. Az egészségmegőrzésért Scsurenko Magdolna doktor-nő felelt, aki maga is tapasztalt hegymászó.

A nagy létszámra való tekintettel idén három altáborba szerveződtek a résztvevők: volt cserkész- (altáborparancsnok Tanczár Gergely), kiscserkész-/újonc- (Bárdos Orsolya) és családi altábor (Szilágyiné Tóth Gabriella). A cserkészek, újoncok, családok csoportból alakult ki a CSÚCS mozaik-szó, amit rövidítve több szempontból is alkalmazhattunk az ideai táborra.

A programot gondos tervezés előzte meg, a cserkészek széles körét bevonva. Az indulás napján jó időre ébredtünk. Két buszba pakoltuk a felszerelést. A tábori konyha (vezetője Reiter Krisztián segédtiszt) korábban indult a helyszínre, így mire megérkeztünk, meleg vacsora fogadott bennünket. A sátrak felállítása után meggyűlt a bajunk a feltámadt széllel, amely a további napokban olyan erősségűre fokozódott, hogy

törték a farudak, a cövek nem bírták a feszítést, repültek a ponyvák, hajlottak a fémme-revítők. Mint később megtudtuk, itthon abban az időben épületekben is kárt tett a vihar. Személyesen tapasztaltuk meg az elemek erejét és az ember gyengeségét velük szemben. Másnap délután jobbnak látszott új, szélvédettebb helyszínt telepíteni néhány örsöt. Ha csak ennyi történik, már akkor is eseménydús és élményekben gazdag táborról lehetett volna beszámolni.

A családi altáborba azok jelentkeztek, akiknél legalább az egyik házastárs cserkész volt. Ők hozhatták gyermekeiket is, kormegkötés nélkül. Így a tábor legfiatalabb résztvevője még nem érte el a 2. életévét. A cserkészek és a családi altábor viszonylag nagy távolságra voltak egymástól. Az utóbbiban többször verte fel gyereksírás az éjszaka csendjét. Ez várható is volt, így ők külön életet éltek, külön konyhával, kisebb fizikai teljesítőképességet igénylő túrával, sajátos feladatokkal, mégis a tábor szerves részeként.

A kiscserkészek programja rövidebb volt, a fennmaradó időbe egy egynapos túra a Fehér-Tisza mentén – ide a családok és a legkisebb gyerekek is elmehtek – és egy forgószínpados nap ért bele, amely során Petőfi Sándor János vitéz c. művéből játszottak el egy-egy jelenetet. A csapattábor első felének végén az újoncok utolsó táboritúze után 28 fő lépett eggyel feljebb a cserkészranglétrán.

Az idősebb cserkészkorosztályt komoly fizikai próbatétel elé állítottuk. A csornohorai Pop Ivan (2026 m) hegycsúcs megmászásával próbálkoztunk. A túra legnehezebb részét sikerült teljesíteni: kijutottunk a gerinc-re, mintegy 1100 m szintkülönbséget legyőzve. Közben a fejünk fölött egész délelőtt felhők totyosultak. Már csak pár száz méter maradt a cél, amikor a csúcsra épített csilagvizsgáló épületébe villám csapott, így jobbnak láttuk visszafordulni. A próbatételt mindenki kiállta. A túra után 60 liter leves és 40 liter második fogás fogyott el...

A tábor ideje alatt sokat segítettek a helyiek. Volt, aki mindennap meglátogatott bennünket. Látta, hogy a családi tábor nem boldogul egy tuskóval, megkérdezte egyik arra járó ismerőst, nincs-e nála véletlenül egy láncfűrész? Az kibontotta a hátizsákját, és felfűrészelt néhány rönköt. Megállapítottuk, hogy errefelé a helyi „vagányok” nem bicskával, hanem láncfűrészrel járnak.

A Fehér-Tisza forrásának felkutatását vasárnapra tűztük ki. Ehhez először teherautóval tettünk meg úttalan utakon 15–20 km távolságot. A „parkolótól”, mintegy 200 m-es szintkülönbséget legyőzve, találtunk

rá a forrásra. Egy barlangból indulva, párányok takarásában, bővízű hideg forrásként indul útjára a Fehér-Tisza, hogy egyre több patak vizét magába fogadva Rahónál egyesüljön a Fekete-Tiszával és váljon a magyarok legendás, megírt, megénekelt nemzeti folyójává. Utközben áfonyáztunk, fényképeztünk a zöldhatáron az ukrán és a román határszlop közelében, bepillantottunk egy eszténa életébe. A hegyi pásztorok juhtúróval, füstölt sajttal és orzával kínáltak bennünket.

Visszatérve táborunkba, külön fiús (pl. íjászkodás, kötélmászás folyó fölött, erőpróba Toldi Miklós szellemében) és lányos (játékok, beszélgetések) programokra került sor egészen az áhítatig. Ezen a vasárnapon jobban odafigyeltünk Isten igéjére, Csernyiga Gyula ígéhirdetésére. A kötetlenül megfogalmazódott imák tanúskodtak a nap mély lelki élményeiről. Az utolsó táboritűz után fogadalomtételre került sor.

A táborbontásra néhány óránk volt. Ez elég volt ahhoz, hogy a területet úgy hagyjuk magunk után, ahogy kaptuk. Sőt, összeszedtük a mások által eldobált szemetet, palackokat, üvegdarabokat is. Újabb tűzhelyeket alakítottunk ki, és felaprított fát hagytunk mellette, hogy a hegymászók alkalmas pihenőhelyet találjanak fárasztó túrájuk után. A természethez és embertársainkhoz való viszonyulásunk kivívta az erdészek elismerését.

Ugyanazt a tábor mindenki másképp éli meg. Sorainkban voltak tapasztaltabb táborozók, és olyanok, akiknek még nem volt összehasonlítási alapjuk. Én a családok összekovácsolódását, a fiatal vezetők öntudatát, felelősségre ébredését, a fizikai teljesítménnyel elért célok örömet, az esti megbeszélések hangulatát hoztam haza magammal.

Összességében megállapítható, hogy 2012-ben az egyik legértékesebb nyári táborra került sor, amely nem jöhetett volna létre a Bethlen Gábor Alap támogatása és az önzetlen segítők nélkül.

BÁRDOS ISTVÁN,
a Beregszászi 4. Sz. Bendász István
Cserkészcsapat parancsnoka

A tatárjárás mondái

A tatárjárás az 1241. évet juttatja eszünkbe. Bereg, Máramaros, mivel határmegyék voltak, több támadásnak is ki voltak téve. Nem kevesebb, mint tizenhárom tatárjárást számoltam össze, amely e megyéket érte. Ezek többségét valóban a tatárok követték el, de a honduló egyéb népeket is tatárnak nevezték, így például a lengyeleket, a németeket és a svédek is, a mongolokról nem is beszélve. Anépi emlékezet nem terjed a 13. századig, de még az 1500-as évekig sem, csakis az időben közelálló eseményeket próbálják a régiségbe helyezni. A legutolsó két ún. tatárjárás 1711-ben és 1717-ben volt. A mondákat Pesty Frigyes 1864. évi helynévtárából vettem.

1711-ben a szatmári békét követő majtényi fegyverletétel után elbocsátották a kuruc seregben szolgáló svéd katonákat is. Ezek nem éltek a felkínált lehetőségekkel, hanem átkelve a Tiszán, Beregben és Máramarosban rabolni kezdtek. Rátörték Lohóra is, ahol éppen kenyert sütöttek az asszonyok. A svédek nem várták meg, hogy kiszüljön a kenyér, amúgy félnyersen emni kezdték. Egy másik házban már gyilkosságra vetemedtek: egy falusi embert a felesége szeme láttára a hordóban levő káposztalébe fullasztottak. Bereget elhagyva Máramarosra vetették magukat. Kelecsény azonban a vesztüket okozta. A Pikuj nevű dülő tövében a falusiak megtámadták őket, és menekülés közben a Nagy-ág vizébe fulladt valamennyi svéd. Ezt a tatárjárást a ruszinok svidinek nevezték. A leírásban az is áll, hogy a pénzüket libertásnak nevezték, de ez a pénz akkor már nem ért semmit.

1717-ben már igazi tatárok pusztítottak ezen a vidéken. Kelecsényben a templomot felgyújtották, a nép vagy szétszaladt, vagy rabságba került. Egy Havris nevű gazda kenyérbélbe rejtett egy kést, és az éjszaka beálltával kiszabadította magát, a papot és a többi rabot a Dikoje pole nevű dülőben. Monostoron azt tartják, hogy a templom ajtaján levő sérülések a tatár rabláncoknak a nyomai. Halábort is feldúlták, sőt egy elrablott menyecskéről is van emlékezet. Nemcsak túrték a lakosok a tatárdúlást, hanem a maguk módján ellenállással is védekeztek. A rafajnaújfalusiak a tatárok hírére elhagyták községüket, és a Sebes-patakig futottak. Ott bevárták a tatárokat,

majd Badó Mihály vezetésével megtámadták őket. Badó Mihály még a kán fiát is ledöfte. Az elkeseredett tatárok már nem támadtak tovább, hanem vezérüket lóra kötve sebesen elváltak. Az összecsapás helyén sokáig lehetett fegyverdarakokat találni. A Bégányi Lénárd és Károly testvérpár a balazséri Verkehídnál ellenállt a tatároknak. A hidat felszedték, és az utolsó töltényig lötték az ellenséget. Ezután menekülre fogták a dolgot. Lénárd lovastul a balazséri határban levő Tyukos-tóba fulladt. Ezt az állóvizet az ő tiszteletére Lénárd tavának nevezte el az utókor. Károlynak sikerült a beregszászi hegyekbe menekülnie. Kisdobronymellett a monda szerint volt egy Dobronjó nevű falu is. Ezt a tatárok annyira feldúlták, hogy még nyoma sem maradt. Azt a határreszt, ahol a falu állt, később Ódobronyónak nevezték. Patkányócon a Mohilka nevű dülőben egy magas sírdomb látható. Ezen a helyen a ruszinok megtámadták a dülő tatárokat. A sírdomb az elesett tatárokat rejtí. A kövesligeti Tatárszki szvur mentén tábort ütöttek a tatárok, „ahol a nép által agyba verettek”. Az ugocsi Tivadar leírásában azt olvashatjuk, hogy az egykor virágzó községek, mint Csátó és Andrásfalva a tatár támadás következtében teljesen elenyésztek, alig van valami nyomuk. Batárról megjegyzik, hogy „a legutóbbi tatárjárás előtt virágzó, de az általa elpusztítván leginkább Máramaros megyéből népesített”. Salánkról ezt: „...a pusztító, rabló és égető tatárok e helységben semmi nevezetes kárt nem tettek”.

A megtámadott lakosság többnyire elmenekült valamilyen biztonságos helyre. Eszenybenezi írják: „Becsény szeg. Egy sűrű górcos hely, egy Becsény nevű lápos járhatatlan, sűrű érrel van körülvéve, úgy beszélnek a lakosok hallomásból, a tatárok elől ide bújtak a lakosok, ahol több évig laktak, jeleket is találtak benne”. Vagy Viskről: „Bujdosó: a hagyomány szerint a tatárjárás alkalmával a lakosság egy része, mint sűrű erdős helyen itt vonta meg magát”. Felsőbisztrán azt tartják, hogy a tatárok által elűzött ripinyeiek telepedtek itt le. A tatárok elől Kereckére menekültek a Maródi, Szakály, Kovács, Csomonyi nevű emberek valahonnan Beregből. Técsőn a Faluhely nevű részen húzták meg magukat a városbéli menekültek, míg a tatárok el nem takarodtak.

MIZSER LAJOS

Técső a Felső-Tisza-vidék „csángóinak” fővárosa

Aki ellátogat a Felső-Tisza-vidék fővárosába, Técsőre, négy olyan elnevezést talál, amely méltán kelti fel az érdeklődését. Ezek: a város neve, a település felett magasló Nereszen-hegy, a város határában magányosan terpeszkedő Kápolnadomb és a Tisza.

A vidék e jellegzetességei nevének eredete a ködös múltban keresendő.

Valamikor réges-régen ellenség tört a házára: annyian voltak, mint csillag az égen. Apró, gyors lábú lovakon száguldoztak, felperzselték a falvakat és a városokat, az embereket leöldösték vagy rabszíjra fűzték és vitték a messzi Keletre, ahonnan nem volt visszatérés.

A király egy csapat hű katona kíséretében elküldte feleségét, gyermekeit, udvarhölgyeit a messzi rengetegbe, ahol nem talál rájuk az ellen. Akkortájt nem lévén még országutak, a menekülők a Tisza mentén igyekeztek fel a hegyekbe. Estére megpihentek egy hegy lábánál, ahol egy portyázó csapat megtámadta őket. A katonák derekasan verekedtek, sok támadót levágtak, a többi megfutamott. Az egyik menekülő lován hátrafordult, megcélózta a királynét és kieresztette a nyílvezzőt. A királyné kedvenc udvarhölgye, látván a veszélyt, testével takarta el úrnőjét és a nyílvezző az ő mellébe fűródott. A kis csapat, félve az újabb támadásoktól, felment a hegyre, ahol a királyné a saját sátrába vitte a sebesültet, ellátta sebeit, virrasztott mellette.

A hegy mögül kelő nap másnap reggel bearanyozta a tájat. A királyné kivetette halálosan sebzett udvarhölgyét a sátor elé, aki meglátván a csodás vidéket, halkán megszólalt: „Felséges asszonyom, teccő nekem ez a hely.”

A királynő sírva nyugtatta udvarhölgyét: „Nem fogsz meghalni, hamarosan meggyógyulsz! A király uram kiveri az országból az ellenséget és akkor neked adom ezt a vidéket, a tiéd lesz.” Mosolyogni próbált szegény sebesült, köszönte a nagy kegyet, ám érezte, hogy eljött a búcsú perce, megragadta úrnője kezét és könnyölgve kérte: „Úrnőm, ne eressen el!” De a halál erősebb volt.

A királyné megparancsolta, hogy temessék el a holtat a síkság közepén, mindenki hordjon rá földet: a férfiak egy sisakra valót, a nők egy köténnyit. Úgy is lett: egy nagy domb emelkedett a kedvenc udvarhölgy holtteste föl.

Évek múltával, mikor szabad lett az ország, a királyné udvarhölgye emlékére kápolnát építtetett a dombra. A vidék lassan benépesült, a hegy lábánál, a Tisza partján az emberek házakat építettek és úgy emlegették falujukat, mint azt a helyet, ami „teccő”. Ebből lett a város neve: Técső. A helyet, amelyen meghalt az udvarhölgy, úgy nevezték: Nereszen. A dombot, amelyen a kápolna állt, ma is Kápolnadombnak nevezik.

Eddig a szájhagyomány, ami azt próbálja megmagyarázni, honnan erednek a ma is használatos hivatalos megnevezések.

A város nevét történelme folyamán többféleképp használták-írták, mint: Thechew (1336. I. Károly király parancsa folytán bejáratnak Bedő birtok határai a király szolgálatában lévő románok Drág és Drágus javára), Techew (1406. December 7. Zsigmond király újonnan adományozza János a Vlád Fia, Vanna a Vancsa fia és Vancsa a Szláv fia apasai nemesek részére Felső- és Közép-Apsát, valamint Alsó-Apsa egy harmad részét...), Teczyó (1453. Június 1. Hátszeg. Hunyadi János országos főkapitány új adomány címén adományozza Péter, Mándra és Nán visói kenézeknek és rokonainak mindkét Visó keneziátusát minden haszonvételekkel...), Thewche (1459. Október 17. Buda. Corvin Mátyás király rendelte és a Szt. Pál első

Técső a Felső-Tisza-vidék „csángóinak” fővárosa

Remete szerzetéhez tartozó remeték kéreése folytán a Szt. Mária klostrom birtokának Szaplanca felé eső határai bejáratnak), Tétső (Magyarország geographiai szótára. Kiadta Fényes Elek Pesten, 1851). Fellelhetők a következő megnevezések is: Tetz, Tehcz, Tétzö, Tetsen, Tyacsiv, Tyácssevo, Tecsev.

Ennek következtében a helység lakosait is – az évszázadok során – különbözőképpen nevezték: técsi, técsői, töcsi, tecsei, tyácssevoi, tetci stb.

Van a helybelieknek egy ragadványneve: dongó. A szájhagyomány szerint ezt a viskieknek „köszönhetik”; eredete valahol a ködös múltban keresendő, ám egy biztos: a két koronaváros örök rivalizálásának „eredménye”.

A viszonylag langyos vérmérsékletű técsőiek szoros baráti és rokoni kapcsolatokat alakítottak ki a lobbanékony viskiekkel; sűrűn voltak egymás vendégei a bálokban, népiünnepélyek alkalmából. A viski legények nem nézték jó szemmel, ha a técsői fiú viski lánynak csapta a szelet; nem volt ritka a tettelegesség, amikor is gyakran „kijárt” a bicska a viski legény csizmaszárából, amit minden magára adó ember a csizma kemény szára mögé dugva hordott. Ritka volt aza táncmulatság, amikor ne lett volna kisebb-nagyobb késelés, ne kergették volna a „betolakodókat” a város határáig. Innen ered a viskiek „bicskás” ragadványneve. A heccelődés, az ugratás, a „bicskás” név létjogosultsága – így a técsőiek – azzal is magyarázható, hogy az ominózus tárgynak házon belül is nagy szerepe volt. Messze földön híresek voltak a viski lakodalmak: egy-egy esküvő és az azt követő mulatozás egy hétig is eltartott. Az volt az „igazi”, amelynek eredményeként volt néhány láb-, borda-, vagy kéztörés. A lakodalmi előkészületek során az örömapáknak volt egy sajtós kötelességük: egy-két nappal az esemény előtt – rokonaik társaságában – kivonultak a közeli erdőkbe, ahol a fákról és bokrokról ágakat metszettek és karókká forgatták azokat, majd szekérre pakolták, vitték a faluba, ahol a sötétség leple alatt egyet-egyet a meghívott vendég kapuja mögé dobta: legyen mivel – ne kelljen keresni – igazukat bizonygatni vitapartnerüknek hazafelé menet a mulatozásból.

Nem maradtak adósak a rivalizáló viskiek sem. A következőket mesélték. A presbiter orrát megcsípte egy dongó. Felháborodott a técsői gyülekezet, elkapták a vétkest, összeültek, hogy határozzanak: miként büntessék meg. Volt, aki fővesztésre voksolt, mások börtönbe záratták volna, de akasztásra is szavaztak. Végül a técsői bíró ajánlatára hajlottak. Közös nevezőre jutottak: nyakaszegekre ítélték a dongót. Annak rendje-módja szerint kihirdették az

ítéletet; össze is gyűlt a város apraja-nagyja – hadd lássák, hogyan bűnhődik a vétkes. Felvitték a dongót a templom tornyába, és a técsőiek üdvívalgása közepette a mélybe vetették.

Mesélték a viskiek, hogy „okosabb” dolgot is műveltek a szomszédok. Történt ugyanis, hogy egy csomó fű nőtt ki a técsői templom tornyán. Bosszankodtak is a técsőiek, bántotta a büszkeségüket, hogy így elcsúfult a torony. Összeültek, tanácskoztak: mi tévők legyenek. Végül elhatározták, hogy felhúzzák a falu bikáját – legelje le. Összegyűlt a templom előtt a falu népe, kivezették a bikát, hurkot vetettek a nyakába. Néhány markos legény felment a toronyba – húzták a bikát felfelé. Né-

ták a templomot. Arra járt egy cigány, meglátta a gazdátlan szűrt, felvette, elvitte. Néhány nekirugaszkodás után mentek a viskiek nézni, hol a gúnya? Nagy lett az öröm, helyére került a templom, mert a bíró kijelentette: „Jól van, emberek! Rátoltuk a templomot a szűrre, helyén van már a templom!”

Ezek a jóindulatú csipkelődések sosem vezettek szakításig, netán ellenségeskedésig: az évszázados múlt, a sok közösen megélt tragédia és győzelem volt a kohézió. Ha tetten érhető volt az egymás rovására vétett szabálytalanság, úgy azt illő módon „rendezték” el egymás között. Szolgáljon bizonyítékként egy 1816. évből datált levél:

Privilegiált Tetső Várossa Fő Bírójának és az egész Magistratusnak illő Tisztelettel.

Tetsőnn.

Telyes Bizodalommal Lévo Fő Biro ur, s Erdemes Tanáts!

A B. Tanáts, és Fő Biro Urnak az év fojo Holnap 18-kán ide hozzánk utasított betses Levelekre azt jelentjük szomszéd-ságos Barátsággal; hogy ámbár mi hozzánk némely oda valo Lakosokk hat ökrei a Pásztorok által bé hajtattak is, de ezt senki nem parantsolta Nékiek, mind-az által csak azt gondoltuk, hogy ökreik után bé jöven minden jutalom nélkül, minden jószágok ki adadnak, és itt betsülettel Constataljuk a dolgot, és úgy intézzük el az egészre, hogy jól legyen; de látván a B. Tanáts és a Városi Rend megkeményedett és a Barátsági szere-tettel üres sziveket; mi minden versen-gést el távoztatni akarván ime minden kár és baj nélkül által hajtattuk ökreiket, azzal a hozzá adással, hogy cselekedjék a B. Tanáts és Fő Biro Ur azt, hogy Csordáikat Határokon ne parculják, mert ámbár most az első behajtás idein minden jutalom nélkül vissza hajtattuk is Ökreiket, de ha még többször is bé hajtodnak bizonyosan nem fogjuk é szerént ki adni.

A felyebb irtak szerént tehát azt Gondoltuk, hogy ha be jönnek szomszéd-ságos szeretettel fogunk tractálni, de ezt nem Cselekedvén kéntelenek leszünk mi is végtére más kedvetlen eszközökhöz nyulni, pedig ezt mi is szint udgy nem akarnok cselekedni, soha semmi bajunk még eddig egymás között nem lévén s tör-ténvén: mellyekk Barátságos jelentések után atyafiságos Szeretetekben ajánlot-tak maradtunk. Visk Die 23 Junius 1816.

**A Becsületes Tanáts,
és Fő Biro Urnak**

**kesz jo akaroi
Visk Várossa Magistrátusa.**

Közreadta:

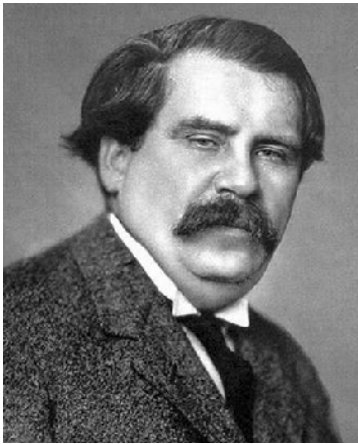
SZÖLLÖSY TIBOR

A técsői református templom

hány rántás után szegény pára kiöltötte nyelvét. Nagy volt az öröm a nézők között, mutogattak felfelé és mondták: „Nézd csak, hogy kívánja a fűvet, mán ötyelgeti a nyelvét!”

Jött a pihenés. A técsőiek azt beszéltek, hogy elfuserálták a viskiek a templomot: nem a falu közepére építették. Bosszankodtak is eleget, míg végül elhatározták, hogy a helyére tolják. Egy téli nap kivonult az egész falu és a bíró vezérletével nekigyürköztek – megtolták a templomot. Ám sehogy sem tudták megállapítani, hogy a helyén van-e. Erre a viski bíró levette a válláról szép, himzett szűrjét, leterítette az átelleni oldalra – néhány méterre a faltól – és azt mondta: „Na, toljuk csak! Ha közelebb kerül a templom a szűr-höz, akkor a helyén van!” Nekifeküdtek a falubeliek a falnak, aztán – hórúkk! – nyom-

„Nem voltak barátai, csak tisztelői”

70 évvel ezelőtt hunyt el Mórícz Zsigmond

A Magyar Életrajzi Lexikon szerint Mórícz Zsigmond író, újságíró, szerkesztő, a 20. századi magyar realista prózairodalom legkiemelkedőbb alakja volt. Immár hét évtizede, hogy elköltözött az élők sorából, de az alkotásai iránti érdeklődés máig sem csökkent.

A Kárpátaljai Hírmondó ez évi első számában Katona Tamás történésznek, a Kárpátaljai Szövetség elnökének „Családi emlékek Móríczról és Szatmár vármegyéről” című írása nagy érdeklődést keltett az olvasók körében. A publikációt egy Mórícz-emléktáblával illusztráltuk, amely annak állít emléket, hogy az egykori Royal szállóban (ma ebben az épületben található a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kőlcsey Ferenc Szakkollégiuma) szállt meg az író 1926. november 16-án beregszászi előadása után. Érdekes lehet, vajon hogyan fogadta az illusztris vendéget nyolcvanhat évvel ezelőtt Beregszász műértő közönsége? Bánátné Bártfay Éva ungvári tagtársunk jóvoltából (aki szerkesztőségünk rendelkezésére bocsátotta a korabeli sajtóterméket) erre is fény derült. Segítségét ezúton is megköszönjük.

Mórícz Zsigmond irodalmi előadása Beregszászon

Akik ott voltunk november 16-án, kedden este a Kaszinóban Mórícz Zsigmond estélyén, felejthetetlenül intenzív benyomásokkal tértünk meg. Igen, megtértünk (tudatosan használok ezt a kifejezést) kishitűségünkkel, mely rehabilitált saját magunk előtt – magunkat. Nem árulok el vele kulisszatitkot, hogy egy intim értekezleten, mely ennek az ízig-vérig magyar írónak az előadását megelőzte (számtalan sürgönyváltással komplikálva s kombinálva), aggodalmaskodtunk, számoltunk, röviden szólva gondot csináltunk a most már egyszerűnek látszó tényből, megoldott rébuszból. Lám megfejtettük, hogy hogyan lehet 2 nap alatt újságok segítsége és beharangozása nélkül a Mórícz Zsigmond illusztris nevének megfelelő tiszteletet, megértő publikum áhítatos keretében megadni. És lehetett. Büszkén, a local-patriotizmustól lelkesülten megállapíthatjuk, hogy az estélyen, nem a mint mondani szokás: városunk színe-java, hanem, ami sokkal értékesebb, a társadalom minden rétege képviselve volt. Elég volt a Mórícz Zsigmond nevét 2 napig publicálni, elég volt ezt az irodalom történeti ne-

vet a közzétett hirdetőmenyen elolvasni, s jöttek, jöttek – özönlöttek az emberek, hogy lássák azt a kemény koponyájú érces jellegzetes fejű szatmármegyei magyart, aki olyan zamatosan, szépen tud minket megrikatni, vagy megnevetetni – tetszése szerint. Kellemesen csalódtunk Beregszászban. Íme a lefolyt ünnep bizonyíték, hogy városunk tud műélvezni, sőt disztigáltan, jó ízléssel.

A Mórícz Zsigmond írói értékét, nemes kvalitásának méltatását elvégezték hivatottak, már régen, sokszor, állandóan. Mi csak hálatelt szívvel megköszönjük ezt az igazán felemelő hatását irodalmi estélyt, mely látni és hallani engedte a mai magyar irodalom egyik legmarkánsabb egyéniségét – Mórícz Zsigmondot.

Az ungvári Mozaik társulat ugyan magának számolja el a rendezést, de az estét mégis csak Beregszász város közönsége rendezte lelkesültségével, irodalmi megértésével, s tömeges megjelenésével. Viszontlára!

(vll.)

(Kárpátaljai Magyar Gazda, 1926. november 21.)

És ha már csemegéztünk egy nyolcvanhat évvel ezelőtt megjelent újságból, lépünk tovább: derítsük ki, milyen lehetett a vacsora hangulata az irodalmi est után ama patinás Royal falai között? Idézzük meg az ugyancsak „évfordulós” Tamás Mihály (1897–1967) Beregszászban élt és alkotott író, a szemtanút.

... „Zsigával akkor kezdődött a barátságunk, amikor szlovénzkői körútján Beregszászba is elkerült, éseste, felolvasás után, együtt vacsoráztunk a Royal étteremben. Akkor volt talán egy-két hetes házasság Simonyi Máriával. Vacsora közben a főpincér, Kotek úr, táviratot adott át neki. Zsiga izgatottan bontotta fel, szélesre derült az arca, és letette elé a táviratot. „Szeretsz?” – ennyi volt a papírosan aláírás nélkül.

– Van egy kis papírosod?

Kitéptem egy lapot a noteszomból. Zsiga néhány betűt vetett rá.

– Fel tudnád adni ezt a táviratot? Demost mindjárt.

Elvettem tőle és odavittem Kotek úrhoz. Közben elolvastam. Ez volt a szöveg: „Imád Zsigád”.

Egész este jókedvű volt, pedig bort nem ivott, csak illendőségből nyalogatta a poharat. Később a társaság a szokásos képeslapokat körözte. Én is meg-

címeztem egyet Máriának, és odaadtam Zsigának, hogy ő is írja alá. Ezt írta rá, az ő csodálatos, szép, határozott és finoman lendületes kézírásával: „Imád Zsigád”.

Akkor én még 26–27 éves lehettem, az írásaim itt-ott már megjelentek, az írók felfigyeltek rám és számon tartottak, de a közönség még nem nagyon. Mi sem természetesebb, hogy a nagy Mórícz Zsigmondnak ezt a nagyon is emberi két szavát nem dobtam el a postaládába, hanem hazavittem magammal, otthon a rajta levő összes aláírásokat áthamisítottam egy másik képeslapra, és az eredetit megtartottam. Később, évek múlva, elmeséltem ezt Zsigának, aki akkor már Virág lakásában húzódott meg, mint elvált ember. Nagyon jó mulatott rajta, csak a megjegyzése volt kesernyős.

– Hát igen, néha téved az ember.”

Talán nem lesz érdektelen, ha halálának évfordulóján Tamás Mihály összegző soraival emlékezzünk Mórícz Zsigmondra.

„Alig néhány ember állta körül a sírját. Sok az óvatos ember Pesten, még az írók között is, és abban az időben se sikkes, se tanácsos nem volt Mórícz Zsigmond nyitott sírja mellett állni. Egyetlen, amiben nagy volt és tévedhetetlen mester. Az írás művészetében. Követhetett el kisebb mesterségbeli hibákat, de aki a „Kivilágos kivrattig”-ot írta, annak szabad volt műhibákat elkövetnie.

Minden egyéb világban naiv és dilettáns. Alapjában jelentéktelen dolgokért tudott lelkesedni, és nagy dolgok mellett ment el vakon és süketen. Naiv és gyermeki lelkesedése maradt meg bennem legerősebben együtt töltött óráinkból. Műveltsége nagy volt, de rendszertelen, mint az autodidaktáké általában, de az ösztöne csalthatatlan volt, és a jelleme tiszta és erős. Bátor volt mindig, mert érezte az erejét, szerény volt és maga is szeretett csipkelődni. Egyetlen szentsége az irodalom volt, az alkotás szentsége, és

ebben nem ismert tréfát. Érzékeny volt és nyers, és fejedelmi göggel tudta leinteni a nyeglén viccelődőt, vagy bizalmaskodót.

Az a gyanúm, hogy nagyon magányosan élte le egész életét, mert nem tudott barátságban feloldódni: nem voltak barátai, csak tisztelői.”

Forrás: Hatodik Síp, 1994, Nyár, 19-23. old.

F. M.

„Kovács Vilmost (1927–1977) már életében a kárpátaljai magyar irodalom jelentős képviselőjeként tartotta számon a köztudat. ... Egészséges szenvedélyektől lobogó, karizmatikus személyisége révén emberfeletti erővel törte a kárpátaljai magyar közösség elé vont szellemi akadályokat. S még ha végérvényesen ez neki sem sikerülhetett, életműve Kárpátalján meghatározó volt és marad” – írja a költőről Fodor Géza, a tanítvány és pályatárs Kovács Vilmos Testamentum című válogatott verseskötetének utószavában. Az alig ötven esztendő megélt alkotóra születésének és halálának évfordulóján egy kevésbé ismert elbeszélésének közreadásával emlékezünk.

Kovács Vilmos

KÉK MADÁR

Kezdetben volt az ég; a föld pedig kietlen és rideg, ahol a kispolgári lélek lebegett a mélységek színén úszó vizek fölött. Az álmokkerekrefeszített, sima vásznait lassan festette meg a nap útja előtt szárnyaló kék madár...

Eleonórának hívják. Akisvárosi utca azonban – a szülők elkeseredett tiltakozása ellenére – Nórinak keresztelte el. Ezen a néven fogadta be az iskola, a zeneképző és az óvoda is. Ahová zongorát tanítani helyezték.

Amikor Nóri tizenhat éves lett, megvették neki a szobabútort, összegyűlt a stafírun is, és elhatározták, hogy havonta 25–30 rubelt betesznek a takaréka a nevére. Mert egy lánynak, ha partit akar csinálni, a tisztelességén kívül még szüksége van egy s másra.

És a mama képzetben szövögetni kezdte a leendő partit. Hétköznapiakon a zöldségpiacról, vasárnap a kismisérről hozta hozzá a tarka pamutot:

– Hallottad? Rusnyák Gizi férjhez ment valami miskolci mérnökhöz. Azt mondják, háromezer rubelt fizetett a fiúnak és meg egyeztek, hogy ha átmegy, elválnak, de ki van az verve. Nem hiába a fél város járt rá, mint a jó kútra. Képzeld el, most nem válik. Bolond is lenne. Nagyságos asszony lett belőle. Azt mondják, ott nem könnyű a válás... Temessy Jutka is addig írogatta a leveleket, míg kilevelezett magának egy pesti orvost... Csak te vagy olyan élehetetlen...

És a mama jártni kezdte a Magyar Nemzetet. Közben múltak a hónapok, az évek, Temessy Jutka is már rég elvált orvosférjétől, de a Nóri partijához akadtak új tarka pamutdarabkák.

Egy szép napon aztán beteljesült az anyai álom, mégpedig egy piros ceruzával bekeretezett apróhirdetés formájában: „35 éves, 178 cm magas, Bp. belvárosában lakó építész mérnök keresi csinos, jól nevelt, zenekedvelő vidéki lány ismeretségét. Választ Kék madár jelígre várok.”

Másnap elment a kék madárhoz címzett levél: 24 éves vagyok, csinosnak mondott, diplomás zenetanámó... Két hosszú hét után megjött a válasz, aztán fénykép ment és fénykép jött, s három hónap múlva megérkezett a kép gazdája is.

– Tompa Szilárd vagyok – mutatkozott be a kopaszodó férfiú.

Este kitette az asztalra a cseresznyepálinkát, pertut ivott Nórival, s a harmadik koccintás után megoldódott a nyelve:

– Kettő nyolc a fixem, de a mellékessel együtt megvan a négy darab. A lakással egy kis baj van. Igaz, hogy a főbérő egyedülálló személyes nem sok vizet zavar, de mégis szeretném megvenni tőle a főbérleti jogot. Az mégiscsak más... Van egy kis pénzem, meg úgy gondoltam, hogy ha innen át lehetne fuvarozni valami értékebb holmit, amit ott pénzzé tennénk Nórikával... Mert, hogy megmondjam, Nórika tetszik nekem...

– És mire gondol, Szilárdka? – érdeklődött a mama.

– Valami koccsifélére, kezét csókolom. Az új típusú Moszkvicsnak jó ára van odaát.

A papának leesett az álla, a mama is fehérebb lett egy árnyalattal, de azért tavasszal eladták a szobabútort, kivették a Nóri betétjét, eladtak minden eladható ingóságot, kölcsönt vettek fel, lelépést fizettek, és megvették a kocsit.

Két hétre rá Tompa Szilárd és Tompa Szilárdné pár napos nászutat tett Rigába...

Nóri kiutazása elhúzódtott. Látogatóba nem mehetett, mert lakásviszonya miatt Szilárd nem tudta beszerezni az eltartását. A kisvárosban megindult a szöbeszéd, s Nóri végtelenül boldog volt, amikor csaknem egyéves asszony korában a záhonyi határállomáson férje nyakába borulhatott. Boldogságát eleinte még az sem tudta megzavarni, hogy Magdi, a főbérő, az egyedülálló személy visszautasító ridegséggel fogadta és később is keresztülnézett rajta.

Az események úgy alakultak tovább, mint bármely más banális történetben. Elkezdődtek a sürölődások a háziasszonnyal, Szilárd is el-elmaradozott, sokszor napokig nem látták egymást. Vidéki építkezések, kiszállások stb. Az fel sem tűnt Nórinak, hogy ilyenkor Magdi is napokra eltűnik. Amikor panaszra nyitotta a száját, a válasz mindig ugyanaz volt:

– Sokat vagy egyedül, unod magad. Diplomád van, menj dolgozni. Tudod, hogy a kocsit csak három évi használat után adhatom el.

A három évből eltelt valahogy egy. Nóri közben elhelyezkedett, de problémái ezzel sem oldódtak meg. Napjait egyhangúakká tette a reggeli és esti tülekedés a buszmegállóknál, a csaknem egyórás utazás, az átszállások, a munka. Sokat volt egyedül, és egyre gyakrabban gyötörték névtelen balsejtelmek.

Egyik nap aztán bekövetkezett a tragédia.

Nóri a szokottnál korábban jött haza, és Szilárdot együtt találta az ágyban Magdival. Állt az ajtóban, arcából kifutott a vér, s alig tudta kimondani:

– Hogy tehetted ezt velem, Szilárd?

A férfi kiszállt az ágyból, cigarettára gyújtott, és unottan vetette oda:

– Magyarázd meg neki, Magdi. – Azzal bement a fürdőszobába.

Magdi felült az ágyban és pongyolát akasztott magára.

– Ül le, kisanyám – mondta –, mert hosszú lesz a szöveg. És lehetleg neszölj közbe. Elképzelem, hogy most nagyon szerencsétlennek érzed magad. Csak-hogy én nem tudlak sajnálni, kedvesem, mert megérdemled a sorodat. Tulajdonképpen mit gondoltál te, hogy egy koccsival vásároltál magadnak egy pesti férjet, és ezzel el van intézve a dolog? Azt hitted, libuskám, hogy ha egy apróhirdetéssel a csóródban iderepülsz, és megtanulod, mikor kell átmenni a zebra, akkor már beleilleszkednél az itteni világba? Nem, kisanyám, ebbe bele kell születni, különben véged. A liba ne álljon össze a kék madárral. Nézd meg a nőket az utcán, és nézd meg magadat. Röhej. Mivel akartad te pótolni a különbséget? Azzal, hogy huszonnégy éves létedre még szűz voltál? Dobtat volna el magad tizenhét éves korodban, akkor most legalább annyit tudnál, hogy kell bánni egy férfival. Tudod, mióta élek én együtt Szilárddal? Öt éve, kicsikém. És még vagy ötöt kihúznék. Együtt, érted? Ez el van döntve. Ugyhogy pakolhatsz. Menj szépen haza és örülj, hogy egy évig pesti nő voltál. Az is valami. Az se sikerült mindenkinek...

És Nóri csak állt az ajtóban, míg tagjai el nem emyedtek. Szeme előtt, hol hirtelen felhőknek szaladt az ég, most szárnyasgetten hullott alá a színét váltó kék madár: leerre az ismeretlen, szigorú és rideg világra: a földre, amelyből vétetett.

Kezdetben fájt még a világo

(1968)

Irodalmi anekdoták

Molnár Ferenc nem szerette az életrajzírókat, mármint azokat, akik az ő életéről akartak feljegyzéseket gyűjteni. Rendszerint elzárkózott minden felvilágosítás elől. Az egyik kicsit erőszakosabb biográfusnak így válaszolt: „Ide hallgasson, barátom! Engem egyáltalán nem érdekel, hogy eddig mi történt velem. Ha örömet akar nekem szerezni, azt írja meg, hogy ezután mi lesz.”

Egy újságíró megkérdezte Mark Twain amerikai író, igaz-e, hogy már hosszabb ideje dolgozik egy nagy lélegzetű szindarabon? Mark Twain így válaszolt:

– Igen, most egy négyfelvonásos, háromszünetes darabot írok, s a szünetekkel már készen is vagyok.

(Egyébként ha megkérdezték a köztudottan mogorva Johannes Brahmsot, min dolgozik éppen, azt felelte: Épp a szüneteket írom...)

Régi konyhák ízei

Az élet nagy ajándékának tartom, hogy kisebb-nagyobb megszakításokkal születésem óta falun élek. Korán megtanultam, hogy a falusi társadalom a rendszeres és folyamatos munkavégzésre épül. Esmélésem idején a falusiak főleg a mezőn dolgoztak, és a gyermekeiket is a föld szeretetére nevelték. Igaz, nem volt mindig nagy a szerelem köztem és a föld között, különösen akkor nem, amikor dologidőben 10–12 évesen, hazajövet az iskolából, cédula várt az asztalon: „Etesd meg a disznót, és gyere utánunk a Hármashoz kapálni”. Meg kell hagyni azonban, hogy a falusi emberek élete nem unalmas: a társasmunkák még az atomkorban is nagyon szórakoztatóvá teszik a mindennapokat.

Nézzük csak, hogyan szerveződnek a tevékenységi folyamatok. A munkavégző csoportok lehetnek rokonok, szomszédok, barátok, idegenek. A disznótorban, a hordós káposzta savanyításában és a szüretelésben kizárólag rokonok vesznek részt. Rokonok végzik a munka zömét a család belső életével szorosabban összefüggő tevékenységeknél is: ilyen a lakodalmi főzés, a gyermekágyasok és a betegek gondozása, a házépítés. A társasmunkákban résztvevők a családon belül szíveségből vagy visszasegítésként dolgoznak együtt.

A szomszédai viszony kapáláskor, tengeritöréskor fontos. A barátok a lekvárfőzésben, a tengerihántásban, az idegenek a favágásban, a kaszálásban segíthetnek. De adódhatnak előre nem látott alkalmak is. Egy délután két tonna búzát hoztak a kft.-ből, az öcsém részesejét. A traktor pótkocsijáról leöntötték a terményt a betonozott udvarra terített takarókra, amikor hirtelen feljött egy felleg. Aki az utcán járt abban az időben, meg a szom-

sédok kérés nélkül felajánlották a segítséget (*a képen*). Zsákokba merték a búzát, és vitték fel a padlásra. Magam is meglepődtem, hogy egyfelőlán belül, még a vihar kitörése előtt száraz helyen volt a mag.

Közeledik az ősz, a betakarítás, a télire való gyűjtögetés, raktározás ideje. Ilyenkor különösen fontos szerepük van a társasmunkáknak, hiszen nagy mennyiségű gyümölcsöt, zöldséget kell feldolgozni. December elején még egy nagy formátumú társasmunka vár a családtagokra, a közeli rokonokra: tartósítani kell a hizott disznót, hogy húsvétig „legyen mihez nyúlni”. A sertést, amelyiknek a legkisebb porcikája is értékes, hiszen „jobb ízű a káposztás paszuly is, ha belelép a disznó”, mondják Nagyberegen, azaz ha füstölt csülök fő benne...

Az egészség megőrzésének egyik alapvető feltétele a helyes táplálkozás. Jól tesszük, ha megőrizzük a régi konyhák ízeit, a múlt század táplálkozási szokásait, és összehasonlítjuk a mai korban kialakult állapotokkal.

Lekvárfőzés

Ősz elején kerül sor a lekvárfőzésre, amely egy-két napot igénybe vevő művelet.

A lekvárfőzést megelőző napon lerázzák és felszedik a szilvát. Ebbe a munkába a gyerekeket is bevonják. Akülönböző fajtájú szilvát külön-külön mossák, a hegyesebb magvúakat kimagozzák, nehogy a mag kiszúrja az üst fenekét. A férfiak a fészerbe vályogból vagy téglából katlant építenek, majd behelyezik az üstöt. Nagyberegen az üst vitorláskanállal van felszerelve. Egy üstbe 5–6 véka szilvát tesznek.

A lekvárfőzés monoton, gyakran éjszakába hajló munka. A háziak segítséget hívnak: rokonokat, szomszédokat, hogy jobban teljen az idő, és hogy legyen, aki felváltsa a fáradt kavarókat. A gyerekek örülnek a lekvárfőzésnek, mivel ilyenkor megkínálják őket ciberével. Előfordul, hogy körberakják a katlan szélét töklevéllal, s ha már elég cibere fröccsen rá, leszedik és lenyalják a levelekről az édes masszát.

Káposztataposás

A nagyanyám még nem tudott arról, hogy a savanyú káposztában sok a C-vitamin, de az anyjától úgy hallotta, hogy az „tündőnevelő”. Eppen ezért a zsíros ételek mellett a savanyú káposzta mindig ott volt az asztalon.

A káposztát októberben rakják. Sokan ma is tölgyfahordóban savanyítják. A gazdasszony szép, érett, kemény fejű káposztát válogat (*a képen*). Egy négytagú család nagyjából másfél mázsa káposztát fogyaszt el a tél folyamán. A külső, fonnyadt leveleket leszedik, a gyalulni valónaka torzsáját kivágják, a káposztát legyalulják. Mivel a káposztagyálut egy-egy család évente csak egyszer használja, településenként csak néhány van belőlük. A kölcsönkért gyaluért egy fej káposztát szokás adni.

A munkálatban a család egyik férfi tagja is részt vesz: ő gyalulja le az aprókáposztának valót. Egy tálba csöves erőspaprikát, egy másikba sót készítenek elő és körülbelül 25 darab almát. A hordó aljára külön-

Amíg a felnőttek a lekvárfőzéssel foglalkoznak, a gyerekek töklámpást készítenek. Éles késsel lemetszik a tök felső részét, kivájják a belsejét. A tökfejek szemét, száját vágják, az ajkakat cakkosra díszítik, hogy minél félmertesebb legyen. Gyertyát tesznek a tök belsejébe, ráhelyezik a lemetszett fejrészre, majd lesben állnak és ijesztgetik azokat, akik sötétedés után mennek a kavaróba.

A hagyományos szilvalekvár cukor és tartósítószer nélkül készül. Akkor jó, ha megáll a megfordított kanálban. Ekkor kisebb-nagyobb cserépszilkébe merik. Ha a lekvár tetején úgynevezett bőr képződik, azaz bebőrödzik, jó minőségű lekvárt főztek. Aszilkéket papírral kötik le, berakják az éléskamrába vagy felteszik a padlásra. A jó lekvár évekig eláll. A szilvalekvárt de-lyébe, lekváros bejglibe, porlós süteménybe, fánkba teszik. A lekvárfőzés munkálataiban részt vevők cibereát esznek kenyérral. Ha mesét írnék, úgy fejezném be: „Most is a számon van az íze...”

böző fűszerek kerülnek: meggyfa- és tölgyfaág, csöves csipős paprika, borsikaft, kapor, torma. A fűszerekre egysor gyalult káposztát, majd egy sor káposztafejet tesznek. A legyalult káposztát babérlevéllel, sóval, csíkokra vágott tormagyökérrel, csöves paprikával, apró, egészben hagyott savanykás almával rétegenként rakják a hordóba. A rétegek közé tölteni való közepes nagyságú káposztafejeket tesznek. Ebben a munkában a közeli rokon asszonyok segítkenek a gazdasszonynak.

Nagyberegen amai napig tapossák a hordós káposztát. A hordót vastag deszkákra a pincében a helyére állítják. ➤

Ide kívánczik még egy gondolat. Kisiskolás rokonaim, elnézve, hogy számítógépbe viszem a fentebb és lentebb leírtakat, értetlenül firtatták, miért írom le mindazt, amit falun mindenki tud? Időm sem volt felelni, amikor az édesanyám és a nagynéném, a nyolcvan-kilencven évesek tapasztaltságával megválaszták a kérdést: azért, hogy a tudás megmaradjon.

Régi konyhák ízei

■ A család egy férfi tagja alaposan megmossa a lábát, beleáll a káposztás hordóba, az asszonyok pedig hordják a lába alá a gyalult, illetve a fűs (fejes) káposztát és a fűszereket. Minden egyes sort alaposan meg kell taposni.

A káposztáshordó tetejére gyalult káposztát tesznek. Amikor készen vannak a munkával, azaz amikor a berakott káposzta sós, fűszeres levet enged, tisztára mosott, a hordó fenekének megfelelő méretű, három részből álló deszkát és nagy követ, úgynevezett káposztáskövet tesznek a hordó tetejére, majd beta-

karják fehér abrosszal. Így marad egy hónapig.

Ha a káposzta kevés levet enged, sós vizet öntenek rá. A tetején képződött habot egy hét múlva le kell szedni, majd hetente „meg kell mosni”, mert a káposztalé nyúlóssá válik, a betaposott káposzta megpenészedik, megdohosodik. Ezt a gazdasszony vízbe mártott, tiszta konyharuhával végzi. Lemossa a deszkákat is, és újra lefedi a hordót.

Nagyberegben újabban csavaros fedelű műanyag hordóban is savanyítanak káposztát, de azt is taposással döngölik.

Disznótor

Falusi háznál a disznó ma is fedezi a család egész téli hús-szükségletét. Éppen ezért a disznóvágásnál a hús feldarabolása, tartósítása fontos munka. A disznótor egyfajta családi ünnep is, amelyre meghívják a legközelebbi rokonokat, és a meghívást alkalomadtán illik viszonzni. A Beregvidék számos településén régebben előző nap párolták (előfőzték) a rizkását, amely a májas, illetve a véres hurka alapanyaga. Manapság ez a disznótor napján történik: egy nagy fazékban megfőzik a hurkatöltéshez való májat és tüdőt, majd ebbe a fűszeres lébe teszik a túllkendőbe kötött rizst és készre főzik.

A disznótor napján korán kel a család. Egyes helyeken hentes szúrja le és darabolja fel a disznót, máshol a családtagok egyedül is megbirkóznak a feladattal (a képen).

Régebben szalmával perzselték, most gázperzselőt vagy benzinlámpát használnak. Amikor már szép piros, sötét, fekete a

disznó bőre, kefével lesúrolják, késsel levakarják, alaposan lemossák és felbontják. Bontáskor kijönnek a házból az asszonyok is – addig legfeljebb a véres tálat tartja közülük valaki – és behordják a belsőségeket, odateszik föni a májat, a tüdőt. Ez kerül majd a hurkába meg a disznóvér. Asziból, a lépből, a veséből és a nyelvből alkalomadtán savanyú levest (savanyulét) főznek.

A vékonybelet közben megtisztítják, kés fokával lehúrolják. Egy disznó vékonybelébe körülbelül nyolc szál hurkát vagy kolbászt lehet tölteni. Régebben a vastagbelet is megtisztították, mosósózával, sóval, kukoricacsuhéval dörzsölték, amíg elvesztette kellemetlen szagát. Ma a hurka- és a kolbásztöltéshez már a hentesboltban vásárolnak megtisztított disznóbelet.

Reggeli után – ami régebben frissen sült hús, pirított kenyér, savanyúság volt, ma töltött káposztát adnak – két asszony a disznóbelet tisztítja, a többiek pedig hozzálatnak az ebéd készítéséhez. Ebédre tört krumplit, frissen sült húst és toroskáposztát – párolt savanyú káposzta – fogyasztanak.

Ebéd után kerül sor a hurka- és a kolbásztöltésre. A férfiak megszedik a húst, azaz a sonkát szépen lekerékitik, a szalonnadarabokról is levágják a húsos

részeket, és ha sok kolbászt akarnak készíteni, innen-onnan „csípnek-lopnak” hozzá. A hurkát az asszonyok, a kolbászt a férfiak fűszerezik és töltik. Régebben kézi hurkatöltővel végezték ezt a műveletet, ma már húsdarálóhoz hasonló, kézzel tekerhető hurkatöltővel dolgoznak, amely jelentősen meggyorsítja a disznótor egyik legfontosabb teendőjét.

Azután a kolbászt felviszik a padlásra, rudakra rakják, hogy szikkadjon. Két-háromnap múlva a füstölőbe kerül.

A húst és a szalonnát jól besózzák, majd pácolják. Ezt a munkát a legtapasztaltabb férfira bízják, hiszen a család nem kockáztathatja, hogy a hús megromoljon.

Régebben a padláson, a kéményaljában volt a füstölő. Füstöléskor csak gyümölcsfával tüzelnek, hogy jobb ízű legyen a füstölt hús. Manapság már a falusi udvar egy zugában állítják fel a füstölőt, hiszen a legtöbb faluban földgázzal fűtik a házakat, így a kéményeket is belepte a por. Ma már szinte minden házból van hűtőláda, a legtöbb helyen nem bajlódnak a füstöléssel, a füstölt hús vagy kolbász már falun is ingyencsengnek számát.

Vacsoráig igyekeznek minden munkát elvégezni. A férfiak a kiolvasztásra szánt szalonnát és hájat is feldarabolják. Este hat-hét óra tájban ülnek asztalhoz. Régebben húsleves készítették, manapság csak főtt hurka kerül az asztalra. A segítőknek adnak egy-egy darab nyers kolbászt meg hurkát (kóstolót), hogy vigyék haza. Süteménnyel, pálinkával és borral is kínálják a vendégeket.

Régebben éjszakába nyúló nótázással fejeződött be a disznótor. A mai disznótoros vacsorák csendesebben zajlanak. A lakodalmon, a keresztlőn és a temetésen kívül nem akad más ilyen családi összejövetel, ahol a legközelebbi rokonok egybe gyűlnének.

Egykor farsangosok is bekérezkedtek a disznótorra. Legtöbbször a család barátai, távolabbi hozzátartozói (de néha idegenek is) öltöztek fel farsangosnak. Ócska rongyokba, maskurába öltöztek, arcukat eltakarták, csak a szemüknek és a szájuknak hagytak nyílást. A lányok rendszerint férfinak, a fiúk nőnek öltöztek. Táncsal mulat-

tatták a ház népét (nem beszéltek, nehogy a hangjukról felismerjék őket).

Jó alkalom volt ez arra is, hogy a lányok körülnézzenek a fiús házaknál, hiszen ők nem mehettek udvarolni. A farsangosokat megkínálták harapnivalóval, megtáncoltatták őket, a mozgásukból találgatták, ki kicsoda. Napjainkban már csak a disznótoros háznál lévő gyerekek öltöznek fel farsangosnak valamelyik felnőtt segítségével. A szólasmondásban azonban megmaradt: ha valaki rendetlenül, ízléstelenül öltözködik, azt mondják rá, úgy néz ki, mint egy maskura.

A disznó feldolgozásával kapcsolatos munka azonban ezzel még nem ér véget: másnap ki kell olvasztani a zsírt (a képen). A Beregvidéken szokásban van, hogy a szomszédoknak kolbászt, hurkát, esetleg húst, szalonnát, azaz kóstolót visznek a disznótoros házból, amelyet adandó alkalommal illik viszonzni.

Sajnos, ma már egyre ritkábbak a hagyományos disznótorok. Ha a családnak úgy tetszik, akár nyár közepén is levághatják a disznót, mivel a hűtőládaiban nagyobb mennyiségű hús-készlet is biztonságosan tárolható. Úgy tűnik, a hizlalt disznó társasmunkában történő feldolgozása is eltűnőben van. Nosztalgiaival gondolok a régi disznótorokra: a szülők, a nagyszülők, a nagynénik és unokatestvérek jelenléte hihetetlen melegséggel töltötte meg a vályogfalú, gerendás otthonokat. A disznótorok „melléktermékeként” még iskoláskorunk előtt számtalan népdalt megtanultunk, hiszen ez a társasmunka egyfajta ünnep is volt.

FÜZESI MAGDA

Boldogtalan békeidők

1956 őszén megváltozott a Tisza-parti kisváros lakóinak hangulata, amit mi, iskolások is észrevettünk. Mintha mindenkinek halaszthatatlan dolga akadt volna. Az emberek pókerarccal siettek, nem álltak meg egy „Hogy vagy”-ra, a kézfogások elvetéltek a karlendítés indulásakor, az üzletekben nem cseréltek mosolyt, a piacon is csak a kóbor kutyák ödöngtek. Szinte senki sem ment látogatóba s nem is várt vendéget, vakító volt a nappali szürkeség, fülsiketítő a hangos hallgatás és a néma panaszkodás.

Szüleim ingerküszöbe is nagyot zuhant: a legkisebb botlást az addig sosem tapasztalt fenytés követte. Megtiltották a baráti látogatásokat. Nem volt szabad rádiót hallgatni, ám ha mégis, akkor a lelkekre kötötték, időnként szinte rimázkodtak: nehogy beszéljek a hallottakról az utcán vagy az iskolában, mert akkor elhurcolják őket, és árván maradok. Esténként, mikor végérvényesen eluralkodott a sötétség és a csend, kulcsra zárták az ajtókat, lekapcsolták a villanyt, s a hallhatóság alsó szintjére parancsolva az éter hullámain a rádióhoz tapadtak. Édesapám elkecserevedve reagált a hallottakra: „... Mikor jönnek már azok az amerikaiak? ... A muszka tankok legyilkolják őket.” Hallottam édesanyámat is, aki sirással küszködve közbeszólt: „... elhurcolnak minket is... bosszút állnak... mi lesz velünk...?”

Másnap hiába próbáltam kiolvasni valamit a szemükből. Az éjszakai keserű kifakadás után sehogy sem értettem, miért van az, hogy édesanyám reggel vasalt pionírnakkendőt köt a nyakamba, s többször megismétli, nehogy levegyem, nehogy összepiszkítsam, legyen a nyakamban, míg haza nem érek. Az iskolába is elkísért, szorosán fogta a kezemet, és várt a tanórák után is, hogy hazakísérjen, mialatt szaporázta lépteit.

A városka hangulata beköltözött az iskolába is. Közkedvelt tanítóink és tanáraink, azok, akik már szüleinket is tanították, akik a régi világból maradtak, rosszkedvűek voltak, óráik megfakultak, sokan kialvatlanul tébláboltak. A magyartanárnök azonban ragyogó hangulatban tartotta meg az óráit. Senkinek sem adott elégtelen, vagy rossz jegyet, viszont minden órán felkérdezte a házi feladatnak adott Talpra magyar-t és a Szózatot. Az a diák, aki meg is értette a versek mondanivalóját, csillagos ötöst kapott. Éva néni megsimogatta a fejét, majd megkérdezte:

– Ugye, érzed is, nemesak érted, mit üzent a költő?!

Nem szerettük az osztályfőnökünket, aki egyike volt az újaknak. Magyarul sem igazán tudott, s a hivatalos, tanrendi osztályfőnöki órákon kívül az oroszórából is – nem bántuk éppen – lekanyarított tíz-

tizenöt percet, hogy törődjön a nevelésünkkel. Úgyemlékszem: ezek az órák, meg a plusz tizenöt percek üresjáratok voltak, mert általában és merőben mást mondott, mint amit otthon hallottunk. Azokban a napokban különösen aktív volt: hálátlanoknak, bűnösöknek, gyilkosoknak és fasisztáknak nevezte a magyarországi magyarokat, miközben feltette a kérdést:

– Nektek mi a véleményetek? Mi az, ami Magyarországon mostanság végbemegy? Otthon melyik rádiót hallgatjátok?

Persze senki sem válaszolt: jól a fejünkbe véstük a naponta elismételt otthoni intelmeket. De nem csak emiatt nem kedveltük, hanem azért sem, mert kiadta a parancsot, hogy készülni kell az őszi járási mezőgazdasági kiállításra. Ennek a Pátyomkin-rendezvénynek, ami hat-nyolc nappal az októberi szocialista forradalom esedékes évfordulója nyilvános megünneplésének napjai előtt vette kezdetét, a városka főutcája adott otthont. A járás minden kolhoza bódékat húzott fel, kipingálta, jelszavas plakátokkal aggatta tele, és mutogatta az átlagot jóval meghaladó méretű zöldségeket-gyümölcsöket. Lehettett kóstolgatni, bámulni, és szinte kötelezően, csodálkozni, dicsérni. A bodegák homlokzatán olvasható volt a kiállító neve, általában a pártvezetők kinagyított fényképeinek holdudvarában. Az építmények hézagait büfékkel tették tartalmasabbá, ahol is süttekkel, főttékkel, no meg az elmaradhatatlan vodkával és borral kínálták az érdeklődőket.

A kiállítás zárónapján, november 7-én a bódék sornálai között vonultak fel a tömegek a vörös tribünön sorjázó még vörösebb előjárók előtt. A kevésbé tudatosak már menet közben elmaradoztak, vagy visszasszállingóztak a bodegák közé, hogy számtalan áldomást igyanak a számtalan felszólaló egészségére, miközben próbára tették a környező talaj szűrő- és befogadóképességét.

A mi szerepünk ebben a szemfényvesztésben áldatlan volt, ugyanis osztályfőnökünk férje elnökölte a városka kolhozát. Ezzel a poszttal háborús érdemeit méltatták, viszont nekünk, azaz szüleinknek kellett feltölteni a Kommunizmus útja nevű tákolmánypolcait. Ki volt adva a parancs: a megadott napon túlméretezett terményeket, többnyire takarmánytököket, cukorrépát, káposztát, karalábét, kukoricacsöveket kellett vinni az iskolába. Osztályfőnökünk elfogadta a nagyobb fejű hagyományt, a kövérebb sárgarépát, petrezselymet is: azok a pincéjébe kerültek...

Szerencsétlen szüleink, közeli és távoli rokonaink dohogtak, de teljesítették a feladatot: volt, aki a közeli faluban vásárolta meg a relikviákat, és nem mertek semmit hozzáfűzni.

Mintha összebeszéltünk volna, majdnem mindenki tököket hozott: hatalmasakat, sárgászöldeket, s néhány sütőtököt, valamint cukorrépákat. Osztályfőnökünknek nem nagyon tetszett a monoton gyűjtemény, de örömmel gondolt arra, hogy a nagy tökökkel teletömheti férje kolhozának vitrinjeit. A gyűjteményt annak rendje-módja szerint elszállították, hogy majdan viszontlássuk a hivalkodás színpadán.

November 7-én már a kora reggeli órákban felsorakoztunk iskolánk udvarán, ahol az igazgató, a helyettesei, valamint osztályfőnökünk kínos pontossággal számba vette a hiánytalanul megjelenteket. Néhány társunkat arra utasították, hogy azonnal kerítsenek komszomoljelvényt és tűzék ki, illetve kössék nyakukba a háromszögű kendőt, mert azok hiányoztak.

Zászlókat, emblémákat, plakátokat nyomtak a kiválasztottak kezébe, majd az elhangzott parancsszóra, idomított nyájöszönünk látható megnyilvánulásával elindultunk a főutca felé, ahol – a bódék sornálai között – elfoglaltuk az iskolánk számára kijelölt szakaszt az egyre nyújtózó sorban, miközben pattogó indulókat, jelszavakat és mondatokat zúdítottak ránk a vilánpöznákra aggatott hangszórók.

A kissé meglazult sorok pontban tíz órákor katonássá egyenesedtek, mert felcsendült a szovjet himnusz, ami a felvonulás kezdetét jelezte. A befejező akkordok után a Ballal indulj! felszólítást követően megmozdult az emberhernyó és ebben a pillanatban – szintén a forgatókönyv szerint – megnyíltak a kiállítás pavilonjai.

Aztán hirtelen és váratlanul megtorpant a menet, az óvatlanok egymás sarkára léptek, meglökték társukat, egynéhány zászló, plakát megingott, némelyiket elejtette cipelője, a rezesek egyike-másika kokast fűjt. A pillanatnyi csendet és tétovázást követően futkosás vette kezdetét, innen-onnan kiáltás hangzott, de nem a megszokott, a pártot és a forradalmat éltető és dicsőítő jelszavak, hanem valami szokatlan, kibogozhatatlan.

Néhány perc telt el, mignem egyre több és több milicista, majd katonás polgári személy sietett a sorok mentén és odarohanva a bódékhoz szinte kiáltva utasították az ott tartózkodókat az azonnali zárára, amit azok értetlenül, ám megkérdőjelezhetetlenül teljesítettek.

Nem értettünk semmit, ám a menet elejétől visszatérő igazgatónk és osztályfőnökünk halálsápadt arcáról és rémült tekintetéből sejtettük: valami nagy baj történt.

Tíz-tizenöt perc elteltével újra rendeződtek a sorok, és az oszlop elindult a Lenin tér irányába. Amikor odaértünk, furcsamód nem kellett megállnunk, nem kellett felvinnünk a megszabott alakzatot, hanem a jelenlévő egyenruhások és borkabátosok ideges terelő mozdulataitól kísérve elsiettünk a díszemelvény

Boldogtalan békeidők

Előtt, visszatértünk az iskolaudvarra.

A tantestület tagjai, élükön az igazgatóval, helyetteseivel, és természetesen főnökasszonyunkkal csapongó idegubancok voltak: jártak-keltek, vagy inkább futkostak, kezüket tördelték, ráncigálták a közelükbe tévedt tanulókat, hol ordítottak, hol hangjukat vesztették. Mi pedig álltunk, ácsorogtunk, mert az volt a parancs, hogy utasításig nem hagyhatjuk el iskolánk területét.

Úgy másfél óra elteltével több bőrkabátos érkezett. Lehetek vagy haton. Bevonultak az iskola épületébe, maguk előtt terelve a tanítóinkat és tanárainkat.

Talán két óra hosszat tartózkodhattak benn, miközben mi már egyre türelmetlenebbül tébláboltunk. Észrevettem édesapámat a kerítésen kívül toporgó szülők között, odamentem. Márkás arcán némi mosolyfénnyel véltem felfedezni.

– Megvárlak, fiam. Légy türelmes, majd mindent elmesélek, ha hazaértünk. Ha kérdezni fog bárki, ne tudjál semmiről semmit!

Aztán ötösével szólítottak, de mindegyikünket más-más tanterembe kísérték, ahol a bőrkabátosok vártak, majd kérdezősködtek: Láttunk-e idegeneket a városban az előző napokban? Mit mondtak tanítóink a magyarországi eseményekről? Hallgatunk-e otthon rádiót? Szeretjük-e hazánkat? Ki hozott takarmánytököket az iskolába? Kinek az utasítására tettük? Szeretünk-e fűni-faragani? Meg ilyesmiket. Én azt válaszoltam: idegeneket nem láttam, rádiót nem hallgatunk, a magyarországi eseményekről otthon nem beszél senki, a takarmánytököket meg a többi mi hoztuk osztályfőnökünk utasítására.

Végezetül a vallatónk füzetlapot tett elem és rám parancsolt, hogy nyomtatott ciríll betűkkel írjam, amit diktál: *Eljen a nagy októberi szocialista forradalom 39. évfordulója! A szovjet hadsereg a béke őre!*

Oda kellett írni még a nevetem és a lakcímemet is.

Tenyérizzasztó procedura volt, amit a diktáló cinikus mo-

solya tett még kínosabbá, mert bizony hadilábon álltunk akkor még az orosz nyelvvel, és az eljárás is fokozta a szorongásomat.

Elcsigázva, éhesen értünk haza a sűrűsödő homályban. Igyekeztünk, mert figyelmeztettek, hogy nem szabad este kimenni a városba.

– Éppen a Kommunizmus útja kolhoz pavilonja előtt várakoztunk, mikor a himnuszját szották, és onnan indultunk volna annak befejeztével – mesélte az édesapám. – Amikor elhalt az utolsó hang is, kinyíltak a bódék ajtói. Kezdetben egyvalaki, majd egyre többen hordultak fel, és mutogattak a stand irányába. Odanézttem, vagyis néztünk. A kinyílt deszakaablak mögött egy hatalmas tők ringott felakasztva. Azaz már nem is tők volt, hanem egy halálfej, amilyeneket ti is faragtok, meg mi is faragtunk betakarításkor egymás rigogtatására, szórakoztatására: üres szemei voltak, nem volt orra, kéttenyényi szájából hatalmas tépőfogak meredeztek. De ez még semmi! A tők tetejére kartonlap volt erősítve, amelyen nagy, nyomtatott ciríll betűkkel ez állt: *Ruszkik haza! Szabadságot a magyaroknak!* Édesapám itt elérzékenyült, nyelt kettőt-hármat, majd folytatta, de inkább hangosan gondolkozott: – De jó volt látni... Öröm volt olvasni...

Sosem tudták meg, ki volt a tettes. Mi napokig nem mentünk iskolába, rendkívüli szünetet hirdettek. Egy hét elteltével, amikor újraindult a tanítás, már nem találtuk az iskolában az osztályfőnökönket. Érdeklődésünkre az volt a válasz, hogy férjével együtt áthelyezték más vidékre.

Eva néni az egyik irodalomórán az étkezésről beszélt, és mosolyogva mondta: ismeretei szerint a takarmánytököket a disznók kedvelik, ám próbaként főzeléket készített belőle és nagyon-nagyon ízlett. Ezek után beiktatja az étrendjébe.

Otthon elmeséltem az Éva nénitől hallottakat. Szüleim mosolyogva néztek egymásra. Ez volt az első őszinte mosolyuk azokban az őszi, keserű hangulatú napokban.

SZÖLLŐSY TIBOR

Pro Patria et Libertate

A kárpátaljai magyar társadalmi szervezetek, intézmények bő másfél évtizede minden esztendőben közös rendezvényt tartanak a Beregszásztól keleti irányban mintegy ötven kilométerre található Dolha nagyközségben, hogy megemlékezzenek a Rákóczi-szabadságharc első, a kurucok számára ugyan vereséggel végződő ütközetéről. Idén az ünnepséget a Rákóczi Szövetség Beregszászi Szervezete, a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesülete, a Borzsai Kezdeményezés társadalmi szervezet és a Kárpátalján működő Tourinfo hálózat szervezésében rendezték meg. Már hagyomány, hogy a megemlékezésen részt vesznek az isaszegi székhelyű Határon Túli Magyar Emlékhelyekért Alapítvány képviselői. Így volt ez az idén is, a küldöttséget Révész Gizella kuratóriumi elnök vezette.

– A Dolha település közepén álló gondozott park is bizonyítja, hogy az itt élők tisztában vannak a több mint háromszáz évvel ezelőtt lezajlott ütközet jelentőségével, őrzik a kuruc hagyományokat – hangsúlyozta Denisz Dobra, a Borzsai Kezdeményezés egyesület elnöke.

– Akinek nincs múltja, annak bizonytalan a jelene és még bizonytalanabb a jövője. Ezért lényeges, hogy ruszin-magyar közös történelmünk fontos eseményeire emlékezzünk – mondta ünnepi beszédében Sztanyiszlav Szuhan, az Ilosvai Járási Tanács elnöke.

– A dolhai ütközet mintegy fél száz kuruc harcos halálával, és a fejedelem csapatainak vereségével végződött, mégsem beszélhetünk egyértelmű kudarcról – emlékeztetett Horváth Judit, az Ungvári Magyar Főkonzulátus konzulja. – Dolha igen hamar egyik fontos jelké-

pe lett a fejedelem és csapatai állhatatosságának. Ez az első csata évekig tartó szabadságharcra nőtte ki magát, amely – ha nem is érte el teljes mértékben a kitűzött célt, az ország teljes függetlenségét –, a magyar történelem egyik legdicsebb korszakaként él a nemzet tudatában.

– Ugyancsak figyelemreméltó, hogy már a Rákóczi-szabadságharc kezdetén megvalósult a történelmi Magyarország területén élő népek összefogása – mutatott rá a nagyságos fejedelem nevével fémjelzett mozgalom egyik fő eredményére Henkel Beatrix, a Rákóczi Szövetség Beregszászi Szervezetének alelnöke. – Bár különböző nyelven beszéltek, mégis összefogtak. Összefogtak, mert a közös cél, a közös akarat az, amit szem előtt tartottak. Rákóczi emberi nagyságára jellemző, hogy zászlaja alá tudott szólítani nemest és jobbagyot, különböző nemzetiségek képviselőit, katolikust és protestánt egyaránt. Mit üzen a kurucok első vesztés csatája a mánnak? Rákóczi vállalta az akkor még nem sok sikerrel kecsegtető küzdelmet a nemzet szabadságáért, annak felvirágoztatásáért. Számunkra, a ma élő nemzedék képviselői számára fontos, hogy a Gondviselésbe vetett hittel álljunk ki a jó ügyek mellett. S akkor mindensikerülni fog.

– Öröndetes, hogy a mai megemlékezésen különböző nemzetiségek képviselői – magyarok, ruszinok, ukránok – együtt hajtának fejet az ősök dicső emléke előtt – hangsúlyozta zárszavában Tarpai József, a Tourinfo hálózat vezetője.

A megemlékezésen a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének tagjai kuruc dalokat adtak elő (a képen).

KOVÁCS ELEMÉR

„Madárdal... hallom...”

(Egy anya emlékére)

A nő keze automatikusan, szaporán tette dolgát, függetlenül magától a nyugtalanító gondolataitól: kente a vajas kenyeret, szeletelte a szalámit, a zöldhagymát, a hónapos retket, töltögette a bögrébe a teát, a kakaót. Zsóka szívesebben issza meg a tejeskávét, vagy a kakaót, mint a teát. Az alig egyéves kisfia általában tejes dolgokat kap reggelire, csak ő és a férje teáznak. Néha anya is, de ő maga szereti elkészíteni. Idegesen nézi az órát, jaj, csak ki ne fussak az időből! Zolika még alszik, őt majd anya megeteti. De mi az, hogy még nem jött ki a szobájából? Azonnal bemegy hozzá, furcsa, hogy ma nem ő kelt fel elsőnek.

– Egyetek! – teszi a reggelit a konyhaasztalra a férje és a kislánya elé. – Nemsokára indulni kell. Tudom, nem felejtettem el, hogy várnak rád – nézett a párjára, aki válaszolni készült – ma nem te viszed Zsókát az oviba. Nekem nincs első órám, majd elkísérem... Én már bekaptam pár falatot, megyek, megnézem anyát, jó étvágyat!

Óvatosan nyitotta meg az anyja szobájának ajtaját. Benn félhomály honolt, ennek a szobának az ablaka a nagy, üvegfalú, zárt verandára nyílik, nem az utcára, mint a többi helyisége. Az anyja választotta magának ezt a szobát. Ide nem hallatszik be a kinti zaj, télen meg itt van a legmelegebb. Idős korára fázós lett anyukám, így, amikor kevésnek tartja a radiátorok melegét, fával, szénrel tüzet rak, vagy, ahogy ő mondja, jól bedurran a hasas, régi cserépkályhába, amitől az amúgy is barátságos szoba még otthonosabbá válik. Zsóka imád a nagy, azaz a mama szobájában játszani és a kicsi is boldogan csúszkál az egész szobát beborító puha szőnyegen. De most fényesség, meleg, tavasz van, május végi kora nyár, és a kinti, vakító fény után a benti homály, mogorván, ellenségesen ásít a belépő fiatalasszonyra.

Az idős, még mindig szép arcú asszony, furcsa mozdulatlansággal fekszik ágyában és Anikó szívét vasmarokra fogta a rátörő rémület. Anyukám, anya, mi történt, mi van veled?

Anyja megtört, üveges szemekkel nézett maga elé és szakadozott hangon, alig érthetően válaszolta: nem tudom... nincs erő a karomban... nem tudom... mozdítani... a jobb oldalamat... Segíts, lányom!

A szavakat nehezen formálta ajka, a betűk összeroskodtak, kásássá váltak a szájában, Anikó inkább kitalálta, semmint értette, mit mond. Laci, kiáltott a férjének, hívd gyorsan a mentőket, anyával nagy baj történt! Azonnal, ugrott a férfi a telefonhoz, de addig is, nem tehetünk valamit? A gyerekek... Velük most mit csinálunk – kérdezte az ember idegesen, miután telefonált. Elboldogulsz egyedül? Nekem máris indulnom kell, de Zsókát beadom az oviba. Megjöttek a mentősök, gyere, kislányom, megyünk és egyúttal őket is beengedem... Ahogy tudok, hazajövök!

A nő legyint és beszaladt megnézni a kisfiát. Még alszik... Erre jönnek, itt van a beteg, de jó, doktor úr, hogy maga az ügyeletes, mi történt az anyámmal? Igen, sokszor magas a vérnyomása, de szedi a gyógyszereit. Ez az injekció segít? Azt mondja, még időben vagyunk? Hála az istennek! Jó, hozok még párnákat, felpolcoljuk a fejét, így ni. Értettem, nem szabad felkelnie az ágyból, egy pillanatra sem és nem is mozoghat. Van ágytál, hogyne! Szaladok a patikába és hozom az orvosságot, amit felírt. Persze, nagyon odafigyelek majd, hogy mit egyen. Értem, csak szigorúan könnyű ételeket kaphat! Hogyestére visszajön? Rendben, nagyon köszönöm! Gondolja, nem lesz még nagyobb baj? Szólok Cirilka nővérnek, ő beadja neki az injekciót. Igen, az az apróska egykori apáca, aki itt lakik a közeli lakásban. Én is megbízom benne, nála nincs jobb! Jaj de jó, hogy nem kell bevinni a kórházba. Viszontlátásra!

A nő lerogy egy székre a telefonkészülék mellé, belehallózik. Az igazgatónő nagyon megértő, de figyelmezteti, ne feledje, hogy az osztálya érettségire készül. Ezen az órán most valaki helyettesíteni fogja, de a harmadik és negyedik órára nincs akit beküldhetne. Találjon ki va-

lamit, esetleg vigye magával az iskolába a kisfiát is. Majd gondolkodom, igéri az asszony, de most szalad, mert felébredt a gyerek és nagymamának kiabál. Kapkodva kicseréli a síró Zolika pelusát, mosdatja, öltözteti, s amíg eteti, beszél hozzá. Tépelődő gondolatait szavakba öntve osztja meg a kisfiával, akit megnyugtat az anyja hangja és jókedvűen ütögeti a kezében lévő kiskanállal az asztal lapját.

– Megbeszélem Aranka nével, hogy vigyázzon rád, ő nagyon szeret téged és te is őt, mit szólsz hozzá? Csak otthon találjuk! Gyere, köszönj szépen a mamának, aztán indulunk is. Hogy érzed magad, anyukám? Nincsenek fájdalmaid? Egy kicsit jobb lett a szuri után? Igen? Jaj de örülök, nagyon ránk ijesztettél, de meg fogsz gyógyulni, meglátod! Jó, nyitva hagyom a veranda ablakát, hogy halljad a madárdalt... Mindjárt visszajövök, ne mozogj, várj türelemmel! Majd téged is rendbe szedlek és készítek neked tejberizst, vagy gríz, amit jobban szeretsz. Tudod, csak ilyesmit szabad enni! Szeretettel megcsókolja az anyja homlokát, és sietve átviszi a kicsi fiút a szomszédba.

Igazán szerencsés vagyok, sóhajta a fiatalasszony a gyorsan szaladó napok egy-egy lopott, alig szusszanásnyi pihenést engedélyező, ritka pillanataiban. Negyedik hete, hogy anyja beteg, de már látszik rajta a javulás. Segítség nélkül felül, tudja használni a kezét, a lába is mozog. Jót tesz neki a rendszeres masszírozás, csak az én karom fájt bele, mosolyog magában. Istenem, de jó, hogy ilyen rendes emberek a szomszédok, mi lenne velem nélkülük? Mariska segít bevásárolni, és ha kell, délelőttönként ügyeletet tart anyám mellett. Sokszor Zolikát is elviszi sétálni, ami óriási segítség! Aranka barátnőm sem utasított vissza még egyszer sem, pedig gyakran rábírom Zolit, amikor éppen nem találom más megoldást. No és az a drága, halk szavú Cirilka nővér, aki naponta benéz, segít mosdatni és etetni anyát, beadja neki a gyógyszereit, az injekciókat! Jók az emberek, ilyen nagy bajban látszik meg igazán. Csak az éjszakák, azok nehezek, nagyon nehezek! Nem lehet anyát magára hagyni,

nyugtalanul alszik, mindig van valami kívánsága. Szegény, nagyon türelmetlen beteg. Ráadásul a kisfiúnak is éppen most jönnek a rágófogai, ő meg azért nyugós...

Anikónak lelkiismeret-furdalása van a kislánya meg a férje miatt. Laci nagyon rendes, egy szóval nem panaszkodik, segít mindenben, ahol csak tud. Őneki meg alig van ideje odafigyelni rájuk, pedig igyekszik nagyon, eleget szeretne tenni mindenkinek, mindenben.

– Anyucikám, te engem már nem szeretsz, nem olvasol nekem mesét, nem játszol velem – hallja gondolatban a kis Zsóka panaszos, vékonyka hangját. Könny szökik a szemébe: jaj, dehogynem, édes kicsi lányom, de látod, nincs időm. Majd elműlikez a nehéz időszak, a vizsgáknak is vége lesz, többet lehetek itthon, meglátod, mindent bepótolunk. Ő, csak segítene az Égi Atya, hogy anyám mielőbb meggyógyuljon! Hogy végre egyszer én is végigallassak egy egész éjszakát... Ettől a gondolattól elszégyelli magát: most nem szabad magammal törődni, anya a legfontosabb! Igen... Csak ne lennék annyira fáradt.

Aztán lerázza magáról a bénító erőtlenséget, s folytatja a mindennapok beidegződött rutinmunkáit: kimossa az anyja hálóingét, fehérneműjét, ágyneműjét, a sok gyerekruhát, a férje meg a maga holmiját. Mindennap mos, mégis hegyekbe gyűl a szennyes, megfoghatatlan, hogyan történik. Jaj, még várnak rá a dolgozatok, holnapra ki kell javítani egy nagy rakás füzetet! Aztán főzni is kell valamit. Gyorsan kezet mos, közben szórakoztatóan belepillant a mosdókagyló fölötti tükörbe: ez én lennék? Meglepetten nézi, milyen szürke, gyűrött az arca, hogyan mélyültek el a ráncok a szemek körül... Uram-Teremtőm, hogy nézek ki! Huszonnyolc évesen öregebbnek látszom, mint az ágyban fekvő beteg anyám... Ezért nézegetett anyósom olyan sajnálkozással, amikor itt járt nálunk az elmúlt hétvégén, beteglátogatónak! Pihenned kellene, csóválgatta a fejét, nagyon rád féme! Felajánlotta, hogy egy időre elviszi magukhoz Zolikát abba a távoli városkába, ahol laknak. De hogy is engedhetné el maga mellől a kisfiút, akkor hetekig nem látta a gyermekét! Még ha nagyobbacska lenne...

„Madárdal... hallom...”

(Egy anya emlékére)

■ Anikó mélyet sóhaj, s teszi tovább a dolgát panasznál. Az orvos nagyon lelkiismeretes ember, naponta jön, hívás nélkül és egyre jelentősebb javulást észlel a beteg állapotában. Biztató szavai megnyugvással töltik el a fiatalasszonyt.

Június második felében, egyik délelőtt, örömmel közölte a doki, hogy most már nem lesz baj, ha a mama nagyon vigyáz magára! Már naponta egyszer, segítséggel és felügyelet mellett, felkelhet az ágyból, üldögélhet a fotelben, amíg el nem fárad, sőt pár lépést is tehet a szobában, de félóra után vissza az ágyba! Ám a diétát továbbra is szigorúan be kell tartani! Csak azt eheti, amit előírt neki. Ha Anna néni szót fogad, nemsokára akár táncolhat is – fejezte be jókedvűen a doktor.

Az idős hölgy méltatlankodva hallgatta az orvost, és a szavakat már tisztán, folyékonyan ejtve kijelentette, hogy nagyon unja a diétás ételeket, ő egy kis töltött káposztára vágyik! Anyukám, eszedbe ne jusson – kérte leánya és nyugtalanul gondolt a kamrában lévő nagy fazék káposztára. Mostanában délelőttönként a beteg többnyire már egyedül volt otthon, a szomszédok csak néha néztek be hozzá. Az iskolában még tart a vizsgaidőszak, a káposztát is ezért főzte meg előző este. A férje rendszerint otthon ebédel. Anikó tudta, hogy aznap később jön haza, mint máskor. A vizsgát követően megbeszélés lesz, ami többnyire elhúzódik. Aztán Zolikaért fog beszaladni Arankához, és mert hétvége van és az óvodában rövidített nap, Zsókaért is ő megy el, s együtt jönnek haza. Majd az anyjának akkor főzi meg frissen az ételt, amit ő ehet. Anyukám, addig egyél joghurtot és gyümölcsöt, ide készítem neked.

... Mamikám, megjöttünk, kiáltotta be a szobába Anikó, amint beléptek a házba. Minden rendben? Aztán Zolikaéhoz fordult: mutasd, mi van a kezében, kisfiam, mit szedtél fel a földről? Hogy került ide rizskása? Szeme feltérképezi az elhullatott kása nyomát, ami a ka-

marából indul és az anyja szobájához vezet. Istenem, csak nem?! Úristen, mi történt? – fakadt ki kétségbeesetten már a szoba küszöbön állva, az elébe táruló, döbbenetes látványtól szívére szorítva kezét.

Az anyja sápadtan, félig lecsúszva feküdt az ágyon és rekedten hörgött. Zsirtól maszatos keze benn lógott mellette, a maradék, markából kicsúszott hideg káposztától telék árulkodón hevert az ágy előtti szőnyegen.

– Isten az égben, anyám, mit tettél? Képes vagy eldobni az étetedet a zsíros étel kedvéért, hiszen a halálot okozhatja! Nem tudtad megállni, hogy ne egyél belőle, hát nem érted, hogy nem szabad?! És ezért keltél fel az ágyból? Hogy tehetted ezt? Ha neked minden mindegy, legalább rám lennél tekintettel! Mit gondolsz, meddig bírom még ezt az embertelen hajszát, meddig? Istenem, miért büntetsz, miért versz így, mit vétettem?

A nő sikoltozva, egész testében remegve, emberi mivoltából kivetkőzve szidalmazta az anyját. Hangja időnként félrebicsaklott, s a féktelenül feltörő dühtől alig kapva levegőt, néhol teljesen elhalkult, hogy aztán váratlanul éteri magasságba felcsúszva, fűsértő crescendo-ba váltson át. A féltéssel és aggódással párosult harag elvette a józan eszét, képtelen volt türtőztetni magát. Fejében vadul visszahangoztak a saját fülsiketítő, éles fehangjai és eszébe sem jutott, hogy ott van mellette két kisgyermek, akiket megrémíthet viselkedésével. Szegénykék felve, egymáshoz simulva, semmit nem értve bámultak anyjukra, aztán egyszerűen tört ki belőlük a hangos szorogás. Anikó csak akkor eszmélt fel, amikor meghallotta a kis Zsóka síró hangját, aki térdét átölelve, rimánkodva szölongatta: Anyucikám, anyukám, ne visits, jaj ne, kérlek, nagyon kérlek, ne csináld ezt!

... Sok-sok év múltán, ha visszagondolt az akkori viselkedésére, mélységes szégyen kerítette hatalmába és olyankor gondolatban mindig bocsánatot kért régen halott anyjától. Szerette volna semmissé, meg

nem történte tenni azt a szörnyű jelenetet, visszavonni az üvöltve kimondott hisztérikus szavakat, amelyekkel az anyját vádolta. Restellte magát, hogy az önkívületben lévő édesanyján így kérte számon a tulajdon életét veszélybe sodró tettét, bántotta a tudat, hogy minősíthetetlen viselkedésével mekkora fájdalmat okozhatott a gyermekeinek, milyen ellenérzést válthatott ki belőlük. Igen, ő akkor a saját, mérhetetlen gyengeségéről tett tanúbizonyságot, és önmaga fölötti uralmát veszítette el a jelenlétükben. A szeretett nagymamájukra kiabált, aki betegen feküdt, – hiszen ők csak ennyit érthettek belőle. Nem, erre nincs mentsége! Jó lenne a történeteket elfeledni, a lelkéből örökre kitörölni. Úgy élni, hogy anyja megbocsátt. Talán így is volt, noha szavakkal elmondani már nem tudta...

Azt az éjszakát már a kórházban töltötte az anyjával. És azon túl is, öt héten át majd minden éjjel mellette ült reggelig. Anyának nagy fájdalmai lehettek, egész éjszaka vergődött, de hiába kérdezték, mi fáj, nem válaszolt, csak jajongott. Hajnalban, amikor a nyitott ablakon át meghallotta a korán ébredő madarak énekét, elcsendesedett. A lánya nappal is bement hozzá, ha tehetette, vele maradt. Nem hagyhatta teljesen az ápoló személyzetre, hiszen az édesanyja magatehetetlen volt. Nem beszélt, nem értette, mit kívánnak tőle. Üveges, semmit nem látó szemmel nézett a mennyezetnek egy pontjára, senkit nem ismert meg. Ez alól az egyetlen lánya sem volt kivétel. Néha erőlködve felemelte a jobb kezét, de csak azért, hogy lecibálja magáról a takarót, vagy kiráncigálja maga alól a pelenkát. Hosszsrábeszélésre nyitotta ki a száját, amikor etetni akarták, de a híg étel oldalt kifolyt a szájából, a le nem nyelt pürés dolgokat pedig a lánya tisztogatta ki esténként szájüregéből, a fogsora mellől. Az infúziók tartották benne az életet. Amit, ha bekötöttek neki, egyetlen pillanatra nem lehetett magára hagyni. Valamiért nem tűrte, és ki tudja honnan vett vad erővel, azonnal kihúzta a karjából.

– Nem tudni meddig él, ne is reménykedjen, talán csak néhány nap – mondta a főorvos

a fiatalasszonynak. Az ilyen nagyfokú, mindent elborító agyvérzés a tudomány mai állása mellett, sajnos, gyógyíthatatlan.

Lassan elmúlt a nyár, de a beteg életében a gondos kezelés ellenére sem történt semmilyen változás. Sem jobb, sem rosszabb nem lett az állapota, ám a rá nehezedő teher miatt a fiatal nő már csak árnyéka volt önmagának. Az anyósa oldotta meg a kilátástalannak tűnő helyzetet, amikor egyik nap megérkezett és menyét a két gyerekkel elvitte magához. A nászasszonya mellé egy távoli rokont fogadtak, aki nappal pár órát a kórházban töltött a beteggel, az éjszakás nővéreknek meg pluszpénzt fizettek, hogy odafigyeljenek rá.

– Ha a gyerekeiddel együtt most nem jösszel velem, és nem pihened ki magad, nemsokára te is idekerülsz az anyád mellé! Laci ellesz egyedül is egy héttig, majd eljár a vendéglőbe ebédelni – mondta az anyós elmentmondást nem tűrő hangon. Már azért is jó, ha együtt utazunk, mert a gyerekek így könnyebben hozzászoknak, hogy nálam vannak és akkor akár őszig is maradhatnak.

Anikó édesanyját szeptember elején írták ki a kórházból, tovább nem lehetett benntartani.

– Nézze – mondta a főorvos –, ha úgy gondolja, én átirányíthatom az elfekvőbe, belátom, hogy nagyon sok ez magának. A beteg ápolása hosszú időn át rendkívül kimerítő és emberpróbáló. Ritka erős szíve van, szinte magam is alig hiszem, hogy még mindig él. És nem tudni, meddig...

– Köszönöm az együttérzését, főorvos úr, de én hazaviszem az anyámat. Ha eljön a vég, az otthonában haljon meg!

Ragyogó szép őszi nap volt, amikor a betegszállítók meghozták az asszonyt. Anikó az udvaron várt rájuk. Furesa formájú, fényes, fehér felhőpamacsok úszkáltak elszórtan az azúrkek égen. Akár a tortára felvert friss tejszínhab, nézte a nő gyönyörködve, s közben az jutott az eszébe, anyja mennyire szereti a tejszínhabos tortát, amit minden évben a születésnapjára süt neki. Meg a töltött káposztát – teszi hozzá gondolatban, keserveset sóhajta. Ha anyja egészséges

„Madárdal... hallom...”

(Egy anya emlékére)

Volna, éppen egy hét múlva lenne esedékes a torta! A kerítés tövében, az aranyvessző lehajló ágai között megbújva egy kedves hangú kis cinege énekelgetett a maga örömeire. Anya kedvenc madara, talán őt köszönti, a tisztelőt fogott nótába, gondolta szomorkásan. Az ápolók óvatosan tolták be a kerekas hordágyon a mozdulatlan, csukott szemmel fekvő beteget. A ház bejáratához érve megálltak és miközben azon tanakodtak, hogy vigyék föl a sok lépcsőn a legkönnyebben és zökkenőmentesen, az asszony kinyitotta a szemét, s a lányára nézett. Tekintete tiszta, figyelmes volt, látszott, hogy felismerte. Aztán a fejét kissé oldalra fordította, arra, ahol a kismadár dalolt. Pillantásában az értelem aprócska szikrája látszott felvillanni a másodperc töredékében, s nehezen engedelmeskedő karját megemelve, ujjával az aranyvessző ágaira mutatott.

– Látod, anya, neked örül a kis cinege – simogatta meg az arcát Anikó. És ha meggyógyulsz és ismét itt lesz a tavasz, a sok kismadár mind-mind neked dalol majd! Az asszony vonásai ellágyultak, mintha mosolygott volna. Aztán egy gonosz, kiméletlen erő hatására, valami láthatatlan kéz hirtelen letörölte arcáról az értelemnek ezt az alig észrevehető, biztató jelét. Kifejezése megváltozott, arca kövé dermedt. Anikó szeméből kicsordultak a könnyek: anyukám, anya, nézz meg, hazajöttél, itthon vagy! A beteg merev, jeges szeméből féktelen, vad gyűlölet csapott a lánya arcába. Torkából ijesztő, szűnni nem akaró, rikácsoló visítás tört elő, ami addig tartott, amíg az egyik ápoló már az ágyába fektetve, be nem adott neki egy nyugtató injekciót.

– Ha nem bírna vele, csak hívjon minket – vetettek búcsúzóul egy sajnálkozó pillantást Anikóra.

Nos, erre akár mindennap sor kerülhetett volna. Mert anya értelmi-érzelmi hullámvásárait, egy irányíthatatlanná vált hullámvásárhoz lehetett volna hasonlítani.

Anikó nem tudta és nem is akarta feladni az állását. Szere-

tett tanítani, őt is szerették a gyerekek, így az iskolában szeptembertől vállalt pár órát. Otthon, a kislányával, Zsó-kával nem volt sok gondja. Hála Istennek, nem volt beteg gyermek és szívesen járt óvodába. Nem úgy Zolika! Könnyen meghűlt, belázasodott, s kezdődött a hörghurut. Nem vihette mindig a fiúcskát az Aranka nyakára, főleg nem betegen. Laci tanácsára sürgősen segítség után kellett nézni. Sok nehézség árán, október elején találtak végre egy idős asszonyt. Ugy egyeztek meg, hogy Irén néni segít Anikónak a beteg ápolásában és vigyázzni fog a kisfiúra.

Az anyja ápolásában, ellátásában Anikó nem sok hasznát vette Irén néninek, az öregasszony félt a visító beteg-től. Inkább a kisfiúval volt egész nap. Akkor is kiment vele az utcára sétálni, ha esős, hűvös volt az idő, csak néni kelljen a béna asszonnyal lenni, pelenkázni, tisztába tenni. A beteg néha elfogadta, némán tűrte a procedúrát: a mosdatást, fésülést és csak hüppögve, csendesen sírdogált. Ilyenkor a lánya legszívesebben együtt sírt volna vele, mert tudta, hogy anyja ezekben a ritka percekben mindent ért, ami körülötte történik: átérzi saját nyomorúságos helyzetét és talán őt is szánja. Szörnyű volt naponta szembesülni a ténnyel, hogy az ő egykor jó humorú, intelligens anyja súlyosan roncsolódott elméje miatt, így, némaságra kárhoztatva, mennyire elesett, kiszolgáltatott lett. De ezek többnyire rövid, nyűlfarknyi periódusok voltak. Ezután iszonyatos, fülsiketítő visítózás következett, ami többnyire dühödt hadonászással, és a beteg részéről sokszor tettelességgel párosult. Az alig mozduló kezével, kiszámíthatatlan, nem várt módon, hatalmasokat tudott ütni, miközben lánya éppen a pelenkáját cserélte. Számtalanszor megtörtént, ha Anikó nem volt elég éber és gyors, hogy alig leplezhető kék foltokkal kellett az iskolába mennie a gyerekek közé.

Mégsem ez volt számára a legzavaróbb. A kisfiú nappal nem tudott nyugodtan pihen-

ni a beteg miatt: alighogy elszunnyadt, az anyja máris felvittotta álmából. Valahogy mindig olyankor jött rá a dühöngés. Noha Zolikát két szobának a becsukott ajtaja választotta el a nagymamától, mégis felébredt a hangjára. Ez sokszor fordítva is igaz volt: ha a beteg véletlenül napközben elszenderedett rövid időre, akkor meg szegényt a gyermek keltette fel a sirásával. Ezeket a gondokat a fiatal nőnek naponta meg kellett oldania.

Ami igazán mázsás teherként nehezedett Anikóra, az a férjével való kapcsolata volt. Nagyon jó házasságban éltek, szerették egymást, csak hogy a szűnni nem akaró, hosszasan elhúzódó idegörlő állapot, de leginkább az, hogy a nőnek alig volt ideje a családjára, főképpen a férjére, egyre mélyülő repedésekkel bomlasztotta kettőjük kapcsolatát. A nő szenvedett a gondolattól, hogy elveszítheti a párját, kihűlnék az érzelmeik, megfeneklik a házasságuk. S talán valóban így végződött volna, ha nem jön a segítségére Cirilka nővér, a rózsás arcú, kortalan, aprócska egykori apáca, aki soha nem volt férjnél, nem ismerte a szerelmet, sem a testi kapcsolatot.

– Anikó – nézett rá egy nap elgondolkodva – ez így nem lesz jó! Azt mesélte a szomszédom, hogy nagyon jó film megy a moziban. Mamenjetelek el a férjeddél, nézzétek meg, utána üljetek be a vendégülbe, hallgassatok zenét és csak egymásra figyeljete. Egyszóval, kapcsolódjatok ki. Legyetek együtt, csak ti ketten! Én majd itt maradok anyukáddal, Irén néni meg ellesz a gyerekekkel. És ezt meg kell ismételnetek máskor is. Fogadd meg a tanácsomat, kislányom, a ti érdeketekben mondom. Jegyezd meg: azért, hogy én egykor, egészen fiatal lányként eljegyeztem magam Jézussal, sok mindennel tisztában vagyok, ami együtt jár a világi élettel. Tudom, mit kell megtenni egy asszonynak azért, hogy a házasságban egyik félnek se sérüljenek az érzelmei, megőrizték az egymás iránti szeretetet, a kapcsolatuk teherbíró maradjon, és zátonyra ne fusson a közös életük. Nekem nemcsak plébános bátyám van, hanem családós öcsém is, így jól ismerem a férfiak eszejárását... Nincs ellenvetés! – fűzte hoz-

zá tettetett szigorúsággal. Anikó könnyes szemmel ölelte át a nővérkét: Isten áldja meg, Cirilka, az emberségeért, a jó-ságáért!

Egy novemberi napon Cirilka tanácsára Anikó és Laci ismét elment vacsorázni. A kedvenc vendéglőjükben ültek, jókedvűen beszélgettek, még táncoltak is, mikor váratlanul furcsa, rossz érzés kerítette hatalmába Anikót. Nem tudta szavakba foglalni, mi az, ami nyugtalanítja, csak azt érezte, máris haza kell menni! Laci nem ellenezte, fizetett és azonnal indultak.

A gyerekek már aludtak és anyja is csendesen, lehuny szemmel feküdt, talán elszunnyadt. Cirilka a beteg ágyánál állt, kezében a rózsafüzérrel és Anikóra nézve hal-kan mondta: idejében jöttetek, kislányom. Ugye, el van készítve édesanyádnak a ruha, amiben eltemetjük? Szükség lesz rá...

– De Cirilka, hiszen szépen, nyugodtan alszik – suttogetta a fiatalasszony. Anyjának váratlanul felpattantak csukott szempillái és tekintetével Anikót kereste. Hosszan, kitartóan nézte, le nem véve lányáról a szemét. Szelíd pillantása alázattal, szeretettel, a bocsánatért esedezve simogatta végig az arcát, olyan erővel, hogy Anikó érezni vélte bőrén az érintést és szinte beleborzongott: anya búcsúzik, most vesz tőlem búcsút...

– Anyukám, ne hagyj itt, ne menj el, anya szeretlek! – jajdult fel zokogva. Jaj, mit tegyek?!

– Csitt, Anikó, ne sírj – ölelte át a fiatal nőt Cirilka. – Hagyd nyugodtan elmenni az édesanyádat, eleget szenvedett, nem szabad őt visszasírni! Te mindent megtettél érte, mindent, amit egy anyáért tenni lehet. És ő ezt tudja.

Édesanyja vonásai békésen kisimultak, lassan opálosodó, messzire néző tekintetével már a túlvilág partjait fűrészké, ajka váratlanul megmozdult és alig hallhatóan, ám mégis érthetően suttogetta: Madárdal... hallom...

Szeme lecsukódott, s a szobába beóvakodó néma, sötét, novemberi éjszaka puha, fekete fátyolt terített az anyját gyászoló fiatalasszony szívére.

WEINRAUCH KATALIN

Októberben Ukrajnában parlamenti választásokat tartanak. A Központi Választási Bizottság még áprilisban kijelölte az egyéni választókerületek határait. Mivel számos nemzetközi szervezet közbenjárása ellenére sem lesz Kárpátalján magyar többségű egyéni választókerület, alig van remény arra, hogy a választópolgárok magyar nemzetiségű képviselőt juttassanak a Legfelsőbb Tanácsba. A szűkebb pátriánkban szocializálódott nemzetársaink sokszor megélték, hogy a választás nem az, aminek látszik. A Beregszászból elszármazott Révay László története a korteskedés boszorkánykonyhájába enged bepillantani.

Demokrácia alulnézetből

Ukrajnában 1990. november 25-én tartották az első „szabad választást”. Jómagam, mint a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) járási szervezetének pénzügyi felelőse a szervezet jelöltjeként indultam a városi tanács képviselői mandátumáért. A választópolgárokkal tartandó egyik találkozóra, amelyet a Beregszászi 6. Sz. Általános Iskolában szerveztek, túl korán érkeztem. A tantestület zöme jól ismert, mivel a fiam is itt tanult. Amíg a majdani voksolókra várakoztunk, a pedagógusokkal és a megmérettetést vállalókkal arról beszélgettünk, vajon mi az oka annak, hogy bár egy mandátumra 11 jelölt pályázik, csupán 17 választópolgár kíváncsi a képviselőjelöltekre? Eppen azt latolgattuk, a választás napján vajon hányan mennek el szavazni, amikor ütemes lábdobogásra lettünk figyelmesek. Megérkezett a veteránok szövetségének küldöttsége: vagy félszáz ember egy nyugalmazott őrnagy vezetésével.

Az őrnagy, miután kezét fogott az összes jelölttel, odajött hozzám, és elmondta, mekkora méltánytalanság érte őt, meg sok beregszászi ismerőset, és ha jobban belegondolunk, több millió szovjet veteránt. Az történt ugyanis, hogy a veteránok megkérdézése nélkül, sőt, tiltakozásuk ellenére a Beregszászi Városi Tanács úgy döntött, hogy a városközpont legrégebbi tere, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója tér kapja vissza a régi nevét, azaz legyen ismét II. Rákóczi Ferenc

tér. „Tehát katonásan és röviden”, mondta nekem az őrnagy, ha felvállalom a tér nevének visszaállítását, akkor a veteránok támogatnak engem a választáson, és minden körzetben bárkit, aki ezzel a programmal indul.

Na, most mit mondjak, hogy meg ne sértsem ezt a felsőbb szinten „tisztelt elvtársnak” nyilvánított embert, aki ráadásul választópolgár is? Kis töprengés után átvillant az agyamon, hogy kereken elutasítom, de az is eszembe jutott, hogy nyers modorom, „nacionalizmusom” miatt esetleg bepanaszol a KGB-nél. Aztán széles mosollyal megkérdeztem:

– Ugye, már régóta él a városunkban?

– Ó, igen! Engem Prágában ért a győzelem napja. Két hét múlva Kárpátaljára vezényeltek, és itt, SZOVJET FÖLDÖN!! azonnal leszereltek. Így aztán Beregszászban már őslakosnak számítottam!

Hetyke választától előbb görcsbe rándult a gyomrom, aztán ökölbe szorult a kezem. Elgondolkodtam azon, hogy akkor ki vagyok én? Én, akinek az ősei már 1703. május 21-én ott álltak a beregszászi római katolikus templom előtti téren, ahol az országos vásárra összesereglett nép előtt Esze Tamás kurucai kibontották a fejedelem zászlaját, és tudtára adták a nemzetnek, hogy megkezdődött a szabadságharc?

Nyeltem egy nagyot és folytattam a „csevegést”.

– Ha már 1945 óta itt lakik,

akkor bizonyára arra is emlékszik, hogy ennek a térnek volt egy másik neve, és ott állt egy hatalmas Sztálin-szobor.

– Ó, fiatalember, hát maga is emlékszik rá? Azok voltak a szép idők, csend és rend volt, és pálinka is volt elég; senki sem akarta kivenni a kezünkől a poharat...

– Háát, rend az volt: a 15–25 évre elítéltek szigorú rendben meneteltek Szibéria felé, és nagyon el voltak hallgattatva: akik túlélték, még most is alig mernek megszólalni – mormogtam magamban. Aztán hangosan hozzátettem:

– Persze, hogy emlékszem: a szemben lévő iskolánkból gyakran vittünk virágot a szoborhoz, mint mindenki, akit nyomatékosan felszólítottak, hogy hozni kell!

– Milyen hatalmas, tekintélyt sugárzó szobor volt! – nosztalgizott az őrnagy. – Én ott lakom a téren: az ablakomból jól odalátni, hiszen tudja...

– Akkor biztosan emlékszik arra az 1957. évi októberi éjszákára, amikor a vörös hadsereg egyik láncalpasa ledöntötte a szobrot, és reggelre eltakarították a szeméttel!

– Emlékszem, ott álltam az ablaknál, és sírtam. De tudnia kell: nem a mi vörös hadseregünk, hanem az áruló, disznó Hruscsov, aki életében a vezér talpát nyalta, az követte el ezt a gyalázatot!

– Tudja, akik 1945 előtt is ezen a vidéken éltek, azok akkor másként gondoltak Hruscsovra. Imába foglalták a nevét, mert parancsára 20 millió embert bocsátottak szabadon a sztálini lágeréből. Még a mi kis városunkba is majdnem ezer fogoly jött haza. De hagyjuk ezt, maradjunk a témánál. Szóval maga az ablaknál állt és sírt, amikor ledöntötték a szobrot?

A szerkesztősejtől: Bár a független Ukrajnában megejtett első szabad választás óta több mint két évtized telt el, a beregszászi Rákóczi-szobor még mindig csak álom (úgy tűnik, az egykor Munkácsra tervezett Árpád-szobor sorsára jut). Mindamellelt a történet igen tanulságos.

– Mondja, mit tehetünk volna az egész szovjet államapparátussal szemben?

– Maga szerint akkor most a tér melyik nevét kellene visszaállítani? Hogyan kellene ezután nevezni: a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója térnek, vagy Sztálin térnek? Tudja egyáltalán, hogy II. Rákóczi Ferenc nagy forradalmár és szabadságharcos volt?

– Még hogy forradalmár? Földesúr, kizsákmányoló volt!!

– Nem úgy van: ő is, akárcsak maga, a németek ellen harcolt.

– Ez igaz? Mert ezt nekem még senki nem mondta!

– Ha elhiszi, hogy az osztrákok is németek, akkor igaz.

– Ezt tudom! Hitler-fajzat mind a kettő!

– Hadd mondjam el azt is, hogy mi a különbség köztünk, és maguk között. AKMKSZ a térre egy Rákóczi-lovaszobrot fog állítani. Már elkészült a gipsz makett. Persze, jöhetnek olyan idők, amikor megint megjelenik egy láncaltapas, hogy ledöntse a szobrot. De mi nem az ablakból fogjuk nézni, hanem lemegyünk a térre, és körbeálljuk az emlékművet. Lehet, hogy csak gumibottal jönnek, lehet, hogy ránk küldik a tankot. De azon az éjszakán mi ott leszünk. Utána ismét elsíratjuk a szabadságot, meg a hőseinket, úgy, mint azt 1848-ban vagy 1956-ban tettük.

Egy ideig némán hallgatunk, aztán az őrnagy azt kérdezte:

– Biztos, hogy a németek ellen harcolt az a Ferenc Ferenccics Rákóczi?

– Mit számít az most? – kérdeztem vissza.

– Mert akkor könnyebb lélekkel veszem tudomásul, hogy a Rákóczi téren lakom – legyintett, majd távozott.

RÉVAY LÁSZLÓ
Sóstófalva

Demokrácia

A gazda összehívja az állatokat, hogy megbeszélje velük, melyiket milyen mártással készítse majd el ebédre.

Megszólal a kakas:

– Gazda elvtárs, mi egyáltalán nem akarjuk, hogy elkészítsen bennünket ebédnek!

– Kakas elvtárs, Ön eltért a napirendtől!

* * *

A demokrácia az, amikor két farkas és egy bárány arról szavaz, mi legyen a vacsora.

Ez aztán a demokrácia!

A vállalati értekezleten feláll a szakszervezeti vezető, és így szól:

– Elvtárok, az értekezletet megnyitom. Két napirendi pontunk lesz. Az első: Kovács kartárs megbírálja a vezetőség munkáját. A második: Kovács kartárs búcsúztatása a vállalatunktól.

* * *

Az ötvenes években a népnevelők ellátogatnak János gazda házába is, és a kor szellemének megfelelően köszöntik:

– Szabadság, János bátyám!

– Az kéne, meg egy kis eső – feleli az öreg.

Egy zászló története

Aligha van olyan magyar ember, akinek ne fájna a Trianon-ütötte sebek. A friss sebek mindig élesebben sajognak, ezért azokat bekötözni, gyógyítani akarjuk. Ilyen gyógyír volt az 1938-as Első Bécsi döntés is. (Csak később derült ki róla, hogy rossz gyógyszer kaptunk, hatása csak rövid ideig tartott, utána még súlyosabb sebek keletkeztek a nemzet testén).

... Mindenki örült, amikor Kárpátalja is visszatért az Anyaországhoz. Sokan indultak oda és vittek ajándékokat, könyveket. A Magyar Asszonyok Országos Egyesületének volt az ötlete, hogy minden felszabadult faluba, városba egy-egy zászlót kellene küldeni és ünnepélyesen átadni az ott lakóknak. Az elképzelésből országos akció lett. A legkülönbözőbb szervezetek, közösségek gyűjtötték a pénzt zászlóra.

Igy volt ez Nagykanizsán is környékén is. A járás levanteegyesületeinek filléreiből két zászló ára gyűlt össze. A szervezők úgy tervezték, hogy a két zászlót küldöttség viszi Nagykanizsáról és ünnepélyes keretek között adja át a kijelölt települések lakosságának. Ez azonban valamilyen oknál fogva elmaradt, de a zászlók azért eljutottak Kárpátaljára. Azt nem sikerült kideríteni, hogy milyen úton, kik vitték oda és kiknek adták át. Annyi azonban bizonyos, hogy Munkácsra került mind a kettő, onnan pedig az egyik Kovászóra, egy vegyes lakosságú Beregszász-környéki faluba.

Az akkori felnőttek közül ma már senki sem él, a gyerekek pedig öreg emberek lettek. Senki nem emlékszik a zászlóval kapcsolatos eseményekre, arra, hogy hová tűzték ki, hol lengett, hogyan fogadta a lakosság, ki örült neki, ki nézte rossz szemmel.

Szép, dupla-anyagú, nehéz-selyem, farkasfogás zászló volt, méretei 145x130 cm,

színe halványsárga. Egyik oldalára a magyar koronás címer hímézve, „Mindent a hazáért” felirat, a másik oldalán a levanték jelvénye és a „A Nagykanizsai járás levanteszervezeteinek ajándéka a felszabadulás emlékére, 1938” című felirat.

Aztán jött a háború és Kárpátalját megint elvesztettük. A következők ismertek...

A zászlóknak más-más funkcióik vannak, és különböző tartalmakat hordoznak magukban. A nagykanizsai zászlók Zrínyi Miklós egyik várából Zrínyi Ilona várába mentek és emlékeztettek, lelkesítettek, megdobogtatták az emberek szívét.

Az új határok és az új politikai rendszerek nem tűrik meg a régi szimbólumokat, emlékeket, a szovjethatalom pedig különösen nem tolerálta. A politikai széljárásnak azonban az a természete, hogy idővel változik. A mai Ukrajnában jól megfér egymás mellett a kék-sárga és a piros-fehér-zöld lobogó. Akár köszönetet is mondhatnánk érte...

A háborúkban az ellenfelek mindig meg akarták szerezni egymás zászlóit, és mint győzelmi trófeákat hazavinni azokat. A vesztés fél viszont igyekezett elrejtetni és megőrizni, amit tudott, és ahogyan tudott. Ilyesmi történt például 1849-ben a világosi fegyverletételnél. Közkatonák furfanggal több zászlót is megmentettek.

Hogy annak idején hány zászló kerülhetett az Anyaországból Kárpátaljára és pontosan hová, kikhez, nem tudjuk. Az azonban valószínűsíthető, hogy megismerve a sztálinizmus természetét és megtapasztalva kegyetlenségét, a zászlók tulajdonosai igyekeztek megszabadulni a nemzeti jelképektől, elrejtetni, de leginkább megsemmisíteni azokat.

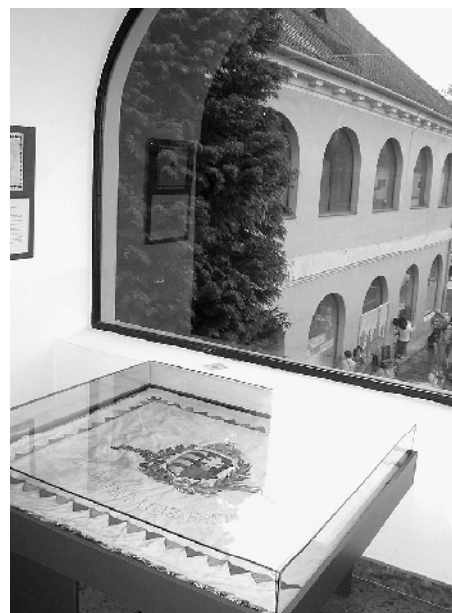
A kovászói zászló „bujdosó” zászló lett. Rejtegetői dugdosták és féltek. De bátrak voltak, mert félelmük közepette is hűek maradtak hozzá. Pedig vészterhes idők is megélték. Gondoljunk az 1956-os forradalom kárpátaljai hullámveréseire. Csak egy példa. Gecse Endre református tiszteletes, aki Gálócban szolgált, a saját könyvtárból helybeli fiataloknak könyveket adott olvasni. Adolgot felfűjték, a KGB letartóztatva és vallatás közben meghalt. Voltak más esetek is, amelyek bizonyítják, hogy milyen veszélyekkel járt akkoriban másképp érezni és cselekedni, mint ahogy az kötelező volt. A kovászói zászlóról a hatóságok nem szerettek tudomást, így rejtegetői is és a zászló is átvészelték a nehéz időket.

Pár évvel ezelőtt egy ungvári egyetemi tanárnő Kölcsy Ferenc nyomait kutatva

Kárpátalján eljutott Kovászóra. Kiderítette, hogy az ottani Kölcsyek eredetileg Kölcsyek voltak. A zászlót ők őrizték meg és megkérték a tanárnőt, hogy segítsen visszajuttatni oda, ahonnan azt egykor küldték.

Ide kívánczik, hogy él Nagykanizsán egy egykori levante, Rózsás János író. 1944 végén fogságba esett és a szovjet hadbíró-ság a szovjet törvények szerint hazaárulás címén hosszú börtönbüntetésre ítélte. Alig múlt tizennyolc éves, amikor kikerült a gulagra, ahol kilenc évet töltött. Szabadulása után megírta a vele és a körülötte történeteket. Idáig négy könyve jelent meg, ezek egyike a Levantesors.

Zászló ügyben először őt kerestük meg. Nyolcvanhat évesen ma is szellemileg friss, aktív közösségi életet él és ír. A légerekben elszenvedettekén kívül a rossz körülmények, a hideg, a fizikai túlterhelés leginkább a lábait viselte meg. Ma már nehezen mozog, csak segítséggel tud közlekedni. Ennek ellenére egy hét múlva már minden illetékes tudott a zászlóról és nagyon örült neki. A nagykanizsai Thury György Múzeum munkatársai utánanéztek és megtalálták a korabeli sajtóban a zászlóküldő akcióról szóló híradásokat és nagyon várták a zászlót, mert múzeumukban már van egy olyan relikvia, ami Németországból került vissza.

A kovászói zászló idén tavasszal megérkezett Nagykanizsára. Hivatalos átadására ünnepélyes külsőségek közepette került sor a város napjának rendezvényein. Cseresnyés Péter polgármester, országgyűlési képviselő vette át, köszönetet mondva mindazoknak, akik 74 éven át megőrizték, majd visszajuttatták, vállalva minden kockázatot.

GORTVAY GÁBOR,

a Bercsenyi Miklós Alapítvány titkára

Fotó: BAKONYI ERZSÉBET

A felvételeken (balról jobbra): Gortvay Gábor, Cseresnyés Péter polgármester, Balogh László, a Kulturális Bizottság elnöke; a zászló a nagykanizsai múzeumban.

Az amorális toalett

János bácsi már akkor is benne volt a korban, amikor, a diploma megszerzése után életem első munkahelyére, a kis falusi iskolába kerültem. Nagyon segítőkész, egyenes ember volt, bár nyelvész létére meglehetősen nagyvonalúan kezelte tanítványai helyesírását.

– Ugyan, nem mindegy, hogy az ollót két „l”-lel írja az a gyerek, vagy eggyel! Attól még kiváló traktoros lehet belőle, márpedig valakinek a földet is túrnia kell, különben éhen halunk – mondogatta gyakran dolgoztatvitás közben, mintegy mentegetve a gyerkőcöket.

János bácsi régi, meggyőződéses kommunista volt, igazi paraszti származék, aki ennek a rendszernek köszönhette, hogy továbbtanulhatott. Mint megtudtam, ki is neveztek igazgatónak, ám megbízatása nem tartott sokáig.

Az iskolát ugyanis, jobb híján, a régi dűledező, fatornács paplakban, illetve a mellette lévő kántortartói lakásban rendezték be. Az iskola dolgozóinak, az igazgatótól a takarítónőig, minden hónapban politikai oktatáson kellett részt venniük, amely általában abból állt, hogy egy messziről jött, bőrkabátos ember torkaszakadtából szidta a papokat, meg az egyházat.

Az akkor még fiatal igazgató, akinek idős szülei rendkívül vallásosak voltak, egy darabig szó nélkül hallgatta a politikai felvilágosítást, ám a harmadik vagy negyedik alkalommal szólásra jelentkezett.

– Én amondó lennék, elvtársak, hogy ne szidjuk mi a papokat. Vagy ha már szidni akarjuk, előbb menjünk ki az udvarra, mert ha a papok nem lettek volna, akkor most iskolánk sem lenne, és ülhethnénk az Isten ege alatt!

Egy pillanatra halálos csend lett, aztán itt is, ott is felcsattant egy tétova taps.

Odafele azonban már nem örültek ennyire eme véleménynek. Alig néhány nap telt el, az igazgató pénzügyi ellenőrzést kapott. Nyálazták az összes kimutatást, de nem találtak semmit. Aztán egy tanfelügyelőségi ellenőrzés érkezett: három okos, tanult ember nézte meg a szemléltető-eszközöket, látogatta végig az órákat. Semmibe nem tudtak belekötni.

Már-már mindenki azt hitte, sikerült megúszni a dolgot, amikor megjöttek az ellenőrök a közegészségügytől. Előbb ők sem találtak semmit. Aztán a toalett felé vették az irányt. Ma már talán hihetetlen, vagy rémisztő, de az iskolában akkor még (a hatvanas évek végén járunk) nem volt folyó víz, csak egy kerek kút az udvaron, amelynek végében igazi, békebeli potytyantós illemhely díszelgett, amolyan guggoló. A női-, illetve a férfiszakaszkét két ajtó között, biztos ami biztos, a kíváncsi szemek bekandikálását megakadályozandó még egy deszkakerítés is ácsoltak.

Az ellenőrök előbb belülről tekintették meg az illemhelyet, és már-már különösebb tényálladék nélkül távoztak, amikor, az épületből kilépve az egyikük ránézett a kerítésre.

– Nono! – horkant fel. – Hiszen ez a kerítés amorális!

Mindenki tanácstalanul nézett rá, mert ezek az emberek már sokat megéltek, de erkölcsi posványban feterengő kártyával még nem találkoztak. A főellenőr közelebb lépett a palánkhoz, és egy lyukra mutatott. És valóban, az ócska fenyődeszkából valahogy kiesett egy görcs. Ha valaki rátapasztotta a szemét, akkor igenis látott valamit. No, nem a toalettet, mert az abból a szögéből egyáltalán nem látszott, hanem a templomtornyot. Így is került be a jegyzőkönyvbe: „A WC közegészségügyi szempontból amorális!”

ORÉMUS KÁLMÁN

Amiről nincs hivatalos statisztika

Egyre nagyobb teret hódít a kerékpározás. Erről jut eszembe a következő eset.

A múlt század kilencvenes éveinek elején, a bevásárló turizmus kellős közepén, az alighogy függetlené vált Ukrajna legnyugatibb szélén, a Csap–Záhony határátkelő környékén történt a dolog, amikor a Beregszászi Népszínház Ikarus autóbuszában ülve várakoztunk egy hosszú gépkocsisor legeslegvégén. A buszban beregszászi sportolók utaztak Magyarországra, hogy részt vegyenek egy miskolci kerékpárversenyen. A buszból kiszereelt hátsó ülések helyén a sportolók vadonatúj kerékpárjai sorakoztak.

Bringa nélküli utasok ketten voltunk csupán: a biciklikért felelős sportoktató, meg én, mint buszkísérő. Bár külföldi utazásunk célját hétepcséses papírok igazolták, de a biztonság kedvéért a zsebemben lapult intézményünk bélyegzője, mert – ugyebár – hátha szükség lesz útközben a nyolcadik körpecséses írásra is. Tulajdonképpen ezért voltam a busz kísérője. Hiszen sok víz lefolyhat a Tiszán, amíg annak hídján autóbuszunk szerencsésen „átevickélhet” a magyar partra. Már az is nagy eredménynek számított, hogy soron kívül sikerült átvégődnünk a csencselő utasokkal tömött, naphosszat várakozásra kényszerült „turista” autóbuszok sokaságán. Végül abban a meggyőződésben érkezünk az ukrán vámellenőrzéshez, hogy a testnevelés nemes ügyét igazoló hivatalos meghívók zökkenőmentesen átszolgálnak a magyar oldalra. Sajnos, a vámtisztek nem erősítettek meg ebbéli hitünkben. Kiderült, hogy a kerékpárokról kiviteli engedély szükségeltetik, amivel mi nem rendelkezünk. Hiába magyarázkodtunk, rimázkodtunk, egy tapodtat sem mehettünk tovább. Autóbuszunkat félreállították. A Csaponszékelő vámhivatal főparancsnokságán kellett engedélyt kérni, ez pedig jó néhány kilométerre volt a határátkelőtől.

A sportoktatóval illegális, azaz „fekete” taxin sikerült visszautaznunk Csapra. A többiek a buszban ücsörögtek. Hosszú magyarázkodásunk meg rimázkodásunk után megkaptuk az engedélyt. Most jól jött a zsebemben lapuló körpecsét, amellyel hivatalosan szentesíteni kellett a vámnyilatkozatot, miszerint a verseny végeztével a kerékpárokat visszahozzuk Ukrajnába.

Aztán a határátkelőn ment minden, mint a karikacsapás: az egyik vámnyilatkozat a vámosoknál, a másik nálunk maradt, és estebédre „boldogan” átgördültünk a magyar oldalra. Bár a ragyogó nap végigkísért utunkon, nem tartottuk ragyogó teljesítménynek, hogy a Beregszász – Miskolc közötti csekély kétszáz kilométeres útszakaszt tíz óra alatt tettük meg...

Vigaszul szolgált, hogy a másnapi

versenyen kerékpárosaink szebb eredményekkel dicsekedhettek.

Kora délután indultunk haza. A jó magyar söröktől enyhe kábulatban leledző polgártársak édesdeden szunyókáltak. Jómagam is csak az országhatár közelében ébredtem fel. Rémülten észleltem, hogy az autóbuszban egyetlen bringa sincs. Azonnal felébresztetem a társaságot.

– Hová lettek a kerékpárok?!

Az álomittas sportolók bambán bámultak rám.

– Hol vannak a biciklik?! – vettem szigorúbbra a hangom kétségbeesetten.

Néhányan megszeppenve mutattak vaskos csomagjaikra, és számomra rögtön világossá vált minden.

Derék bringásaink a kerékpárokat egytől egytől áruba bocsátották, és a kapott forintokat az otthon igencsak hiánycikknek számító portékákra váltották.

– Emberek, ez nem vicc, a határon fel kell mutatni a bicikliket – lobogtatam dühösen a körpecsétünkkel hitelesített vámnyilatkozatot.

Közben a sörtől elpilledt edző is ébredezni kezdett.

– Csak s... semmi p...ánik – szóltam meg akadozó hangon. M...ajd én e...e...elintézem!

– Hogyan? – csodálkoztam.

– A...az majd az é...n dolgom – motyogtam nem valami meggyőzően. – Nézd, idefelé te intéztél el az ügyet, hazafelé én o...o...oldom meg a po...po...problémát.

Ezzel kiragadta a kezemből a papírt, zsebre vágta és nyugodtan aludt tovább. Így érkezünk az országhatárhoz. A magyar oldalon a kutyát sem érdekelték a kerékpárok.

– Jó, jó, de mi lesz az ukrán oldalról? – idegeskedtem Az abszurrektus kezdett eluralkodni rajtam, meg a társaságon is.

Szerencsére nem kellett sokáig izgulnunk, elég hamar a hazai oldalra értünk. Jöttek az ukrán határőrök, majd megérkeztek a vámosok. Persze teljesen más személyzet. Nem kértek vámnyilatkozatot. Nyilván sejtelmük sem volt az átszállított kerékpárokról. Mi is hallgattunk, mint a sír. A gyors ellenőrzés után, mire felocsúdtunk, autóbuszunk már rég túl járt a határon, és javában robgott Beregszász felé.

Sportfelelősségünk felébredt, előhúztuk a zsebéből a vámnyilatkozatot, és büszkén lobogtattuk.

– Ugye, megmondtam, hogy majd én elintézem!

Persze nem rajta múlt, hogy ilyen könnyen megúsztuk az ellenőrzést. Inkább a vámhivatal hanyagul kezelt statisztikájának köszönhető, hogy sportolóink kerékpár nélkül sikeresen finiselték Beregszászban. Ukrajna szegényebb lett húsz kerékpárral, de erről nincs hivatalos statisztika...

SCHOBER OTTÓ

Elismerések

* **Matl Péter** munkácsi szobrászművész, a Vereckei emlékmű alkotója kapta idén az M. S. mester-díjat.

* Átadták a Magyar Színházak XXIV. Kisvárdai Fesztiváljának díjait. A legígéretesebb fiatal színész számára alapított Teplánszky Kati-díjat a szakmai zsűri döntése alapján **Az üveg-cipő** című előadásban nyújtott alakításáért **Tarpai Viktória**, a beregszászi Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház művésze kapta.

* Gödöllőn, a Magyar Polgármesterek IX. Világtalálkozóján **Gajdos Istvánnak**, Beregszász polgármesterének Polgármesterei Aranygyűrű-díjat adtak át.

* Nemzeti ünnepünk alkalmából augusztus 17-én Bacska József főkonzul Áder János köztársasági elnök megbízásából Magyarország Ungvári Főkonzulátusán kitüntetést adott át **Roják Máriának**, Császlóc polgármesterének (Ezüst Érdemkereszt), **Eiben Évának**, a gyertyánligeti római katolikus egyházi tanács gondnokának és **Kulin Zoltánnak**, a Kárpátaljai Megyei Állami Televízió- és Rádiótársaság vezérigazgató-helyettesének (Arany Érdemkereszt). A magyar állam a megjelenteken kívül még számos közéleti személynek adományozott kitüntetést, akik az elismerést későbbi időpontban és más helyen veszik át. **Dr. Szikura József**, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja, biológus-botanikus, a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektora, több évtizedes kutatói és oktatói munkássága, intézményszervezői, szakmai-közéleti, valamint a kárpátaljai magyar felsőoktatás fejlesztése érdekében végzett tevékenységének elismeréseként a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét kapta meg. Arany Érdemkereszttel tüntették ki **Bilics Évát**, a rahói Petőfi Sándor Anyanyelvi Klub szervezőjét a kárpátaljai magyar gyerekek anyanyelvi oktatásának megszervezéséért, a kárpátaljai magyarok identitásának megőrzése érdekében végzett áldozatos munkájának elismeréseként. Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetéssel ismerték el **Malek Lariszanak**, a livvi Szputnyik Turisztikai Vállalat igazgatótanácsa elnökének, Magyarország lembergi tiszteletbeli konzuljának a Magyarország és Ukrajna közötti kapcsolatok ápolása és elmélyítése, valamint a lembergi magyar diaszpóra kulturális szervezetének tevételes támogatása érdekében végzett sokoldalú tevékenységét.

* Augusztus 20-án kilenc határon túli szervezet, illetve személy kapta meg a Külföldi Magyarságért Díjat, köztük **Gulácsy Lajos** református püspök, aki a kárpátaljai magyarság fennmaradása, a református egyházközösség vallási, karitatív és oktatási életének szervezéséért érdemelte ki a díjat. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) kisiskolásoknak szóló folyóirata, az ötezer példányban megjelenő **Irka** című gyermeklapnak odaítélte díjat Punyó Mária főszerkesztő vette át.

* **Fülöp Sándor**, az Ungvári Ifjúsági Sportiskola futballedzője megkapta az Ukrajna Érdemes Testnevelési Dolgozója címet.

JÚNIUS

* Június 3-án mutatkozott be Kárpátalja a pesthidegkúti Klebelsberg Kultúrkúriában. A rendezvényt Dolhai István igazgató úr nyitotta meg, majd Dr. Csabai Péter, a Pesthidegkúti Városrészi Önkormányzat elöljárója köszöntötte a vendégeket. A házigazdának Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke mondott köszönetet a meghívásért. A Credo versenklő együttes műsorában elhangzott többek között Füzesi Magda, Penckőfer János,

Finta Éva és Lengyel János megzenésített költeménye. Kovács Sándor szakíró könyvbemutatóval egybekötött előadást tartott "Az ismeretlen Kárpátalja" címmel. A rendezvényt kerekasztal-beszélgetés zárta, amelyen szót kapott többek között Kocserha János, Aknaszlatina alpolgármestere, Puliszka Éva, az Aknaszlatinai Szent Anna Óvoda igazgatója, Orosz István, görög katolikus pap. A beszélgetést Kondor Katalin vezette. A bemutakozót néprajzi kiállítás tette érdekesebbé.

* Június 4-én a Trianon-emléknapon Dupka György, a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Közösségnek elnöke (MEKK) az ungvári Kálvária temetőben a cseh katonák által meggyilkolt Pócs Alajos mártír újságíró sírjánál koszorúzást szervezett.

* A Beregszászi Református Egyházközösség után a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola is országzászlót kapott a magyarországi Nemzeti Társaskörtről.

* Június 7–11. között a 83. Ünnepi Könyvhétén Budapesten az Intermix Kiadó Kárpátaljai Magyar Könyvek sorozatban megjelent új kötetét a Kárpátaljai Magyar Könyvkiadók sátrában Vári Fábián László, Lengyel János, Lőrincz P. Gabriella és Dupka György dedikálta.

* Június 7-én a Kárpátaljai Megyei Filharmoniaiban a zene kedvelői több világhírű zeneszerző, köztük Johann Sebastian Bach, Frederik Chopin, Liszt Ferenc, Maurice Ravel és Sz. Hubajdulina műveit hallhatták az ungvári születésű Fuchs Andzsélka zongoraművész előadásában. A huszonöt éves tehetséges művész Ungváron kezdte zenei pályafutását. Felsőfokú zenei képzésben részesült Budapesten és New Yorkban. Számos nemzetközi zongoraverseny győztese, illetve helyezette.

* Június 10-én „Oszd meg a kenyered az éhezőkkel” címmel immár tizedik alkalommal szerveztek jótékonyági hangversenyt Munkácsen négy történelmi egyházkórusainak részvételével.

* Június 15–17-én az Égtájak Kulturális Egyesület szervezésében került sor a XVII. Kalászi Vigasságokra Budakalászon. Kárpátalja magyarságát az Arabcsk együttes (Csap), a Ritmus néptáncgyüttes (Eszény) és a Ludovika együttes (Beregszász) képviselte. A rendezvényen bemutatták a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet beregi szöttek-gyűjteményét is.

* Június 30-án tartották a Magyarországra áttelepült técsőiek 3. budapesti találkozóját. A Semmelweis utcai Magyarok Házában szervezett rendezvényen Técső neves épületeinek, emlékeinek képkiallítása fogadta a vendégeket. Az egybegyűlteket köszöntötte és áldást osztott Tóth Béla és Kaszó Gyula református lelkész, majd megtekintet-

ték a Bacszay Fruzsina által készített, Técső múltját és jelenét bemutató videofilmet. A kulturális programot önéletrajzi szórakozás követte.

Június folyamán

* Huszonnyolc színtársulat harminchat előadását tekintette meg a közönség a Magyar Színházak XXIV. Kisvárdai Fesztiválján; Kárpátalját a beregszászi Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház képviselte.

* A közelmúltban Budaörsön, a Gypűk Népe Alapítvány szervezésében immár tizenegedik alkalommal rendezték meg a "Virágok Vetélkedése": Népdalénekes Palánták és Ifjak Kárpát-medencei Találkozóját. Az eseményt minden esztendőben Domokos Pál Péter Széchenyi-díjas magyartanár, történész, néprajzkutató, a csángók történetének és kultúrájának kutatója emlékére szervezik. A rendezvénynek kárpátaljai résztvevői is voltak, mégpedig Tiszapéterfalváról, a Napsugár Hagyományörző Énekegyüttesből. Különböző okok miatt ide végül csak Paládi Attilának sikerült szülei és Kócsas Erzsébet társaságában eljutnia, ám ugyanakkor méltón képviselte megyénket: elnyerte ugyanis az 1–4. osztályosok kategóriájának első helyét.

* Szófiában a Magyar Intézetben bemutatták a Fekete glória (Cserna gloria) című kötetet, amely 10 magyar költő 33 versét tartalmazza bolgár nyelven Borjana Terzieva és Plamen Dojnov fordításában. Doncsév Toso, a szófiai intézet igazgatója elmondta, hogy a kötet – amelyben Ady Endre, József Attila, Illyés Gyula, Rákos Sándor, Nagy László, Szécsi Margit, Juhász Ferenc, Kalász Márton, Vári Fábián László és Zalan Tibor versei olvashatók bolgárlul – emlékeztek meg a fordító, Borjana Terzieva 42. születésnapjáról.

JULIUS

* Második olvasatban is elfogadták a kisebbségbarát nyelvtörvényt: 248 képviselő szavazott igennel a parlamenti ülésteremben megjelent 364 honatya közül. A nyelvtörvény elfogadása ellen hevesen tiltakoztak az ellenzéki pártok és a nyugat-ukrajnai nacionalista erők, mivel a jogszabálynak köszönhetően az orosz nyelv Ukrajna 27 közigazgatási

egysége közül 13-ban kaphat regionális státust, s emellett Kárpátalján a magyar, a Krímen a krími tatár, Csemyivci megyében pedig a román nyelv emelkedhet regionális szintre. A többi nemzetiség kisebb közigazgatási egységekben használhatja majd hivatalosan az anyanyelvét.

* Vidnyánszky Attila főrendező bejelentése szerint hagyományteremtő szándékkal, Csokonai Fesztivál néven minivárost rendeznek október második hetében a 2012/2013-as színházi évad keretében a debreceni Csokonai Színházban.

* Beregszászban közgyűlést tartott a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT). Magyar László elnöki beszámolója után a társaság tagjai az elkövetkező időszak eseményeit vitatták meg. A tervek között szerepel egy jelentős őszi alkotótábor megrendezése. Év végén hagyományos nagyszabású ungvári tárlatot rendeznek, szóba került egyéni tárlatok és egyéb kulturális programok segítése. A jelenlévők közül többen javasolták, hogy bővíteni kell a társaság létszámát, ennek kapcsán több tehetséges fiatal művész neve is felmerült. Elhangzott még, hogy a társaság ez évtől a nemzeti jelentőségű intézmények sorába tartozik, és ez a továbbiakban komoly felelősséggel jár.

* A közelmúltban – a határon túli magyar vagy részben magyar óvodákat felkereső turnéja során – szűkebb pátriánkat is felkereste a világhírű magyar táncművész, Timár Böske, a Magyarországon és Európában is egyedülálló Csillagszemű Gyermektáncgyűjtés művészeti igazgatója és vezető tanára, aki asszisztensével, Mayer Orsolyával együtt ténchezást tartott négy kárpátaljai gyermekintézményben.

* Marosvásárhelyen tartotta meg vándorgyűlését a Kárpát-medencei Irodalmi Társaságok Szövetsége (KITÁSZ); az eseményen erdélyi, magyarországi, vajdasági és kárpátaljai irodalmi társaságok képviselői is részt vettek.

* Magyar hímestojás-gyűjteményt adományozott az Ivano-Frankivszk megyei Kolomija város Hímestojás Múzeumának Bacskai József, Magyarország ungvári főkonzulja.

* AKárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) szervezésében idén 11. alkalommal került megrendezésre a Kárpátaljai Nyári Kölcsey Pedagógusakadémia, amelynek célja a Kárpátalja magyar iskoláiban tanító pedagógusok továbbképzése.

AUGUSZTUS

* Augusztus 1-jén "A Szent Korona országa – Mária országa" címmel Joó Katalin Szent Korona-kutató tartott előadást a beregszászi református egyház gyülekezeti termében.

* Augusztus 3-án Kölcsey-megemlékezés zajlott Szödeme-teren a költő születésének 222. évfordulóján az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület és a Szatmárnémeti Kölcsey Kör szervezésében. Beszédet mondott többek között Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke.

* Évtizedekig lappangó Munkácsy-festményt mutatott be a munkácsi származású, az Egyesült Államokban élő Pákh Imre műgyűjtő a szegedi Móra Ferenc Múzeumban. Az Egy legény az asztalnál című képet 1874-ben Békéscsabán festette Munkácsy Mihály a Falu hőse című alkotása egyik előtanulmányaként – mondta az amerikai-magyar üzletember. A mintegy hatvan esztendőn keresztül lappangó kép egy kis francia aukciós ház árverésén bukkant fel néhány hónapja, ott vásárolta meg egy – Pákh Imre szavai szerint – szemfüles magyar kereskedő. Tőle került a festmény a műgyűjtőhöz.

* Augusztus 4-én a beregszászi Európa-Magyar Házban Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke megnyitotta Fényes András munkácsi festőművész tárlatát.

* Augusztus 6–11. között a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolában a pedagógusszövetség Jankovics Mária Alkotótáborát szervezett.

* Augusztus 8-án Viktor Janukovics ukrán államfő ellátta kézjeggyel a parlament által elfogadott ukrán nyelvtörvényt, így az hatályba lépett. A jogszabály szerint Kárpátalján többek között a magyar is regionális nyelvvé vált.

* Augusztus közepén Ivaskovics József zeneszerző szakmai irányításával negyedik alkalommal került megrendezés-

re a Kisgejőci Népzenei és Néptánc-tábor, valamint az V. Credo Fesztivál.

* Augusztus 13–18. között a beregszászi Kölcsey Ferenc Szakkollégiumban megtartották a Keresztyén Balázs kárpátaljai íróról elnevezett második olvasótábor. A program szervezője a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség volt.

* Augusztus 16-án "Hazám, Kárpátalja" címmel Munkácson megrendezték Dóbus György beregszászi születésű, Magyarországon letelepedett sebészorvos, naiv és absztrakt festő önálló kiállítását.

* Augusztus 19-én a tiszapéterfalvai falunap keretében testvértelepülések találkozója került sor, amelyen részt vettek a dr. Hajdú Lajos (Bereksző), Székely Ernő (Csíkszentkirály), Varga Miklós (Zalakaró), Bota József (Tápiószecső) polgármesterek vezette küldöttségek, illetve a szomszédos települések polgármesterei is. Ünnepi

köszöntőjében Tóth Bálint péterfalvai polgármester kihangsúlyozta: Szent István király államférfiúi bölcsessége, önzetlensége és a közösség iránti korlátlan felelőssége példaértékű minden olyan vezető számára, aki a kisebbségbe szakadt nemzettestek magyar közösségéért munkálkodik.

* Guton a református templommal szemben lévő emlékparkban a község első írásos említése 700. évfordulója tiszteletére kopjafát avattak, amelyet v. Pocsai Vince református lelkész, a község szülöttje faragott.

* Augusztus 20-án Szent István-napi központi ünnepségeket tartottak Ungváron a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Községe, Beregszászban az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség, Aknaszlatinán a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség szervezésében.

Osszeállította:

**DUPKA GYÖRGY
és ZUBÁNICS LÁSZLÓ**

In memoriam Barzsó Tibor

A MÉKK elnöksége, az Intermix Kiadó és az Együtt című folyóirat szerkesztőbizottsága mély fájdalommal tudatja, hogy életének nyolcvanegyedik évében, hosszas betegség után elhunyt Barzsó Tibor irodalmi szerkesztő, fordító, a kárpátaljai magyar kulturális élet egyik meghatározó személyisége, a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Községének tiszteletbeli elnöke.

Barzsó Tibor (Szolyva, 1931. december 8. – Ungvár, 2012. augusztus 23.) a 60-as években a Kárpáti Kiadó magyar osztályának szerkesztőjeként kezdte a pályafutását. Balla László nemzedékéhez tartozott. Kovács Vilmos költő egyik legközelebbi barátja, harcostársa volt. Az író Holnap is élünk című regényének kritikai kiadását az Intermix Kiadó felkérésére ő rendezte sajtó alá, a jegyzeteket és az utószót is ő írta.

A 70-es, 80-as években Moszkvában élt, ahol hivatalos tolmásként tevékenykedett, majd nyugdíjba vonulásáig az egyik moszkvai kiadó magyar osztályának szerkesztője volt.

A rendszerváltás után Moszkvából hazaköltözött, Ungváron telepedett le. Bekapcsolódott a Magyar Értelmiségi Kárpátaljai Községe irodalmi-művészeti társaságának a munkájába. 2008-tól a MÉKK tiszteletbeli elnöke. Számos előadást tartott a kárpátaljai irodalmi életéről, tanulmányokat írt. A Kárpátaljai Magyar Könyvek sorozatban megjelent könyvek közül többet is szerkesztett, illetve lektorált. Olvasószerkesztője volt az Együtt folyóirat 2002–2010 között megjelent számainak. Egy kötetnyi ukrán népmesét is lefordított: a könyv 2007-ben *Róka koma* címmel jelent meg az Intermix Kiadónál.

Emlékét megőrizzük.

Barátai és tisztelői

Figyeljünk egymásra!

2012. július 16–30. között Vásárosnaményban 5 ország – Ukrajna, Románia, Szerbia, Magyarország és Szlovákia – fiataljai jöttek össze egy kéthetes közös táborozásra. A nemzetközi ifjúsági program az Európai Unió támogatásával valósult meg. Az ukrainai partner a Gordiusz Magyar Diákszövetség volt, amely lehetővé tette két beregszászi mozgáskorlátozott fiatal részvételét.

A tábor résztvevőinek több mint a fele fogyatékkal élő fiatal volt. Am ez egy percig sem okozott akadályt egyikünk számára sem. A projekt címe is ezt sugallta: Open Up! – nyisd fel a szemed és vedd észre, hogy a különbségek összekötnek bennünket. Pozitív tapasztalatként elmondhatom, hogy a Beregszászi Járási Mozgáskorlátozottak Egyesületétől érkezett fiatalok vagy a romániai vakok és gyengénlátók egyesületének tagjai ugyanúgy kivették részüket a sokszínű programból, mint egészséges társaik. Nem okozott különösebb nehézséget a kézműves foglalkozás vagy a szerepjátékokban való részvétel sem. Ezeken kívül a fiatalok vízi vidámpark, illetve aktív sportok és játékos délutáni programok várták.

Megtanultunk jobban odafigyelni egymásra, észrevenni és leküzdeni a nehézségeket. A közösség soknemzetiségű összetételének köszönhetően az idegen nyelvi tudásunkat is fejleszthettük, legfőképp az angolt. A kikapcsolódással egybekötött tanulás igen hasznosnak bizonyult, mert élmények és új információk sokaságával tértünk haza. Új barátokat szereztünk a határainkon túlról is, és talán mindannyian új lendületet kaptunk a ránk váró hétköznapi feladataihoz.

A Gordiusz csapata továbbra is arra törekszik, hogy minél több fiatalnak lehessen része hasonló élményekben itthon és külföldön.

KOMLÓSSY ISTVÁN,
a Gordiusz Magyar Diákszövetség elnöke

Küldjön egy képet!

A fotó 1928-ban készült a beregszászi kézimunkakör tagjairól. Köztük van édesanyám, Almássy Julianna is. Azért küldtem be a képet, hátha valaki felismeri hozzátartozóját. Örüljünk együtt.

TUBA MAGDOLNA, Karcag

A Kárpátaljai Hírmondó hűséges olvasói talán még emlékeznek rá, hogy lapunk tavalyi harmadik (szeptemberi) számában érdekes publikációt jelentettünk meg földinknek, a Beregszászból elszármazott, jelenleg Szőlősgyőrökön élő Locker Lászlónak a tollából, aki felmenőiről, a Kárpátalján híressé vált Locker-fényképészekről közölt adalékokat. Mostani lapszámunkat olvasónk egy verssel gazdagította.

Locker László

Örökség

Ősmagyar föld, Kárpátalja,
száz emlék húz Beregszászba.
Megyeháza, Nagy-hegy, Vérke,
álmaimban visszatérnek.
Apám keze nem volt kerges,
nem így jutottunk kenyérhez:
– Nézz ide a gép sarkára!
Kirepül a kis madárka.

Zeiss-lencsésű finom szemmel
mások gondját is észlelte.
Sok-sok özvegyet és árvát
pénzzel segítve lett áldás.
Kegyelmi küldetés, jel ez,
üzenet, mely irányt jelez.
Alázattal, szelid szóval
mintaként az utókornak.

Megnevettetett, úgy játszott
vadóc kislányt, virgonc srácot.
Hatvan év felvételein
viszontlátjuk elődeink.
Fényképezett arcot, tájat,
örökségül múltnak, manak.
Apukám fotó-termése
nagy-albumházban sem fér el.

Tollam szülte verseimnek
nyissátok meg szíveteket.
Otthonunk szép, tiszta csendjét
közöttetek hadd osszam szét.
Szüleimtől, amit kaptam,
rátok száll tett-sugarakban.
A lelkemből kivetítve
Szeretetük lánc-ereje.

Honvédsírok Beregszászban

1944. október 9-én a Beregszászi Vasútállomáson állt egy Mátészalkáról indult, Kelet felé tartó szerelvény 92 fiatal magyar honvéddel. Többségük huszonéves volt, de voltak köztük 16–17 éves fiatalok is. Az állomásra egy irányított vagy eltévedt szovjet bomba esett, szétvitte a szerelvényt, mind a 92-en odavesztek. A római katolikus temetőben helyezték őket örök nyugalomra.

Nyolc évvel ezelőtt a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézetének és Múzeumának képviselői azzal a céllal érkeztek Beregszászba, hogy hozzájáruljanak az említett honvédsírok felújításához. Egy megemlékezés keretében beszéltek erről, amelyen a Beregszászi Magyar Gimnázium tanárai és diákjai is részt vettek. Szabó Árpád, a gimnázium igazgatója és Dr. Holló József altábornagy úr között született meg az a megállapodás, hogy a gimnázium védnökséget vállal a honvédsírok felett. Nem kellett hozzá jegyzőkönyv, csak egy szívből jövő meleg baráti kézfogás.

Engem, mint tanárt az a megtiszteltetés ért, hogy felkértek, szervezzem meg, és irányítsam a terület rendben tartását. A munka időigényes és egyáltalán nem könnyű. A gimnáziumban már 14 éve vezetem a Szülőföldem nevű szakkört, amelynek tagjai egyben a Rákóczi Szövetség Beregszászi Járási Ifjúsági Szervezetének tagjai. Ezekkel a diákokkal gyomlálunk, gereblyézünk és elhordjuk a szemetet. Elmondom a tanulóknak a hősi halottak szomorú történetét, hogy majd ők is továbbadhassák gyermekeiknek, unokáiknak.

A Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum, valamint Beregszász város önkormányzatának támogatásával a 92 honvéd sírhelyére egységes magyar hadisírral került. Az ünnepélyes avatóra 2006. június 19-én került sor.

Később az az ötletem támadt, hogy kössünk minden keresztre egy nemzetiszínű szalagot, amelynek fehér mezőjébe beírtuk annak a lelkes ifjúnak vagy felnőttnek a nevét, rangját, aki a sírt gondozza. A többségük ifjú „rákóczi”.

2008. május 21-én Budapesten a Honvédelmi Minisztériumban I. osztályú Magyar Hadisírgondozásért kitüntetést kaptam tevékenységemért. Amíg nekem az Urísten erőt, egészséget ad, mély hittel, alázatosan végzem a szervezést, a munkát, a megemlékezést tanítványaimmal.

BORBÉLY IBOLYA
beregszászi tanárnő

MAGYAROS SZÍNVLÁG KÁRPÁTALJÁN

Magyaros színvilág Kárpátalján címmel időszaki festménykiállítás nyílt a Beregvidéki Múzeum galériájában, amelyen hét magyarországi művész alkotásait tekinthették meg az érdeklődők. A képzőművészek a Tiszaháton megrendezett alkotótáborba és tanulmányútra érkeztek Kárpátaljára.

A kiállítás megnyitójára összehívták a közönséget és az alkotókat Sepa János múzeumigazgató köszöntötte. A tárlatot Simon M. Veronika Munkácsy-érmes, Aranyecset-díjas Kunst Meister festőművész nyitotta meg. Mint mondta, ez alkalommal magyar tájakat ábrázoló modernbb festményei közül állított ki néhányat, amelyek foszforeszkáló festékekkel készültek. Simon M. Veronika a festészetet nemcsak műveli, hanem tanítja is a 12 éve működő festőtanodában. A művésznő pályafutása alatt 40 alkotótáborot vezetett Magyarországon és Szlovákiában, számos alkotóközösségnek a tagja. Könyvek illusztrálásával is foglalkozik.

A rendezvényen Enyedi Béla dalutalajdonos gitárjátéka teremtett bensőséges hangulatot. Ezután röviden bemutatkoztak a kiállító művészek.

Magyar Ari festőművész, költő egy járszági kis faluban született. A Bécsi Festők Kultúrköre magyar szekciójának tagja röviden szövegezte az ukránhoz fűződő kapcsolatáról. A festészet mellett Csobanzade tatar költő verseit ültette át magyar nyelvre, a kiadvány a Krim-félszigeten jelent meg. Magyar Ari festményeit az elmúlt évek során Kijevben és Beregszászban is bemutatták.

Takács László munkácsi gyökerekkel rendelkező, jelenleg Hajdúböszörményben élő művész. Munkácsy Mihály és Paál László munkái ihlették alkotásra. 2008 óta állandó kiállítása van a hajdúböszörményi Művészeti Megálló magángalériában. Tájképeket és csendéleteket is szívesen fest.

Varsányi Edit festőművész elsősorban mandalafestészettel foglalkozik. Indiában ismerkedett meg ezzel a nem mindennapi művészeti ággal. Simon M. Veronikának köszönhetően a közelmúlttól számos technikai ismerettel gazdagodott, amelyek segítségével egy újfajta irányzatban alkot. A beregszászi tárlaton 4 kísérleti képe látható.

László Lilla festő- és grafikusművész Debrecenben született. Több mint 65 éve alkot. Első önálló kiállítása 1965-ben volt Gödöllőn. Tájképfestőnek tartja magát, és képein általában magyar tájakat örökít meg. Mint mondta, munkásságára nagy hatással volt a gyermekkor. Alkotásairól visszaköszönnek a falusi motívumok. Aberegszászi kiállításon öt festménye látható, amelyek a hortobágyi és a badacsonyi táj szépségét mutatják be.

Pocsay Julianna székesfehérvári festő Simon M. Veronika tanodájának növendékeként ismerkedik a művészettel. Minden, a festészettel kapcsolatos téma érdeklő, de a tájkép áll hozzá a legközelebb. A beregszászi kiállításon ezek közül tekinthetnek meg három az érdeklődők.

Sóvágó Sándor Hajdúböszörményből érkezett. Elmondta, hogy egy éve foglalkozik komolyabban festészettel, amelynek rejtelmait ő is Simon M. Veronika kurzusain igyekszik elsajátítani. Kertész vállalkozóként a színeket és a virágokat ábrázolja legszívesebben, ebben a témakörben készültek a Beregszászban kiállított alkotásai is.

Magyaros színvilág Kárpátalján. A tárlat címe érdekes: szűkebb pátriánk képzőművészei is ezt a színvilágot alkalmazzák már évszázadok óta...

Tudósítónk

Elismerés a kárpátaljai képzőművészeknek

A közelmúltban örömteli eseményre került sor Magyarország Beregszászi Konzulátusán. Tóth István főkonzul 9 kárpátaljai képzőművészeknek adta át (a képen) Kövér László, a Magyar Országgyűlés elnökének oklevelét, amelyben köszönetét fejezi ki azért, hogy részt vállaltak abban a kulturális misszióban, amely által szűkebb pátriánk alkotóinak munkáit az Európai Unió székhelyén is megismerhették.

A kárpátaljai művészek brüsszeli bemutatkozásának megszervezésében jelentős szerepet játszó külképviselet munkatársainak nevében Kerekes Henrietta konzul gratulált az alkotóknak.

A Kárpátaljai Magyar Festők Kiállítása c. tárlat Magyarország Beregszászi Konzulátusának és a Magyar Nemzeti Kisebbségek Európai Érdekképviseletéért Alapítvány (HUNINEU) irodájának együttműködésére valósulhatott meg a két intézmény munkatársainak ötlete alapján. A Kárpátalján alkotó magyar nemzetiségű és már elismertséggel rendelkező művészek alkotásait választották ki a tárlatra. A 12 festményből és 2 fa plasztikából álló kiállítási anyag Benkő György, Kopriya Attila, Magyar László, Erfán Ferenc, Veres Agota, Imre Ádám, Gogola István, Gogola Zoltán és Szocska László Kárpátalja nevezetességeit, tájait, illetve életképeket ábrázoló alkotásait tartalmazza.

A tárlat ünnepélyes megnyitójára 2012. március 6-án került sor Brüsszelben. Az eseményt megtisztelte jelenlétével Schmitt Pál, Magyarország akkori köztársasági elnöke, Hernyes Zoltán, Magyarország belgiumi nagykövete, dr. Bencsik Dávid Budapest fővárosi irodavezetője, valamint több európai parlamenti képviselő is. A kiállítás házigazdája Magyarország belgiumi nagykövetsége volt, a helyszínt a nagykövetség kulturális szolgálata, a brüsszeli Balassi Intézet biztosította. Az alkotásokat március végéig a Balassi Intézetben, ezt követően április végéig a brüsszeli Magyar Fejlesztési Központban tekinthették meg az érdeklődők. A kiállítás hozzájárult ahhoz, hogy az Európai Unióban megismerjék a kárpátaljaiak életét.

SZEMERE JUDIT

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

MUNKÁCSY MIHÁLY KÉPZŐMŰVÉSZETI EGYESÜLET

Soltész Péter

Klisza Krisztina

Nyigriny Edit

A szülőföld üzenete

A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének kezdeményezésére a Tiszapéterfalvai Képtár égisze alatt 2007-ben megalakult a Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület. Alapító tagjai – Balla Pál örökös tiszteletbeli elnök †, Klisza János, Réti János, Soltész Péter, Fuchs Andrea, Harangozó Miklós, Homoki Gábor, Soltész Gabriella, Turák Angéla – felvállalták és továbbviszik a negyedszázada létező péterfalvai művésztelep és a tiszaháti alkotótábor hagyományait. Az egyesületnek jelenleg majdnem két tucat tagja van.

A Tiszapéterfalvai Képtár az 1984-ben restaurált György-kastélyban talált otthonra. A műértő közönség 1986 óta tekintheti itt meg Erdélyi Béla, Boksay József, Soltész Zoltán és más neves kárpátaljai képzőművészek mintegy kétszáz alkotását. Az egyik legnagyobb kárpátaljai képzőművészeti gyűjtemény 2008-ban megkapta a Magyar Nemzeti Intézmény címet.

A Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület tagjai kapcsolatban állnak a magyarországi és a határon túli magyar művésztszakszervezetekkel, egyéni és csoportos kiállításokkal jelen vannak az egyetemes magyar képzőművészeti életben. Az egyesület tevékenységét nagyra értékeli a magyarországi szakmai kritika is. Évente számos kiállításon és alkotótáborban vesznek részt a Kárpát-medencei kulturális központokban.

A Kárpátaljai Hírmondó galériájának mostani kínálata a biztosíték arról, hogy szűkebb pátriánk képzőművészei otthon vannak a szülőföldön: meg tudják jeleníteni azt a néprajzi és természeti gazdagságot, amiért hazavágyik a messze idegenbe elvándorolt kárpátaljai.

E. M.

Réti János

Fuchs Andrea

Klisza János

Harangozó Miklós

Soltész Gabriella